

Møte mandag den 29. mai kl. 12

President: C a r l I . H a g e n

D a g s o r d e n (nr. 77):

1. Spørsmål fra representanten Per Sandberg til Stortingets presidentskap:

«Stortingspresident Thorbjørn Jagland refser ifølge VG 18. april en kollega og en partigruppe for bruk av den såkalte og uoffisielle «utbytteordning». Dette på tross av at det alltid har vært understreket og påpekt at denne ordningen er det partigruppene alene som praktiserer, for å sørge for at Stortinget til enhver tid har det korrekte forhold mellom partigruppene i overensstemmelse med den partimessige sammensetningen basert på valgresultatet.

Betyr stortingspresidentens synspunkter på utbyttingen at han eller Presidentskapet nå vil utarbeide regler for hvorledes ordningen bør utformes, slik at alle blir omfattet av en lik praksis, og vil Stortingets administrasjon trekkes inn i administreringen av ordningen, slik at representanter som i god tro har fått utbytting av sin partigruppe som har nok folk tilstede for Stortingets møtevirksomhet, slipper belastningen med offentlig refs fra stortingspresidentens side?»
2. Interpellasjon fra representanten Olav Gunnar Ballo til justisministeren:

«Kapasiteten i norske fengsler bygges ut for å kunne avvikle soningskøene og for å hindre ny kriminalitet. Men selve innholdet i soningen vil være avgjørende for at den dømte ikke skal begå nye straffbare forhold etter endt soning. Målsettingen bør være at den straffedømte kan vende tilbake til samfunnet og klare seg selv økonomisk og sosialt, og at rehabiliteringen innen kriminalomsorgen målretter tiltakene med tanke på det. Med rehabilitering menes her så vel medisinsk rehabilitering som kompetansegivende tiltak og sosiale virkemidler rettet inn mot bolig- og arbeidsmarkedet.

Hvordan vil statsråden bidra til å styrke innholdet i rehabiliteringen av straffedømte slik at det både oppnås større beskyttelse for allmennheten og den straffedømte selv står sterkere rustet til å klare seg selv etter endt soning?»
3. Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Torbjørn Hansen, Trond Helleland, Petter Løvik, Øyvind Halleraker og Jan Tore Sanner om å pålegge flyselskaperne å offentliggjøre kanselleringsinformasjon og andre tiltak som kan bedre konkurranseforholdene og passasjerrettighetene i norsk luftfart (Innst. S. nr. 154 (2005-2006), jf. Dokument nr. 8:18 (2005-2006))
4. Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om endringer av løyvingar for 2006 under Fiskeri- og kystdepartementet sitt område mv. (Innst. S. nr. 155 (2005-2006), jf. St.prp. nr. 48 (2005-2006) (unntatt pkt. 3))
5. Innstilling fra næringskomiteen om endringer av løyvingar for 2006 under Fiskeri- og kystdepartementet sitt område mv. (Innst. S. nr. 163 (2005-2006), jf. St.prp. nr. 48 (2005-2006) (pkt. 3))
6. Interpellasjon fra representanten Ingvild Vaggen Malvik til nærings- og handelsministeren:

«I dag skapes det nye og lønnsomme arbeidsplasser basert på miljøteknologi. Solceller har blitt et industrieventyr i Norge, med ny virksomhet på steder som Herøya, Glomfjord og Narvik. Orkla Exolon har 30 pst. av verdensmarkedet for silisiumkarbid, som blant annet benyttes i nettopp produksjon av solceller. I Trøndelag utvikler ScanWind et norsk teknologimiljø for produksjon av store vindturbiner. Interessen for «bondevarme» (bioenergi) er økende. Målrettet industriell nasjonal satsing på miljøteknologi kan gi flere framtidsrettede arbeidsplasser. Nærings- og handelsdepartementet rår over en rekke virkemidler for å skape flere framtidsette arbeidsplasser, f.eks. gjennom Innovasjon Norge. I Soria Moria-erklæringen heter det blant annet: «Regjeringen vil gjennom strategisk satsing gjøre norsk industri ledende innenfor miljøforbedringer.»

Hva er statsrådets konkrete planer for å følge opp dette?»
7. Interpellasjon fra representanten Ola T. Lånke til kunnskapsministeren:

«De senere år har det blitt økt likebehandling mellom private og offentlige høyskoler. Dette har skjedd både gjennom finansieringsordninger og felles lovverk. De private høyskolene utgjør en viktig del av vårt utdanningssystem. Skoler som Dronning Mauds Minne, BI og Diakonhjemmet regnes for å være blant landets beste innenfor sine fagfelt. Samtidig er de private høyskolene preget av mangel på forutsigbarhet i tilskuddet de mottar fra staten. De samme svingningene gjør seg også gjeldende i forhold til tildeling av stipendiatstillinger. Til tross for at enkelte av de private høyskolene er ledende i landet på sitt fagområde, blir disse i liten grad tilgodesett med forskningsmidler, som stipendiatstillinger, når disse skal fordeles.

Hva vil statsråden gjøre for å sikre en større grad av likebehandling mellom private og offentlige høyskoler?»
8. Interpellasjon fra representanten Olemic Thommesen til kultur- og kirkeministeren:

«Markeringen av 100-årsminnet for Edvard Grieg i 2007 blir en viktig markering for Norge. Grieg har en unik posisjon hos så vel et norsk som et internasjonalt publikum, og markeringen i 2007 må være å betrakte som et nasjonalt anliggende. Initiativet til Griegåret 2007 ble tatt av Bergen kommune, som etter tilsagn om statlig støtte har etablert en driftsorganisasjon for gjennomføringen av programmet. I departementets tilsagnsbrev er det i tillegg til en direkte bevilgning på 2,5 mill. kr også gitt signaler om tilskudd direkte til institusjoner som skal medvirke til marke-

ringen. Bergen kommune har i ettertid også søkt om en tilleggsbevilgning.

Hvordan kan staten bidra til at Griegåret reelt sett blir gjennomført som et nasjonalt anliggende, og mener statsråden det er behov for ytterligere styrking av det økonomiske fundamentet for denne markeringen?»

9. Referat

Presidenten: Representantene Marianne Aasen *Agdestein*, Gjermund *Hagesæter*, Laila *Dåvøy*, Tove Karoline *Knutsen*, Steinar *Gullvåg* og Svein Roald *Hansen*, som har vært permittert, har igjen tatt sete.

Det foreligger tre permisjonssøknader:

- fra Stortingets delegasjon til NATO-parlamentarikerforsamlingens vårsesjon i Paris, undertegnet av delegasjonens leder, stortingsrepresentant Per Ove Width, om permisjon i dagene 29. og 30. mai for representantene Jan Arild *Ellingsen*, Tore *Nordtun*, Hans Olav *Syversen* og Per Ove *Width*
- fra Arbeiderpartiets stortingsgruppe om permisjon for representanten Anette *Trettebergstuen* i tiden fra og med 29. mai til og med 2. juni for å delta i den norske delegasjonen til FNs generalforsamlings høynivåmøte om hiv/aids i New York
- fra Arbeiderpartiets stortingsgruppe om velferdspemisjon for representanten Marianne *Marthinsen* fra og med 29. mai og inntil videre.

Etter forslag fra presidenten ble enstemmig besluttet:

1. Søknadene behandles straks og innvilges.
2. Følgende vararepresentanter innkalles for å møte i permisjonstiden:
 - For Hedmark fylke: Tone Merete *Sønsterud*
 - For Nordland fylke: Torill Ø. *Hanssen*
 - For Oslo: Khalid *Mahmood* og Aud *Kvalbein*
 - For Rogaland fylke: Unn Therese O. *Sørensen*
 - For Vestfold fylke: Jan Fredrik *Vogt*
3. Khalid *Mahmood* og Jan Fredrik *Vogt* innvelges i Lagtinget for den tiden de møter for henholdsvis representantene Marianne *Marthinsen* og Per Ove *Width*.

Presidenten: Tone Merete *Sønsterud*, Torill Ø. *Hanssen*, Khalid *Mahmood*, Aud *Kvalbein*, Unn Therese O. *Sørensen* og Jan Fredrik *Vogt* er til stede og vil ta sete.

Valg av settepresidenter

Presidenten: Presidenten vil foreslå at det velges to settepresidenter for Stortingets møter mandag, tirsdag og onsdag i inneværende uke – og anser det som vedtatt.

Presidenten vil foreslå Hans Frode *Kielland Asmyhr* og Solveig *Horne*.

– Andre forslag foreligger ikke, og Hans Frode *Kielland Asmyhr* og Solveig *Horne* anses enstemmig valgt som settepresidenter for mandag, tirsdag og onsdag i inneværende ukes møter.

Presidenten: Representanten Heidi *Sørensen* vil fremsette et privat forslag.

Heidi Sørensen (SV) [12:04:38]: På vegne av representantene Asmund *Kristoffersen*, Ola *Borten Moe* og meg selv vil jeg fremme forslag om å oppheve Stortingets vedtak 22. mai 2006 ved behandlingen av Innst. S. nr. 147 for 2005-2006 fra energi- og miljøkomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Ketil *Solvik-Olsen*, Børge *Brende*, Line *Henriette Holten Hjemdal* og Gunnar *Kvassheim* om et felles norsk-svensk marked for grønne sertifikater for fornybar elektrisitet.

Presidenten: Forslaget vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Presidenten gjør oppmerksom på at forslaget vil bli oppført under Referat på dagens kart og foreslått behandlet straks. Dette kommer vi tilbake til ved slutten av dagens møte.

Hans Frode *Kielland Asmyhr* overtok her presidentplassen.

S a k n r . 1

Spørsmål fra representanten Per Sandberg til Stortingets presidentskap:

«Stortingspresident Thorbjørn *Jagland* refser ifølge VG 18. april en kollega og en partigruppe for bruk av den såkalte og uoffisielle «utbytteordning». Dette på tross av at det alltid har vært understreket og påpekt at denne ordningen er det partigruppene alene som praktiserer, for å sørge for at Stortinget til enhver tid har det korrekte forhold mellom partigruppene i overensstemmelse med den partimessige sammensetningen basert på valgresultatet.

Betyr stortingspresidentens synspunkter på utbytteordningen at han eller Presidentskapet nå vil utarbeide regler for hvorledes ordningen bør utformes, slik at alle blir omfattet av en lik praksis, og vil Stortingets administrasjon trekkes inn i administreringen av ordningen, slik at representanter som i god tro har fått utbytting av sin partigruppe som har nok folk tilstede for Stortingets møtevirksomhet, slipper belastningen med offentlig refs fra stortingspresidentens side?»

Per Sandberg (FrP) [12:06:59]: Min fartstid på Stortinget kan ikke måles opp mot mange andres, heller ikke mot stortingsrepresentant *Jaglands*. Dette er også grunnlaget for mitt spørsmål til Presidentskapet i henhold til § 51 i forretningsordenen.

Utspillet fra stortingspresident *Jagland* i VG den 18. april skapte i hvert fall hos meg en viss forvirring, selv om stortingspresident *Jagland* i VG den 18. april presiserer at det er det enkelte parti som selv bestemmer hvilken praksis som skal legges til grunn vedrørende utbytingsordningen. Når *Jagland* i tillegg understreker at meningen med utbytingsordningen er at den skal tas i bruk hvis en

skal utføre oppdrag på vegne av partiet eller andre, blir forvirring min enda større.

Jeg finner det rett og slett litt merkelig at stortingspresident Jagland finner det opportunt å kritisere andre partier for den praksisen en selv legger til grunn. Særlig blir dette litt merkelig når den aktuelle saken var avklart både med Presidentskapet og med kollegiet i forkant. Jeg kan ikke se at noen i de samme organene hadde motforestillinger mot den utbyggingen som skjedde i denne saken. Når Jagland i tillegg i samme artikkel refser representanten Hagen for å benytte utbyggingen til ren ferie, er det på sin plass å få presisert hva stortingspresident Jagland egentlig mener.

Personlig kjenner jeg selvsagt til den praksis andre partier legger til grunn, også Arbeiderpartiet, men jeg kan ikke av den grunn finne noe grunnlag for å kritisere andre partier. Når stortingspresident Jagland finner det riktig å presisere at han i samråd med sin innpisker har gjennomført «en veldig streng praksis», insinuerer han samtidig at andre partier har en mer lemfeldig holdning til utbyggingen, i dette tilfellet Fremskrittspartiet, noe som selvsagt ikke er riktig. Som parlamentarisk nestleder i Fremskrittspartiet kjenner jeg Fremskrittspartiets utbyggingpraksis meget godt og kan selvfølgelig, i likhet med Jagland, presisere at vi har en streng utbyggingpraksis.

Vi har vel alle sammen innimellom sett møtestatistikk framlagt av diverse aviser, der det går fram at enkelte representanter har utrolig lav oppmøteprosent. Jeg var selv en gang med på ti på topp-listen. Til og med Jagland har fått føle på dette, sammen med andre representanter fra Arbeiderpartiet. Jeg er imidlertid meget sikker på at Jagland og hans parti og partikolleger benytter seg av en praksis ved utbygging i tråd med Arbeiderpartiets utbyggingpraksis og i tråd med brev fra forrige presidentskap av 28. april 2005.

På den ene siden påpeker altså Jagland at det er viktig å legge til rette for utadrettet virksomhet for våre representanter, på den andre siden kritiserer han andre partiers praksis, eller støtter indirekte en debatt hvor det nærmest gis refs til enkelte representanter for utbygging i tråd med retningslinjene.

Ifølge VGs oppslag den 18. april om utbyggingen uttalte stortingspresident Thorbjørn Jagland følgende vedrørende tilstedeværelse i komité- og stortingsmøter:

«Når det er møter, bør vi møte på jobb.»

Det er jeg enig i. Dette var en direkte uttalelse i forbindelse med påstandene, som stortingspresident Jagland underbygger, om at representanten Hagen hadde tatt ekstra ferie. Da er det riktig å stille Jagland spørsmålet hvorvidt Hagen, eller andre representanter for den del, ikke møter på jobb, og hva møtestatistikken sier om det.

Stortinget har i mange sammenhenger vurdert og gjort endringer for å tilpasse seg representantenes arbeidsdag. Særlig sterk oppmerksomhet har det vært på at representantene skal kunne ivareta sine velgere gjennom møtevirksomhet i hjemfylket, noe som også slås grundig fast i retningslinjene om utbygging. Mandager og fredager har tidligere nærmest framstått som møtefrie dager for store deler av representantene. Ja, noen representanter har nær-

mest faste arbeidsdager i hjemfylkene. Møtefrie uker er også blitt – la meg kalle det – en midlertidig ordning. Hva mener en egentlig med disse møtefrie ukene?

Da er mine spørsmål vedrørende uttalelsen «når det er møter, bør vi møte på jobb»: Gjelder det møter både i komiteene og i stortingssalen? Hvilke reaksjoner tenker stortingspresidenten seg eventuelt å innføre overfor dem som ikke har såkalt akseptable grunner for å unnlate å møte i komitemøter og i stortingssalen? Og: Skal det være samme oppfølging og kontroll av alle stortingsrepresentantene?

Stortingspresident Thorbjørn Jagland [12:12:22]:

Jeg vil ikke gå inn på enkeltsaker. Det er uriktig at jeg har kommentert en enkeltsak i VG. Det jeg gjorde i forbindelse med at VG brakte opp en enkeltsak, var å vise til det regelverket som Stortinget har, og den praksisen som jeg i samråd med vår innpisker i Arbeiderpartiet har gjennomført i vårt parti. At VG valgte å gjøre dette til en konfrontasjon mellom to personer, kan ikke jeg stå inne for. Jeg var nødt til å redegjøre for den praksis som finner sted i Stortinget, og som jeg nå vil referere til i det følgende svaret.

Vervet som folkevalgt stiller krav til at representantene også deltar i arbeid utenfor Stortinget, og utbyggingen sørger for ønskelig fleksibilitet i forhold til Stortingets møtevirksomhet. Meningen er med andre ord å legge forholdene best mulig til rette for at representantene skal kunne ivareta vervet på en god måte. Det rettslige utgangspunktet etter Grunnloven og ansvarlighetsloven er imidlertid at representantene har plikt til å møte på Stortinget og delta i forhandlingene. Utbyggingen, som ikke er hjemlet i noe formelt regelverk, må følgelig praktiseres med dette som bakteppe.

Presidentskapet har gitt enkelte skriftlige retningslinjer for hvordan man mener utbyggingen bør praktiseres. Disse retningslinjene går fram av brev fra Presidentskapet av 28. april 2005. Ifølge disse retningslinjene bør utbygging begrenses til oppdrag som følger av stortingsvervet og partivirkosomhet, eller fravær av velferdsgrunner. Det presiseres uttrykkelig at utbygging til feriemål ikke er i overensstemmelse med forutsetningene for ordningen. Dette siste er for øvrig tatt opp og understreket i møte også i det nåværende presidentskapet.

Presidentskapet har ikke registrert at det fra gruppene eller fra representantenes side er noen uenighet verken om dette eller om de øvrige retningslinjene som er gitt. Noe behov for at det gis ytterligere retningslinjer om utbyggingen fra Presidentskapets side, kan jeg ikke se at det er. Det synes også helt uaktuelt at Stortingets administrasjon skulle overta noen av gruppens funksjoner i forbindelse med utbygging. Ordningen må være fleksibel for å tjene sitt formål, og er slik sett basert på tillit både til gruppene og til representantene. Mitt inntrykk er da også at ordningen i all hovedsak håndteres på lojal måte, både når det gjelder representantenes møteplikt og når det gjelder retningslinjene som er gitt.

Når det blir reist spørsmål ved praktiseringen av ordningen, legger jeg vekt på å redegjøre for de regler og ret-

ningslinjer som gjelder, og jeg forutsetter at disse også følges i praksis. En ryddig praksis på dette området er nødvendig både av hensyn til arbeidet i Stortinget og for tilliten til oss folkevalgte.

Per Sandberg (FrP) [12:15:28]: Jeg takker for klargjøringen, som jeg ikke kan tolke på noen annen måte enn at stortingspresident Jagland tilbakeviser påstandene fra VG om at representanten Hagen hadde droppet møter i Stortinget og i kontroll- og konstitusjonskomiteen for å få seg en ekstra lang påskeferie – så da er de påstandene lagt døde. Men det framgår allikevel av artikkelen at stortingspresident Thorbjørn Jagland referer Hagen og Fremskrittspartiet for å benytte utbyttingsordningen til ren ferie. Jeg tolker også innlegget fra stortingspresident Jagland slik at dette er et feilsitat, og at disse uttalelsene ikke har kommet fra ham. Det er betryggende å høre, for stortingspresident Jagland refererer også til de retningslinjene som er slått fast fra det forrige presidentskapet i brev av 28. april 2005.

Mitt oppfølgingsspørsmål til stortingspresident Jagland blir da bare følgende: Når det gjelder de retningslinjene som er fastlagt av det forrige presidentskapet, og som er gjeldende pr. dags dato, finnes det noe grunnlag for å påstå at Hagen, Fremskrittspartiet for øvrig eller andre stortingsrepresentanter har utnyttet disse retningslinjene? Dette synes jeg er veldig viktig i forhold til at det fra pressen blir framsatt som sannheter og påstander at enkelte utnytter et system som er meget viktig for å skape den fleksibilitet som er nødvendig for at stortingsrepresentantene skal ivareta sine velgere, hjemfylker, organisasjoner og ikke minst næringslivet.

Stortingspresident Thorbjørn Jagland [12:17:29]: Det blir nå brukt uttrykk som «påstandene fra VG», at VG skriver at stortingspresidenten «referer Hagen og Fremskrittspartiet». Jeg har ikke gjort annet enn å referere til de regler og den praksis som finnes i Stortinget på dette området. At det blir satt i forbindelse med en enkeltsak – det var derfor den kom opp – kan ikke jeg svare for. Jeg er nødt til å svare for det som gjelder her i Stortinget når jeg blir spurt av pressen. At VG velger å la dette få form av at man referer noen, en enkeltperson eller et parti, kan ikke jeg stå inne for. Men hvis det er slik at stortingspresidenten ikke skal svare for det som skjer i Stortinget, fordi man frykter at det skal bli overskrifter av det, kommer vi inn i et uføre som ingen vil være tjent med.

Alle kjenner bakgrunnen for den saken som kom opp. Jeg vil ikke kommentere den videre. Jeg har i Presidentskapet redegjort for hvilken praksis jeg mener man bør ha, og som vi har gjennomført med streng hånd i Arbeiderpartiet. Det har jeg sagt fra om lenge før denne saken kom opp i Presidentskapet.

Alt dette bunner i en konkret sak, og i den forbindelse måtte jeg svare i VG for hvordan dette er. Jeg kan ikke unnlate å svare når jeg blir spurt om noe som er veldig viktig for folk, nemlig det at vi her på Stortinget må følge de ordninger vi har, og det har jeg referert i svaret mitt her. I det spørsmålet som er reist, gis det inntrykk av at det

overhodet ikke finnes regler, og at det er opp til partigruppene å gjøre som man vil med dette. Det er ikke riktig. Det som er riktig, er at partigruppene selv har ansvar for å praktisere ordningen på bakgrunn av det som Presidentskapet i forrige periode satte ned skriftlig. Det er det som er riktig, og det var også det jeg svarte i Verdens Gang.

Presidenten: Sak nr. 1 er dermed avsluttet.

S a k n r . 2

Interpellasjon fra representanten Olav Gunnar Ballo til justisministeren:

«Kapasiteten i norske fengsler bygges ut for å kunne avvikle soningskøene og for å hindre ny kriminalitet. Men selve innholdet i soningen vil være avgjørende for at den dømte ikke skal begå nye straffbare forhold etter endt soning. Målsettingen bør være at den straffedømte kan vende tilbake til samfunnet og klare seg selv økonomisk og sosialt, og at rehabiliteringen innen kriminalomsorgen målretter tiltakene med tanke på det. Med rehabilitering menes her så vel medisinsk rehabilitering som kompetansesigevende tiltak og sosiale virkemidler rettet inn mot bolig- og arbeidsmarkedet.

Hvordan vil statsråden bidra til å styrke innholdet i rehabiliteringen av straffedømte slik at det både oppnås større beskyttelse for allmennheten og den straffedømte selv står sterkere rustet til å klare seg selv etter endt soning?»

Presidenten: Interpellasjonen tas opp av representanten Inga Marte Thorkildsen.

Inga Marte Thorkildsen (SV) [12:21:29]: På vegne av den opprinnelige interpellanten – som jeg er en slags vikar for – Olav Gunnar Ballo, som har skadet seg i beinet og derfor ikke kan stille i debatten, vil jeg starte med å si at det er en viktig debatt Ballo har reist. Det er hyggelig for meg å ta del i debatten, siden jeg var medlem av justiskomiteen i forrige periode, og også fordi jeg vet at justisministeren er veldig engasjert i dette temaet. Spørsmål knyttet til rehabilitering i fengslene og oppfølging ved løslatelse var noe vi brant for begge to, og noe våre partier prioriterte i sine alternative budsjettforslag. Det var derfor veldig bra å se at skoletilbudet ble prioritert i tilleggsproposisjonen for i år – fortsett sånn.

13 av 47 fengsler mangler et utdanningstilbud til tross for at de innsatte er den gruppa som trenger skolegang aller mest. For å fungere som skole trenger fengsler også et godt bibliotektilbud. Vi vet at innsatte låner 17 ganger flere bøker enn befolkningen ellers, og det til tross for at tilbudet mange steder er elendig. Derfor er det bra at dette tilbudet nå styrkes. Skoletilbudet led stygt under den forrige regjeringas prioriteringer, med særlig fokus på bygging av midlertidige plasser uten tilsvarende bevilgninger til innhold i soninga. Det er derfor et stort etterslep her som vi må fortsette å rette opp.

Det er noe veldig meningsløst i å ta en gruppe mennesker ut av samfunnet for en periode, for å så å slippe dem

tilbake uten mer ballast og bedre forutsetninger enn de hadde da de ble fengslet. Samfunnet blir jo bare tryggere i den perioden de sitter inne! Vi vet at dette er en gruppe som stiller svakt i utgangspunktet, og som har lav score i alle levekårsstatistikker. Hvis vi mener noe med å få ned kriminaliteten, må vi styrke rehabiliteringen. Likevel har den kriminalpolitiske debatten i offentligheten hatt en tendens til å handle om straffens lengde, mens debatt om straffens innhold og hva som faktisk skjer etter at soningstida er ferdig, har vært sjelden vare. Egentlig er dette rart, for de fleste av oss ønsker ikke en nabo som har sittet lenge i fengsel uten at forutsetningene for å leve et lovlydig liv er blitt bedre, og uten god oppfølging ved løslatelse.

Vi vet at mange blir verre av å sitte i fengsel, mer aggressive, mer rusavhengige og psykisk dårligere. Man kutter sosiale bånd og nye, ofte ikke særlig konstruktive bånd, etableres. Dette fikk vi høre litt om på NRK i dag morges, da den eksnarkomane eksfangen og redaktøren av det som i hvert fall jeg synes er et glimrende nettsted, narkoman.net, Trond Henriksen, fortalte om hvordan han fikk opplæring i kriminalitet som ung innsatt for mange år siden. Det er derfor veldig bra at justisministeren har signalisert så klart at barn og unge ikke har noe i fengslene å gjøre, og at det må etableres gode alternativer som også ivaretar samfunnets behov for trygghet.

Noe av det viktigste vi kan gjøre, foruten å ta i bruk alternative straffemetoder som virkelig gir folk en sjanse til aktivt å gjøre opp for seg, er å styrke skole-, bibliotek-, kultur- og helsetilbudet i fengslene. I tillegg må rus- og kriminalomsorgen knyttes mye tettere sammen.

Noen, som Ulf Erik Knudsen i Fremskrittspartiet, mener at det er for lite vann og brød-mentalitet i norske fengsler. Andre mener at ofrene får det bedre hvis de kriminelle får svi mer. Vi tror ikke at samfunnet blir bedre av å bli hardere og mindre forsonlig. Tvert imot tror vi det vil gjøre samfunnet mindre trygt, og at det vil bli flere ofre på den måten. Veldig mange av dem som begår kriminelle handlinger, særlig de som bruker vold eller som driver med dop, føler seg på sida av samfunnet. Da blir det om å gjøre å hanke dem inn, gi dem et fellesskap, sørge for at de tar ansvar, og stille krav. Som regel skulle det vært gjort for mange år sia, og dette kunne jeg sagt mye om. Uansett – når det først har kommet så langt at folk begår alvorlige kriminelle handlinger, må vi ha et system som både stiller tøffe krav og tilbyr gode endringsmuligheter og noe å strekke seg etter.

Jeg har sjøl møtt mange ofre som er veldig fornøyde med at den som utsatte dem for vold eller overgrep, har fått sin straff. Men de er samtidig veldig bekymret for hva som skjer når vedkommende slipper ut, og om andre vil oppleve det samme som dem fordi den som utøvde volden eller forgrep seg, ikke fikk hjelp under soningen. Ikke alle kan forandre seg, men de fleste kan, i alle fall hvis de får god, koordinert og langsiktig hjelp. Det har vi et ansvar for å tilby, både av hensyn til ofrene, av hensyn til folks trygghet og av hensyn til lovbrøyteren og de pårørende på begge sider.

Vi vet nå en hel del om innsattes levekår, og jeg vil si litt om dette. Over 60 pst. har rusproblemer, 70 pst. mang-

ler fast arbeid, 35 pst. er uten fast bosted, helsetilstanden er dårlig, og mange har økonomiske problemer og problemer som stammer fra oppveksten. Hvis vi virkelig mener noe med at vi vil redusere kriminaliteten, må denne kunnskapen i langt større grad styre prioriteringene vi foretar i politikken.

Det er som sagt veldig bra at Regjeringa har styrket skoletilbudet og bibliotektilbudet i fengslene. Dørum svekket dessverre disse tilbudene hvert år han satt, noe som er uforståelig all den tid vi vet at lese- og skrivevansker er utbredt i fangebefolkningen, og at deres utdanningsmønster er det omvendte av den såkalte normalbefolkningens. Mer kan imidlertid gjøres, og det er veldig viktig at Regjeringas handlingsplan for avvikling av soningskøene ses i sammenheng med opptrappingsplanen mot rus som kommer til høsten. Nøkkelen til å avvikle soningskøene og å forhindre svingdørsproblematikken, ligger i stor grad i ruspolitikken og i hvorvidt vi klarer å etablere gode samarbeidsstrukturer på tvers av etatsskillene og sørger for gode integrerings- og oppfølgingstiltak.

Straffedømte og rusmiddelavhengige er i stor grad de samme menneskene. Derfor er det uforståelig at den beste av kriminalomsorgens regioner, region øst, bare kan tilby 5–10 pst. av sine rusmiddelavhengige fanger et behandlingstilbud eller et rusprogram i soningstida – de er jo i prinsippet servert på sølvfat. Ofte blir det også det siste, altså program, man tilbyr, og det er ikke behandling.

For et par uker siden hadde vi en høring i Stortinget hvor vi inviterte rusmiddelmissbrukere og tidligere rusmiddelmissbrukere til å si sin mening om norsk ruspolitikk. Felles for deltakerne var at de savner at det brukes mer penger på å behandle enn på å straffe, og de etterlyste gode rehabiliterings- og ettervernstilbud. «Musikk i fengsel og frihet» spilte for oss, og flere av jentene i dette bandet sa rett ut at dette tilbudet hadde reddet livet deres. De bad om å få slippe å være et evig prosjekt og i stedet få lov til å bli et permanent tilbud. «Musikk i fengsel og frihet» er både rehabilitering og ettervern, og det lønner seg på alle måter. Tilsvarende lønner det seg at vi har et voksende WayBack – Livet etter soning, som kan støtte løslatte fanger og gi dem et fellesskap og et mer meningsfylt liv. Vardeteateret, som skal spille stykket «Hjelp, jeg er fri» for oss her på Stortinget i ettermiddag, er et annet eksempel på god rehabilitering, godt samarbeid og ildsjelers stå på-vilje. Jeg håper at vår regjering vil satse penger på denne typen tilbud.

Oslo fengsel har lenge vist hvordan teater, sang og kunst kan bidra til rehabilitering, trivsel og mestringsopplevelser. Dette bør faktisk ikke undervurderes, men støttes opp om. Å tro, som noen gjør, at gode opplevelser for innsatte er dårlig kriminalpolitikk, mens følelsesmessig distanse, samtaler om det neste brekket og indirekte støtte til en gammeldags machokultur er fornuftig, tar skammelig feil. Såpass vet vi, det er sikkert.

I Soria-Moria-erklæringen står det at det skal etableres forpliktende samarbeidsstrukturer mellom kriminalomsorgen og kommunale og statlige etater ved løslatelse for å redusere gjengangerproblemene. Vi vil innføre en tilbakeføringsgaranti for tett oppfølging fra ulike etater ved

løslatelse, med sterk fokusering på å få folk i jobb eller videre utdanning, med strenge krav til rehabilitering og afterferdsendring.

På bakgrunn av dette vil jeg trekke fram tre tiltak som jeg mener vil kunne fungere, i tillegg til dem jeg har nevnt.

For det første bør vi utvide og etablere flere tilbud som Stifinner'n i Oslo og Firer'n i Trondheim. Det unike med denne typen kombinerte straffe- og rusbehandlingstiltak er at de kan sette knallharde krav til dem som soner, for at de skal ta tak i problemene sine, mot at de får den nødvendige hjelpen til å kunne endre livsstil. Man begynner på et opplegg mens man soner straffen, og fullfører det etter løslatelse. De tetter med andre ord det berømte gapet mellom fengsel og frihet. Ingen løslates til ingenting. Dessverre er ikke dette tilbudet for jenter, og jentene føler seg med rette urettferdig behandlet. Dette er tiltak som har dokumentert effekt, og som mottar delegasjoner med interesserte fra utlandet. I Norge har vi dessverre ikke satsset mer på dette, og det forstår jeg ikke. SV og Arbeiderpartiet foreslo i forrige periode å øke tilskuddet til tilbud som Stifinner'n, nettopp fordi vi så hvor effektivt det er, og det håper jeg blir gjort på nytt.

For det andre bør vi ta tak i et annet område hvor vi har en fortid som pådrivere. Det dreier seg om rehabiliteringsprogrammet KrAmi, utviklet i Sverige. Programmet har vist seg å være svært lønnsomt. For hver krone som brukes, sparer samfunnet 18 kr! De gode resultatene har ført til at det i Sverige nå er startet nyutviklede rehabiliteringsprogrammer over hele landet. KrAmi er et samarbeid mellom fengslene, sosiale myndigheter og arbeidsformidlingen, og er basert på konsekvenspedagogikk, hvor deltakerne tvinges til å se sammenhengen mellom egne handlinger og konsekvensen av dem. Det er sentralt at deltakerne skaffes varig arbeid, noe som faktisk har vist seg å være lett, fordi arbeidsgiverne også ønsker å støtte opp om kriminalitetsforebyggende tiltak. Dette er så bra at det nesten er utrolig at vi ikke har satsset på noe tilsvarende her i landet, så jeg vil utfordre justisministeren til å bli landets første KrAmi-minister.

Det tredje tiltaket som jeg mener vi bør iverksette, og som ville egnet seg utmerket sammen med KrAmi, er å innføre hjemmesoning på slutten av soningstida. Dette vil kunne gi alle en bolig før de løslates, og det vil kunne tvinge fram bedre tverretattlig samarbeid. Hjemmesoning har gitt gode resultater i Sverige og vil kunne ha gunstig effekt på flere områder. I tillegg til å løse boligproblemer vil det bidra til å tette den kritiske fasen mellom fengsel og frihet, med tett oppfølging og kontroll, og det vil fungere kriminalitetsreducerende, noe vi også har sett fra Sverige.

Dette er de tiltakene som jeg nå hadde tid til å trekke fram.

Statsråd Knut Storberget [12:31:43]: Det hersker ingen tvil om at både jeg og Regjeringa hilser interpellasjonen hjertelig velkommen. Noe av det aller viktigste vi kan gripe fatt i når det gjelder det å begrense og redusere kriminaliteten, er å få ned antall gjengangere og

øke livskvaliteten til mange mennesker. Det handler i bunn og grunn om å gi særlig unge mennesker, men også eldre mennesker, en mulighet til å finne andre arenaer hvor de mestrer det å leve og å utvikle livet sitt på en annen måte og på en annen arena enn det man faktisk er vant til.

Det enkle er å gi forbryteren sin straff. Det vanskelige er ofte å hindre at han noen gang begår en forbrytelse. Det enkle er å ta tak i forbryteren og sette ham i fengsel. Det vanskelige er ofte å hindre at han kommer tilbake dit etter endt soning. Men det er ikke umulig. Min ambisjon er at vi også skal klare det som vi oppfatter som den vanskelige delen av jobben.

I Soria Moria-erklæringen varslet Regjeringa at den vil utarbeide en plan for avvikling av soningskøen. Tidligere denne måneden presenterte jeg en helhetlig plan, som ble sendt ut på høring, for å avvikle køen helst før 2009. Jeg anser at dette er noe av det aller viktigste vi kan gjøre, også for å styrke innholdet i soningen og sette de ansatte i norske fengsler bedre i stand til å utøve rehabilitering, slik at de slipper å jobbe under en slik presset situasjon som man har gjort i mange år. Jeg er derfor glad for at kø-avviklingsplanen vår også ble en plan for å styrke innholdet i soninga.

Det er kriminalomsorgens oppgave å legge til rette for at en domfelt skal kunne gjøre en egen innsats for å motvirke nye straffbare handlinger. Hva er det de innsatte drømmer om, hvilke muligheter har de, og hva slags liv skal de møte når de kommer ut av fengselet?

En del av dette er bl.a. å legge til rette for at domfelte kan få de tjenester som de etter loven har krav på. En del tilbud, som helsetjenester, opplæring og arbeidsrådgivning, ligger under andre departementers ansvarsområder, og tjenestene utføres av de samme som for befolkningen for øvrig. Fengslene er således en unik møteplass for samarbeid. Hele Regjeringa er derfor med i en satsing på kriminalomsorgen. Dette gjenspeiler seg også i denne regjeringas reviderte budsjett for 2006 og i tilleggsproposisjonen som kom før jul. Innholdet i soningen ble styrket gjennom ressurser til utdannings-, bibliotek- og helsetilbud til de innsatte utover det som Bondevik-regjeringa hadde foreslått. Samlet for 2006 har Regjeringa satt av over 40 mill. kr til styrking av soningsinnholdet, hvis man spesifikt skal se på de poster som er relatert til fengslene, men det finnes også andre relevante poster. Imidlertid erkjenner vi at det fortsatt er klare forbedringspotensialer, spesielt i forhold til det å etablere undervisningstilbud i det enkelte fengsel, styrke rusbehandling, som interpellanten er inne på, og psykiatritilbudet samt legge bedre til rette for sosiale tjenester i fengslene. Innsattes behov for individuelle løsninger er helt åpenbart, og vår oppgave er å legge til rette for soning av straff med varierte nok tilbud, som også er rehabilitering. Så minner jeg om at Regjeringa i forslag til revidert nasjonalbudsjett også har valgt å styrke friomsorgen med over 6 mill. kr med en årsvirkning på bortimot 15 mill. kr, som faktisk vil være viktig for å sikre rehabilitering både av dem som blir prøve-løslatt, og av dem som blir idømt samfunnsstraff og andre type reaksjoner.

Vi oppretter 250 nye fengselsplasser i år. Til hver av disse plassene følger det midler til fengselsundervisning. I vårt tilleggsbudsjett for 2006 la vi inn 21,3 mill. kr til fengselsundervisningen. Det er med andre ord en historisk satsing på undervisning i fengslene. Jeg er glad for at vi har fått til det. I revidert nasjonalbudsjett, som behandles i Stortinget i disse dager, foreslår vi en ytterligere styrking.

Opplæring av innsatte og domfelte i kriminalomsorgen ligger under Kunnskapsdepartementet. I 2004 fikk daværende Utdannings- og forskningsdepartementet utarbeidet rapporten «Innsatte i norske fengsel: Utdanning og utdanningsønske». Av rapporten framgår det at det er en klar forskjell på utdanningsnivået hos innsatte og i befolkningen for øvrig. I underkant av 8 pst. har ikke fullført grunnskole, halvparten av de innsatte har ikke fullført noe nivå av videregående opplæring. Særlig påfallende er det at det er de yngste innsatte som har lavest utdanningsnivå. Hele 65 pst. av de innsatte under 25 år har ikke gjennomført noe nivå av videregående opplæring.

Våren 2005 la daværende Utdannings- og forskningsdepartementet fram stortingsmeldingen «Enda en vår». Meldingen ble behandlet i Stortinget våren 2005. Når det gjelder denne meldingen, skal jeg nøye meg med å si at den handler først og fremst om å gjøre det mer operativt og å gi tilbud om nye plasser, noe jeg føler vi faktisk er godt i gang med.

Arbeid er dessuten en av de aktiviteter som tilbys i kriminalomsorgen. Det ble i 2005 laget en strategi for utviklingen av arbeidsdriften i fengslene. Det er et mål at aktiviteten som utføres under soning, skal kunne gi kvalifikasjoner til arbeidslivet ute. Vi vet fra levekårsundersøkelsen blant innsatte fra 2004 at et mindretall av dem som satt inne, var i jobb før innsettelsen. Her trenger vi et systematisk arbeid og et nært samarbeid med Aetat og skolen sentralt, og jeg har håp om å være den første ministeren i Justisdepartementet som setter i verk nettopp KrAmi-prosjektet. Det skal vi komme tilbake til.

Det er dessuten behov for å styrke spesialisthelsetjenesten og sosialhelsetjenesten i fengslene. Forekomsten av psykiske lidelser blant de innsatte er tre til fire ganger så høy som i normalbefolkningen, og ca. 60 pst. av de som settes i fengsel, har store rusproblemer. Her ligger en av våre meget store utfordringer, som påkaller samarbeid på alle nivåer.

Etter initiativ fra meg skal det i løpet av kort tid ferdigstilles et felles rundskriv mellom Justisdepartementet og Helse- og omsorgsdepartementet om ansvarsfordelingen for innsatte og domfelte med rusmiddelproblemer. Dette skal følges opp med regionale og lokale planer eller avtaler. Kriminalomsorgen har videre begynt et arbeid med å lage en helhetlig strategi for å motvirke rusmiddelmissbruk. Formålet er å øke rehabiliteringstiltakene og bidra til at kontrolltiltakene i større grad fremmer rehabilitering. Vår soningskøavviklingsplan viser nettopp at vi tar sikte på å øke bl.a. § 12-soningen, som altså er en overføring i forhold til behandling.

Det samme gjelder satsing i forhold til bolig. Straffedømte har en sentral plass i Regjeringas arbeid for å be-

kjempe boligløshet. Kriminalomsorgen prioriterer i 2006 å få i stand samarbeidsavtaler med kommunene, med vektlegging av retten til å utarbeide individuell plan, og at ingen skal løslates til midlertidig husvære etter fengselsopphold. Det ligger også i vårt arbeid for å få gjennomført en tilbakeføringsgaranti.

Så vil jeg også peke på at kontaktbetjentarbeidet er særdeles viktig. Når vi nå ønsker å lette på presset i forhold til fengslene, gi de ansatte muligheten til å utøve reell kontaktbetjentvirksomhet, er nettopp noe av hensikten bak soningskøavviklingsplanen at de ansatte skal være i bedre stand enn i dag til å håndtere dette hvis vi får ned bl.a. beleggsprosenten i norske fengsler.

Jeg vil også peke på miljøarbeidet. Kriminalomsorgen har nå kommet langt i arbeidet med å utvikle en metode og standard for miljøarbeid i fengslene. Kriminalomsorgens utdanningscenter – KRUS – arbeider med en lærebok i metodisk miljøarbeid. KRUS gjør ikke bare en kjempegod jobb i forhold til å utvikle dette, men selvfølgelig også i forhold til å utdanne fagpersonell, som skal bemanne de nye fengselsplassene, og som skal bidra til rehabilitering. Til sjuende og sist er det menneskene som er ressursene.

Jeg vil også peke på den utstrakte programvirksomheten som drives i kriminalomsorgen, og som retter seg mot domfelte og varetektsinnsatte i form av undervisning, ferdighetstrening og strukturerte samtaler. Vi ønsker å utvikle dette. Samtidig ønsker vi å se på hvilke programmer som gir best effekt, og kanskje også å prøve å samordne mye av den programvirksomheten som faktisk skjer.

Jeg vil også peke på at under behandlingen av den alminnelige delen i den nye straffeloven bad justiskomiteen departementet legge fram en egen sak for Stortinget om soningsforholdene for personer som var under 18 år på fengslingstidspunktet. Jeg er glad for å kunne opplyse Stortinget om at jeg snarlig tar sikte på å legge fram en stortingsmelding om barn og unge i norske fengsler. Det er vårt håp og vår ambisjon at den skal presenteres for Stortinget før sommerferien.

Det er grunn til å tro at fengselsstraff har særlig negativ virkning på unge under 18 år. Den preventive effekten av et fengselsopphold er liten. Derfor vil det bare være i unntakstilfeller, der det er nødvendig for å beskytte samfunnet, at det kan forsvares å sette mindreårige i fengsel. Det beste for denne aldersgruppen vil som regel være en alternativ reaksjonsform. Målet på lengre sikt vil kunne være at unge under 18 år skal kunne dømmes til opphold i institusjon i stedet for fengsel. Arbeidet med unge innsatte krever en helhetlig innsats og et forpliktende samarbeid mellom ulike sektorer og forvaltningsnivå både før, under og etter varetekt og fengselsstraff. Jeg vil gå inn for å utvikle rutiner for hvordan foreldre, politi, barnevern, skole, helsevesen, domstoler og kriminalomsorgen skal samarbeide når barn og unge begår kriminelle handlinger. Den varslede stortingsmeldingen vil gi Stortinget en unik mulighet til å diskutere helheten i en slik satsing, og også gi det nødvendige politiske press, samtidig som man bidrar til å sikre gode løsninger for barn, som absolutt bør være andre steder enn i norske fengsler.

Jeg vil også bemerke til slutt at en av de gode bieffektene av å satse på innhold i soningen, er at det bidrar til økt sikkerhet. At folk blir engasjert i forhold til arbeid, utdanning osv. i fengslet, bidrar til å redusere risikoen for det vi oppfatter som uønsket atferd, og er i så måte et av de beste sikkerhetstiltakene vi kan ha.

I ettermiddag skal også jeg se Vardeteatret, som viser stykket sitt i Stortinget i dag. Det gleder jeg meg til. Jeg håper mange benytter anledningen til å få med seg dette. Det er også et tiltak som Justisdepartementet støtter og vil støtte i framtida. Det viser veldig godt at vi har mange bein å stå på for å gi folk mulighet til et nytt liv.

Inga Marte Thorkildsen (SV) [12:42:07]: Jeg takker for svaret. Vi er selvfølgelig veldig fornøyd med vår justisminister. Vi syns det er veldig bra at det er så stort trykk som det er nå, for å få til et bedre innhold i soningen. Det er noe vi har savnet gjennom mange år, da det stort sett bare har vært fokusert på midlertidige plasser, med minimal fokusering på hva innholdet egentlig skal være.

Jeg syns også det er grunn til å reflektere litt rundt sikkerheten. Det er veldig bra at justisministeren var inne på det helt på slutten. Det er noe med at man ofte tenker seg sikkerhet som noe statisk, noe som ikke har med relasjoner å gjøre. Det er helt feil. Vi vet at det å bygge opp et skikkelig system der folk føler seg ivaretatt, føler at de blir hørt, føler at noen faktisk bryr seg om hvordan de har det, og at de har noe meningsfylt å drive med, er den beste investering i sikkerhet som vi faktisk kan gjøre. Det gjelder både inne i fengslene og utenfor fengslene. Det å tro at folk vender det andre kinnet til hvis de blir slått, er faktisk ikke riktig. Det er stort sett slik at de slår tilbake.

Jeg må bare fortelle kort om et inntrykk jeg hadde da jeg hospiterte en uke i Berg fengsel for en del år siden. Vi skulle prøve å overtale en fange som satt på Ila, til å komme til Berg for å fullføre soningen i åpen anstalt. Det var en spesiell opplevelse. Jeg hadde vel aldri i mitt liv trodd at man måtte overtale noen til å komme seg over i en åpen anstalt når man satt i et slikt høysikkerhetsfengsel som Ila er. Men det måtte vi faktisk gjøre. Han var livredd for å reise derfra. Der hadde han levd sitt liv i fem–seks år, og han ønsket å fortsette å leve der. Men for samfunnet ville det være veldig farlig å slippe ham direkte ut blant vanlige folk – holdt jeg på å si – som da ville få et menneske som var veldig skadet og med store rusproblemer, i fanget. Vi må tenke mye mer på at folk skal ut en gang. Folk skal leve sine liv. De lever ikke sine liv i fengslene. De skal jo leve sine liv i samfunnet. Da må vi sørge for at overgangen blir best mulig, og at folk ikke blir dårligere i stand til å fungere som lovlidige borgere og som medborgere etter å ha vært i fengsel. Dette er også en kjempestor sikkerhetsmessig utfordring.

Jeg er kjempeglad for at justisministeren sier at han ønsker å bli Norges første KrAmi-minister. Det er veldig bra. Jeg er sikker på at det kommer til å bli lønnsomt. Jeg er sikker på at andre, f.eks. finansministeren, også kommer til å oppdage på budsjettene at dette lønner seg.

Jeg skulle også ønske at justisministeren til slutt ville si litt om Stifinner'n og den metodikken man bruker der,

om det er noe han kunne tenke seg å støtte videre opp om, og om det er slik at man ønsker å satse på hjemmesoning på slutten av soningstida.

Statsråd Knut Storberget [12:45:23]: Stortinget vil få rik anledning framover i løpet av de to nærmeste årene til å diskutere denne saken som reises i dag – heldigvis. Først og fremst trenger vi masse gode innspill, men jeg tror også at en ny tenkning i kriminalomsorgen, en ny utvikling og en annen retning enn det vi har sett tidligere, også vil foretrekke at vi skaper politisk legitimitet rundt de nye løsningene. Vi er helt avhengig av at det vil komme nye løsninger. Og jeg er sjeleglad for at vi har et så samlet storting – forleden diskuterte man bl.a. spørsmålet om konfliktråd for unge lovbrøyttere, og selv Fremskrittspartiet understreket betydningen av en rask reaksjon og betydningen av at man bruker f.eks. konfliktråd – at vi klarer å samle oss om dette. Så har vi en jobb også utad. Derfor er det viktig at vi har flere anledninger til å diskutere dette. Denne meldingen om barn og unge i fengsel, som jeg varslet, vil gi rik anledning til å diskutere det. Vi tar også sikte på å presentere en odelstingsproposisjon om køavviklingstiltakene og tiltak som vil bedre innholdet i soningen. Der vil nettopp flere av de forholdene som interpellanten reiser nå, bli reist fra vår side. Det står også i køavviklingsplanen vår.

Det er helt naturlig for oss å si ja til ytterligere satsing i forhold til Stifinner'n og prosjektet Firer'n i Trondheim osv. Vi ønsker oss flere liknende tiltak. Vi mener at det er en veldig korrekt måte å tenke § 12 på, hvor vi får utsluset folk i forhold til behandling. KrAmi har jeg kvittert ut, i den forstand at der mener jeg vi kommer til å levere overfor Stortinget, også helt uavhengig av om det er lønnsomt økonomisk. Det er lønnsomt menneskelig. Det er viktig.

Når det gjelder spørsmålet om hjemmesoning, framgår det av køavviklingsplanen vår at vi ønsker å få høringsinstansenes vurdering av det. Det er to elementer i det. Det første er muligheten for å gjennomføre kortere dommer, hvor folk er i arbeid, at man ikke river folk bort fra arbeid, behandling osv. Og, som interpellanten peker på, det andre er om det er mulig å se for seg mer progresjon i soningen ved at man faktisk blir løslatt litt før mot å akseptere hjemmesoning, hvis man da har bolig og mulighet til f.eks. arbeid, behandling og desslike og ikke kommer ut med to tomme plastposer. Det er viktige tiltak for å sikre rehabilitering, etter min mening, tiltak som Regjeringa er åpen for.

Så vil jeg til slutt også varsle at Regjeringa har som ambisjon å presentere en stortingsmelding om kriminalomsorgen som sådan i løpet av den stortingsperioden vi er inne i, hvor vi kan diskutere alle disse tiltakene i sin bredde, og se på hvordan vi utvikler straffereaksjonene totalt sett. Jeg mener at tiden er inne for det. Vi står overfor store utfordringer, men vi står også overfor store muligheter, og det er de mulighetene som Regjeringa ønsker å gripe fatt i.

Ingrid Heggø (A) [12:48:37]: Eg er veldig glad for at denne problemstillinga vert reist, og at fokuset vert vridd

vekk frå berre lengre straffer til både å straffa smartare og til innhaldet i soninga. Eit av hovudmåla med å bruka fengselsstraff er at straffa skal verka. Det kan kanskje verka banalt, men det vi søkjer å oppnå med ei straffegjennomføring, er at ein skal vera mindre kriminell når ein slepp ut, enn då ein kom inn.

Vi veit ganske mykje om dei som kjem i fengsel, bl.a. at ein av to kjem attende til fengsel i løpet av ein femårsperiode. Vi lykkast altså ikkje med halvparten av jobben. Derfor trur eg det er nyttig å sjå på nokre av dei tinga vi veit kan vera årsaka til at vi lykkast for dårleg med tilbakeføring til samfunnet etter soning.

Vi veit at over 60 pst. av dei innsette slit med store rusproblem. Då må vi gjera noko med områda der det oftast glepp: møtet med samfunnet etter soning og rusproblema. Derfor vil Arbeidarpartiet ha ein tilbakeføringsgaranti. Folk må få tilbod om utdanning, arbeidstrening eller behandling under og etter soning, og få ein reell sjanse til å bryta med eit tidlegare kriminelt liv når ein er ferdig med å sona. Då må ein òg ha ein plass å bu når ein kjem ut. Når vi veit at seks av ti av dei innsette slit med rusproblem og mykje av kriminaliteten vert gjord i rus, er det heilt openbert at det lønner seg å behandla folk for deira rusproblem.

Det vert òg eit paradoks for meg at ikkje alle politiske parti ser samanhengen mellom ein restriktiv ruspolitikk og kampen mot kriminalitet. Det er fleire måtar å ta tak i rusproblema på. Arbeidarpartiet ønskjer å utvida bruken av Narkotikaprogram med domstolskontroll. Her er det sett i gang eit prøveprosjekt i Bergen og i Oslo. Fordi Arbeidarpartiet meiner at det er betre å behandla folk for deira rusproblem enn at dei vert svingdørsbrukarar i norske fengsel, gir Regjeringa alt no signal i handlingsplanen mot soningskø om å utvida dette prøveprosjektet. Det er bra.

Gjennomføringa av narkotikaprogrammet føregår i eit samarbeid mellom ulike etatar, og det er oppretta eit tverrfagleg team som står for den faglege gjennomføringa av narkotikaprogrammet, og som bidreg til eit heilskapleg behandlings- og rehabiliteringstilbod. Desse tema består av kriminalomsorga, den kommunale sosialtenesta, opplæringssektoren og spesialisthelsetenesta.

Narkotikaprogram med domstolskontroll er ein alternativ straffereaksjon som vi ønskjer å utvida bruken av. Arbeidarpartiet vil også utvida promilleprogrammet til også å gjelda for andre rusmiddel enn alkohol. Auka bruk av § 12 er også eit aktuelt tiltak. Fengselsstraff utan vilkår skal gjennomførast i behandlingstilbod. Auken i søknad om § 12-soning, der kriminalomsorga kan bestemma at fengselsstraff utan vilkår skal gjennomførast i behandlingstilbod, er positiv. Men dessverre er det ventelister på opptil eit år ved dei institusjonane som er finansiererte av helsevesenet. Det må dermed kjøpast plassar på institusjonar som ikkje er finansiererte av helsevesenet. På lang sikt vil dette likevel vera god samfunnsøkonomi.

Når det gjeld dei som er dømde til fengsel utan vilkår, viser Fafos levkårsundersøking ein del trekk ved dei innsette, bl.a. at 70 pst. av dei innsette var arbeidsledige då dei vart fengsla. Kor stor er då sjansen for at dei skal få seg

ein jobb når dei vert lauslatne, dersom vi ikkje gir dei anten undervisning, kompetanseheving eller arbeidstrening? Jo, han er liten, svært liten. Og dersom ein ikkje har jobb, er det vanskeleg å bryta den kriminelle løpebanda.

Vi veit òg at over 40 pst. har grunnskulen som høgste fullførte utdanning, og nesten ingen har høgskuleutdanning. Derfor er det så viktig, det denne regjeringa har gjort ved at dei har fått auka midlar til undervisning til dei innsette. Den nye regjeringa har auka tilskotet til utdanning med over 21 mill. kr, og i tillegg har vi styrkt fengselsbiblioteka med 2 mill. kr. Dette er viktige og riktige tiltak.

Eg kan heller ikkje la vera å nemna barnevernet, for 30 pst. av dei innsette har vore i kontakt med barnevernet før dei fylte 16 år. Då er det etter mi meining feil medisin når det største opposisjonspartiet, som yndar å framstilla seg som kriminalitetsnedkjempingas kvite riddar, kuttar i barnevernet med 370 mill. kr i sitt alternative budsjett.

Eg er svært glad for den auken som kom i 2006-budsjettet til kriminalomsorga på 61,5 mill. kr, inklusiv andre departement sine budsjett. Dette vert følgt opp i revidert med ei ekstra satsing på bortimot 72 mill. kr.

Vi er ikkje i mål. Vi har framleis eit stykkje veg å gå. Men denne regjeringa har i motsetnad til den førre vist evne og vilje til å styrkja innhaldet i soninga, slik at straffa samfunnet gir, er meir effektiv, og slik at dei innsette har større sjanse til ikkje å gå til nye kriminelle handlingar når dei slepp ut.

Jan Fredrik Vogt (FrP) [12:53:51]: Innledningsvis vil jeg bemerke en ting Storberget tok opp. Han sa at det var lett å ta folk, og lett å dem sette i fengsel. De soningskøene vi har sett i mange år, viser dessverre at det ikke er lett. Og han var inne på det med rask reaksjon. Også Fremskrittspartiet er enig i at det er viktig med rask reaksjon. Det å bygge ut fengselskapasiteten tilpasset det vi har behov for, og ikke det man kanskje ser at man har økonomisk ønske om, tror jeg er viktig. Derfor er det underlig, når man skryter av alt man har gjort hittil, at man ikke har lagt inn mer til f.eks. det nye fengselet i Halden enn det den forrige regjeringen gjorde. Samtidig synes jeg man kommer med uklare signaler i revidert i forhold til det nye fengselet i Indre Salten. Jeg håper og regner med at statsråd Storberget følger opp det videre.

Nå er kanskje ikke uenigheten i forhold til soning og rehabilitering så stor som den kan synes. Den største forskjellen ligger kanskje i at Fremskrittspartiet mener man bør ha lengre straffer, og at man må ha mindre bruk av f.eks. samfunnsstraff, og i forbindelse med hvilke forbrytelser vi skal bruke samfunnsstraff. Likevel har vi vært enige om ganske mye, både i forrige periode og i denne perioden. Det er spesielt i forhold til å tenke helhetlig, tverretattlig, når det gjelder tilbakeføring. Det kan ikke være sånn at hver etat skal sitte på sin tue og tenke at dette er ikke mitt ansvar, men dette er mitt ansvar. Her er det en viktig oppgave å samle det vi trenger for å få rehabilitert kriminelle. I den forbindelse har man også den nye NAV-reformen. Vi ønsker å utvide den til bl.a. sosialetat, slik at den blir enda bredere. Dette er oppfølging av mennesker

som har problemer, og det mener jeg er viktig uansett om man er kriminell eller ikke.

Så er det en tilbakevendende sak med rus i fengsel. Det er beklagelig at det faktisk hender at folk bruker narkotika for første gang i fengsel. Sånn skal det ikke være. Derfor må man styrke kontrollen når det gjelder rus i fengsel, og styrke behandlingen. Man snakker om at så mange som sitter i fengsel, ikke har jobb. Det er kanskje ikke så rart hvis man har et omfattende rusproblem. Da må man opp og stå før man kan gå, og så kan man begynne å løpe. Der er behandlingen av rusproblemer ganske viktig – også utenfor fengsel. Fremskrittspartiet har gått i bresjen for medikamentell behandling. Man bør kanskje ønske mer bruk av det både i og utenfor fengsel.

Når det gjelder rehabilitering, er det kanskje ikke alle som kan rehabiliteres eller har behov for rehabilitering. Noen må også straffes, og noen bør straffes hardt. Jeg tenker f.eks. på kyniske kriminelle – som i NOKAS-saken – som med tanke på en pengegevinst ikke har skrupler med å ta livet av en politimann. Hvordan rehabiliterer slike mennesker? De har kanskje ikke andre problemer enn griskhet og kynisme overfor andre mennesker.

Jeg var også inne på at vi har stor enighet om en del ting. Jeg er veldig glad for at Fremskrittspartiet i sin tid fikk Livet etter soning inn på statsbudsjettet. Den organisasjonen gjør en kjempebra jobb. Det var åpning av et nytt hus som WayBack har, nå nylig, og jeg synes det er veldig positivt at man har en så samlet holdning overfor det at det skal prioriteres. Vi har også andre organisasjoner som vi, både Fremskrittspartiet og i og for seg regjeringspartiene, er positive til å støtte. Det er f.eks. Alternativ til vold og Foreningen for Fangers Pårørende.

Det er en ting jeg etterlyser i forhold til rehabilitering og familie. Fremskrittspartiet hadde i budsjettet et forslag om at når en av foreldrene er inne og soner, så bør den andre i den perioden kunne ses på som eneforsørger, slik at man på en måte ikke straffer barnet og familien settes i en ytterligere vanskelig økonomisk situasjon på grunn av at en av foreldrene, som skal bidra hjemme til økonomi og andre ting, da ikke er til stede.

Vi må ha et mangfold i oppfølgingen. Også representanten fra Arbeiderpartiet var inne på at det offentlige kanskje ikke besitter alt av kompetanse og kunnskap – og best kunnskap. Vi har mange private behandlingstilbud som sitter på god kompetanse. Vi har f.eks. RIBO Attføringssenter, som gjør en god jobb, og mange andre private. Jeg mener at vi bør kunne bruke dem i størst mulig grad, for det vil samfunnet også vinne på.

Når det gjelder etterbehandlingen, tror jeg kommunene er viktige, og de må få en bedre kommunikasjon – det har jeg skjönt at statsråden også har tatt tak i – slik at man vet at man får en oppfølging når man kommer ut. Hittil har jeg følelsen av at kanskje både taushetsplikt og andre barrierer står i veien for det som kan være den beste oppfølgingen for den kriminelle.

Elisabeth Aspaker (H) [12:59:29]: Representanten Inga Marte Thorkildsen har på vegne av Olav Gunnar Ballo tatt opp et tema som nok bør få mer oppmerksomhet

framover. Gjengangerproblematikken i norske fengsler er et vitnesbyrd om at vi ikke lykkes med rehabiliteringen slik vi ønsker. For mange går inn og ut av fengsel, og vi må da stille oss spørsmålet om hva vi gjør feil som ikke greier å sluse flere fra soning og over i et lovlydig liv og tilbake til utdanning eller jobb, slik at man kan greie å ta vare på seg selv og sine nærmeste. Jeg tror vi skal være åpne for å lære av vellykkede tiltak nasjonalt, og også se hen til hva som gjøres i andre land.

Når kriminelle idømmes fengsel, er det et uttrykk for alvorlighetsgraden i den kriminaliteten som er begått, og at samfunnet må beskyttes mot vedkommende person. Samtidig er det en realitet at fengsel er et midlertidig tiltak, selv om en del lange dommer kanskje ikke oppleves slik av den innsatte selv. Rehabiliteringsperspektivet må derfor stå sentralt i soningen i den hensikt å unngå at den innsatte begår ny kriminalitet etter løslatelse, selv om løslatelsen kan ligge langt fram i tid.

Kriminalomsorgen er sentral i kriminalitetsbekjempelsen. Det er et poeng at innholdet i soningen bedre må tilpasses den enkelte, slik at færre straffedømte skal begå nye kriminelle handlinger, og at flere skal bli positive bidragsyttere til samfunnet etter endt soning. Jeg tror vi alle skal erkjenne at i en situasjon med lang soningskø og press på maksimal utnyttelsesgrad i fengslene kan det være mer krevende enn tidligere å få til gode individuelle løsninger. Målet må imidlertid være at rehabiliteringen i fengslet tar nødvendig hensyn til den innsattes interesser og forutsetninger, fordi vi vet at dette kan være avgjørende for motivering og for vellykket rehabilitering.

Samarbeidet mellom kriminalomsorgen og øvrig hjelpeapparat må være tett og forpliktende, slik at den straffedømte får et individuelt tilpasset utdannings-, arbeids-, sosial- og helsetilbud. Mange innsatte sliter med en kombinasjon av psykiske problemer og rusproblemer. Det psykiske helsevernet i fengslene må derfor styrkes gjennom et nært samarbeid mellom kriminalomsorg, rusomsorg og psykiatri. Jeg mener dette er en viktig forutsetning for å kunne stable folk på beina og sette dem i stand til å delta i utdannings- og arbeidstrening under soning. Den ansvarsavklaring som statsråden her tok til orde for, og sa at man hadde igangsatt arbeid rundt, er derfor veldig positiv.

Bondevik II-regjeringen la fram en stortingsmelding om utdanning i fengsel. Denne meldingen må følges aktivt opp. Her vil jeg si at grunnleggende lese- og skriveopplæring for svært mange vil være et viktig første steg på veien ut av kriminalitet.

Representanten Inga Marte Thorkildsen har i dag tatt til orde for utstrakt bruk av fotlenker og hjemmesoning, og begrunner dette med at det vil sikre at flere innsatte har hus i det øyeblikket soningstiden opphører. Jeg reagerer på denne begrunnelsen. For utgangspunktet må være at kriminalomsorgen uavhengig av soningssted og -vilkår må ha som mål at den som løslates, har et sted å bo. Hvis ikke vet vi at faren for ny kriminalitet er stor, og at selv de beste rehabiliteringsopplegg innenfor murene ikke er noen garanti for at hverdagen fikses, om starten på frihe-

ten er å bli satt på gata. Jeg tror vi ville følt oss ganske hjelpeløse noen hver hvis det skulle være situasjonen.

Jeg vil også utfordre representanten Thorkildsen i forhold til hvordan innholdet i soningen skal kunne sikres dersom SVs og Regjeringens antydde retning skal få gjennomslag. Videre vil jeg også anta at det vil være mer krevende å følge opp et stort antall hjemmesonere.

Å mestre hverdagen handler også om selvrespekt. Et sted å bo er kanskje det viktigste tiltaket for å motvirke rotløshet og gi folk et holdepunkt. Kommunene har et medansvar, og må sammen med kriminalomsorgen sørge for at straffedømte får god oppfølging etter løslatelse. For å hindre tilbakefall må det utarbeides individuell plan som hjelper den enkelte med bolig, utdanning, arbeid og eventuelle sosial- og helsetjenester. Fra Høyres side vil vi sterkt understreke betydningen av at nødvendige midler må følge den løslatte, slik at en individuell plan faktisk kan oppfylles.

Mange frivillige gjør en stor og viktig innsats i fengslene og utenfor fengslene, og er viktige medspillere på veien mot rehabilitering. Dette er et samarbeid som det offentlige bør oppmuntre og videreutvikle i tiden som kommer.

Til slutt vil jeg si at det er svært positivt at statsråden nå varsler en stortingsmelding om barn og unge og straffereaksjoner. Fra Høyres side vil vi understreke at tydelig grensesetting og rask reaksjon overfor de yngste er nødvendig for å forhindre at unge mennesker utvikler mer omfattende kriminalitet, og dermed fratar seg selv viktige muligheter senere i livet. Så vi ser fram til behandlingen av den stortingsmeldingen.

Aud Kvalbein (KrF) [13:04:30]: Svært mange av dem som sitter i fengsel, har vært straffedømt og fengslet tidligere. En høy andel av dagens innsatte vil bli dømt igjen. Årsakene til at dette skjer, er mange, og skylden kan ikke alene legges på straff som fenomen. Men når straffens virkning er beskjeden, må fokuset rettes mot innholdet. Ren oppbevaring gir dårlig grunnlag for rehabilitering.

Innsatte i norske fengsler får tilbud om utdanning, arbeid, avrusning, sinnemestring og psykisk rehabilitering. Fritidstilbudet er relativt variert, og flere steder er det lagt godt til rette for kontakt mellom innsatte og deres barn. Likevel er det mangel på relevante tilbud og nødvendig hjelp til alle, og flere innsatte opplever at tiden bak murene snarere er passiviserende enn utviklende. Dette er bekymringsfullt.

Soningskøen er lang. De siste årene har hovedprioriteringen derfor vært å skaffe flere soningsplasser. Dette er en nødvendig prioritering, fordi flere grunner tilsier at straffedømte raskt bør komme i gang med soningen. Økt kapasitet i fengslene fordrer imidlertid mer ressurser til straffens innhold. Også en straffedømt er et menneske med uendelig verdi. Dersom vi fengsler vedkommende uten samtidig å tilby hjelp og en meningsfull hverdag som kan gi grunnlag for et kriminalitetsfritt liv, bryter vi egne idealer. I noen grad skjer dette i dag.

Fengselsstraff er samfunnets strengeste reaksjon overfor enkeltmennesker. Betenkelighetene ved bruk av feng-

sel er mange – derfor skal denne reaksjonen kun velges når andre alternativer ikke er tilstrekkelige. Særlig skal man være varsom med å bruke fengselsstraff overfor unge lovbrøyttere. Påtalemyndighet og domstol kan og bør derfor velge alternative reaksjonsformer når det er forsvarlig og hensiktsmessig.

Mindre alvorlige lovbrudd sanksjoneres gjerne ved bøter eller overføres til behandling i konfliktråd. Her møtes partene i saken. De får snakket ut, og skadevolder gis mulighet til å gjøre opp for seg.

Samfunnsstraff er en stadig mer brukt sanksjonsform. Når samfunnsstraff velges, pålegges lovbrøytteren et visst antall timer med samfunnstjenlig arbeid. Denne straffen forsøkes ofte gjennomført parallelt med skolegang og eventuelt arbeid. Vi vet at dette gir best sjanse for stopp i en kriminell karriere.

Den nyeste reaksjonsformen er såkalt Narkotikaprogram med domstolskontroll. Programmet kan inneholde individuelt tilpassede behandlingsopplegg, utdannings- og arbeidstiltak, booppfølging, fritidsopplegg og tiltak som er viktige for den enkeltes rehabilitering og integrering i samfunnet. Målet med dette er både å forbedre de praktiske hjelpe- og behandlingstilbudene for tungt belastede rusmiddelmissbrukere og å forebygge ny kriminalitet.

Rettsstatens store dilemma er at straff virker dårlig – samtidig er straff vårt svar på alvorlige kriminelle handlinger.

Samfunnet har et berettiget behov for å beskytte seg. Rettferdighetshensyn og hensynet til sosial ro umuliggjør apati i møte med lovbrudd. Prevensjonshensyn gjør dessuten reaksjon nødvendig. Men vår moralske rett til å påføre andre en straff, altså et onde, avhenger av at straffen har en hensikt utover å ivareta andres interesser. Straffen må gi den innsatte en plattform til noe nytt og bedre. Det er en felles plikt å legge til rette for at det kan skje.

Erling Sande (Sp) [13:09:10]: Straff skal tene to formål. Straffa skal vere så streng at ho hindrar gjentaking, samtidig som andre blir skremde frå liknande lovbrøt. Samtidig, og like viktig: Soningstilhøva må vere slike at den enkelte er i stand til å vende tilbake til eit normalt liv etter soninga. Eit grunnleggjande prinsipp må vere at kvar enkelt straffedømt blir gjeven ei individuell handsaming når det gjeld vurdering av soningstilhøve og rehabilitering.

Senterpartiet er oppteke av ei heilskapleg kriminalitetsnedkjemping. Rehabilitering av straffedømde er ikkje berre å gje den straffedømde ei meir meningsfull soningstid og gjere han betre rusta til å møte kvardagen, men god rehabilitering er òg god førebygging. Styrking av skule, bibliotek og helsetilbod i fengsla er mellom dei beste tiltaka vi kan setje i verk. Frå Senterpartiet si side er vi glade for at Regjeringa alt har starta arbeidet med å styrkje dette feltet, og statsråden har på ein god måte gjort greie for det arbeidet. Styrkt rehabilitering på rusområdet må skje samtidig med ein auka innsats for å stoppe rusmiddeltilgangen i fengsla.

Senterpartiet meiner at eit av hovudfokusa våre i kriminalitetsnedkjempande arbeid må vere å hindre at dei ungdommane vi har på galleriet her, og andre ungdommar rundt om i samfunnet ikkje vel ei kriminell løpebane. Då har det mykje å bety at dei som kjem ut frå fengsla, har som mål å skaffe seg eit normalt liv og ikkje fungerer som personar som rekrutterer og lærer opp andre til kriminalitet. Her er rehabilitering verkeleg nøkkelen.

Regjeringspartia er opptekne av ei heilskapleg tenking. Justisområdet er verkeleg eit felt der vi må tenkje heilskap, førebyggjande gjennom kommunesektoren, alt frå barnehagetilbod, godt skuletilbod og helsetilbod til fritidstilbod mv., i tillegg til å hindre gjengangarar i fengsla ved å gje dei ny start og ei vellykka tilbakeføring til samfunnet, der dei bryt med tidlegare miljø. Det er ikkje noko enkelt fasitsvar på kriminalitetsnedkjemping, men det er avhengig av eit systematisk og målretta arbeid – og av heile tida å sjå heilskapen.

Thore A. Nistad (FrP) [13:12:07]: Justisministeren hadde en veldig grei og god oppsummering i dag om satsingen, og den skal han ha ros for. Han fortalte oss at en vil ha en ny retning. Det skal bli interessant å se i hvilken retning dette går, men jeg er sikker på at vi vil være enige om mye når det gjelder den videre retningen som justisministeren ønsker.

Det blir for mye å gå inn på alt det justisministeren var inne på, men det er en liten ting som har vært oppe i media i dag, nemlig soning hjemme. Det høres jo veldig bra og fint ut, men da lurer jeg på hvordan justisministeren vil takle at de fleste av disse som egentlig skal hjem og sone, ikke har noe hjem å gå til. De fleste leier en bolig. Når de da skal inn og sone, blir de sagt opp, og så har de ikke noe å gå tilbake til. Det de har, er den berømte plastposen som de får med seg ut fengselsdøra, og da er spørsmålet hvor de egentlig havner. Hvis de skulle være så heldige å ha et hjem, er det dessverre slik at det ofte er der mange av problemene ligger, det er ofte der mye av volden skjer, og hvis man sender disse for tidlig inn i et slikt hjem, vet vi alle hvordan det ville være. Men jeg er sikker på at justisministeren vil ta fatt i det, og det vil jo være interessant å ta del i den store utfordringen som en får der, og se hvordan han vil gjøre det.

SV hadde som vanlig et oppgulp om Fremskrittspartiet her, og tok for seg Ulf Erik Knudsen, at han bare ville ha mer vann og brød. Det er jo tilforlatelig at SV vanligvis har veldig stor omsorg for kriminelle, men hva da med ofrene? Det er vel snart på tide at vi kunne ha en interpellasjon her om ofrene, og ikke bare de kriminelle.

Til slutt: Jeg er også helt enig med justisministeren når det gjelder at han vil gi forbryterne straff, og at det skal være en rask reaksjon, så i det hele er jeg veldig godt fornøyd med justisministeren. Men en del andre representanter har det jo vanligvis med å fordreie en del av Fremskrittspartiets synspunkter, og det hadde også representanten Heggø, som kom med det vanlige nok en gang, at vi kutter mye i barnevern. Vi kutter ikke i barnevern, jeg må bare si det en gang til, vi kutter i administrasjon, og det er noe annet.

Inga Marte Thorkildsen (SV) [13:15:11]: Jeg synes det har vært en bra debatt, og det har vært en god tone mellom partiene. Jeg kan jo starte med, siden jeg var kritisk til Fremskrittspartiet – og er det også – og den tilnærmingen hvor man setter opp en motsetning mellom ofre og dem som har begått kriminelle handlinger, at vi mener det ikke nødvendigvis trenger å være en motsetning, hvis vi har som utgangspunkt at vi ønsker å forhindre at vi får nye ofre. Det bør være et felles utgangspunkt. Da er spørsmålet: Hvordan får vi til det? Det må ikke være noen tvil om at også SV mener det er viktig at folk skal ta sin straff, at vi skal ha god oppklaring, og at folk skal gjøre opp for seg. Men spørsmålet er: Hvordan gjør man det best mulig? Vi tror ikke det er sånn at jo hardere og tøffere vi forholder oss til dem som har begått en kriminell handling, jo større sannsynlighet er det for at de ikke begår en ny kriminell handling. Det er vårt utgangspunkt.

Så må jeg si at jeg synes det har vært bra å se hvordan Fremskrittspartiet har brukt sin påvirkningskraft overfor forrige regjering til å sikre penger til bl.a. WayBack, Livet etter soning, og det har vi gitt uttrykk i flere omganger. Det står det stor respekt av. Det er veldig bra. I tillegg har vi hatt et godt samarbeid når det gjelder Alternativ til Vold, som også spiller en viktig rolle når det gjelder rehabilitering og muligheten til å ta et oppgjør med sine voldsproblemer – og ofte også bearbeide opplevelser som mange har hatt i barndommen, og som viser seg å gå i arv.

Når det gjelder hjemmesoning, tenker jeg sånn at det kan være et bra virkemiddel bl.a. for å sikre folk en bolig ved løslatelse. Tida etter at de er løslatt fra fengsel, er, som mange har vært inne på, en kritisk fase, og veldig mange har ikke et sted å bo. I utgangspunktet skulle det være noe man skulle løse. Folk skulle ha et sted å bo når de løslates, noe som også representanten Aspaker var inne på. Målet må jo være at folk har et sted å bo.

Men så er spørsmålet: Hva har skjedd de siste årene? Det som har skjedd, bl.a. under den Høyre-dominerte regjeringen som Aspaker tilhørte sjøl, er at det har vært mye mindre sosial boligbygging. Det er et rått boligmarked der ute som sørger for at det er de sterkestes rett som gjelder. Bostedsløsheten har økt ganske dramatisk de seinere åra, og mange av disse menneskene kommer fra fengsler eller fra institusjoner og har store problemer, psykiske lidelser, rusproblemer osv.

Ett tiltak kunne være å sørge for at man kunne gjennomføre siste delen av soninga i en bolig, og at det ble et tverretattlig ansvar å sørge for den boligen. På den måten sikrer vi også at det ikke blir klassejus, som noen har vært inne på, der bare de som har bolig fra før, får muligheten til å sone hjemme. Jeg tror dette kan fungere veldig bra, og jeg tror at i en kombinasjon med det nevnte KrAmi-programmet vil det kunne ha ganske stor effekt.

Statsråd Knut Storberget [13:18:25]: Jeg vil bare avrunde for min egen og Regjeringas del med å uttrykke stor begeistring for at Stortinget er så samlet i et så viktig spørsmål. Jeg mener at det er en forutsetning for at vi skal kunne tenke nytt, men også for å kunne utvikle de ordningene som i dag fungerer veldig bra, for det er mye innen

kriminalomsorgen som også fungerer bra. Skal vi klare den jobben, tror jeg det er en forutsetning at vi står samlet så langt som vi kan om tiltakene, ikke minst for at folk ute skal støtte opp om dem, og for at instrumentene skal ha tillit. Det er utrolig bra. Slik sett har dette vært en viktig debatt også for meg i dette arbeidet, med innspill som jeg kan bringe tilbake til departementet.

Jeg vil også si at representanten Kvalbein i sitt veldig gode innlegg var inne på kanskje noen av de aller viktigste dilemmaene i forhold til bruken av straff som vi står overfor. At vi er så pass våkne i forhold til de problemstillingene, tror jeg vil bidra til at vi får gode løsninger over mange partigrenser.

Så reiste representanten Thore A. Nistad spørsmål rundt dette med hjemmesoning – berettigete spørsmål, og gode spørsmål i forbindelse med hjemmesoning, helt åpenbart. Vi har nå sendt det ut på høring. Det er klart at før Regjeringen konkluderer og kommer tilbake til Stortinget med hvordan dette skal innføres eller implementeres i strafferettslig sammenheng, er det særdeles viktig å se på de to problemstillingene som Nistad trekker opp. Spørsmålet om å være i posisjon til egen bolig er åpenbart viktig. Det vil være nytteløst å snakke om hjemmesoning andre steder, men vi kan heller ikke tenke så svart-hvitt i denne sammenheng som at hele gruppa er uten bolig. Det vet vi ikke er riktig.

Så ligger det et sterkt motiv for myndighetene til å bidra til bolig hvis man etablerer en straffereaksjon som i større grad skal ta sikte på at man kan få ta opphold i bolig, selvfølgelig kombinert med andre tiltak som vi ser lar seg gjennomføre.

Så reiste Nistad også et viktig spørsmål omkring hva slags innhold som møter vedkommende når han kommer tilbake til denne boligen. Det er åpenbart et viktig moment i vurderingen av om hjemmesoning skal kunne gis, og som jeg synes det er viktig at vi har med oss. Men som overalt i strafferetten og overalt i kriminalomsorgen er det jo ingen tiltak som generelt vil passe for alle. Det vil også med en sånn type straffereaksjon bli aktuelt å basere det på undersøkelser om personlig egnethet, som vi gjør i forhold til samfunnsstraff og en del andre reaksjoner. Det som nettopp skal være styrken i hele kriminalomsorgen, er at vi reagerer individuelt og tilpasser tiltak som skal hjelpe den enkelte til å få et bedre liv.

Alt i alt har det kommet gode innspill som Regjeringen skal ta med seg i det videre arbeidet med dette.

Presidenten: Interpellasjonsdebatten er dermed over.

S a k n r . 3

Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Torbjørn Hansen, Trond Helleland, Petter Løvik, Øyvind Halleraker og Jan Tore Sanner om å pålegge flyselskapene å offentliggjøre kanselleringsinformasjon og andre tiltak som kan bedre konkurranseforholdene og passasjerrettighetene i norsk luftfart (Innst. S. nr. 154 (2005-2006), jf. Dokument nr. 8:18 (2005-2006))

Presidenten: Etter ønske fra transport- og kommunikasjonskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden begrenses til 35 minutter og fordeles med inntil 5 minutter til hvert parti.

Videre vil presidenten foreslå at det gis anledning til replikkordskifte på inntil fem replikker etter innlegg fra medlemmer av Regjeringen innenfor den fordelte taletid.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover en fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Arne Sortevik (FrP) [13:22:54] (ordfører for saken): Stortinget skal behandle innstilling i sak om Dokument nr. 8:18 for 2005-2006, et privat forslag fra representantene Torbjørn Hansen, Trond Helleland, Petter Løvik, Øyvind Halleraker og Jan Tore Sanner.

I dokumentet foreslås det å pålegge flyselskapene å offentliggjøre kanselleringsinformasjon og andre tiltak som kan bedre konkurranseforholdene og passasjerrettighetene i norsk luftfart. Forslagsstillerne har fremsatt tre konkrete forslag knyttet til disse forholdene.

Dokumentet har på vanlig måte vært forelagt statsråden til uttalelse, og svaret følger saken som trykket vedlegg. Henvendelsen fra komiteen er sendt 9. februar 2006, og svaret fra statsråden er datert 24. mars. Det er ikke bare i flytrafikken det inntreffer forsinkelser og ventetid.

Komiteen er delt i synet på de tre forslagene. Flertall og mindretall redegjør selv for sine syn. Et varierende mindretall fremmer forslag i saken, og en samlet komitee foreslår at dokumentet vedlegges protokollen.

Regulariteten i norsk flytrafikk har vært svak høsten 2005 og tidlig på året 2006. Fremskrittspartiet vil understreke at både flytilbudet og regulariteten i tilbudet har stor betydning for den enkelte reisende, for bedriftene og for næringslivet i hele landet. Lange perioder med store forsinkelser og omfattende kanselleringer i rutetilbudet er derfor uakseptabelt.

Fremskrittspartiet vil også understreke at velfungerende konkurranse i luftfarten er avgjørende viktig for å sikre et best mulig tilbud til alle reisende i hele landet. Derfor er det viktig at lov- og regelverk legger til rette for en velfungerende konkurranse, og derfor er aktivt tilsyn med at lov- og regelverk følges av aktørene innen luftfarten, også viktig. På bakgrunn av situasjonen høsten 2005 og tidlig på året 2006 mener Fremskrittspartiet det er nyttig å se nærmere på de tre forholdene som forslagsstillerne peker på.

Først til kansellering. Fremskrittspartiet ønsker offentliggjøring av kanselleringsstatistikk. Informasjon om kansellering må være lett tilgjengelig for den enkelte reisende og for offentligheten. Informasjon om kansellering bør være tydelig. Det er ikke tilstrekkelig bare med gjennomsnittstall, men også tall som tydelig viser kanselleringsomfang for enkelte ruter og for de enkelte avganger over en viss tidsperiode.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre ønsker et nytt regelverk om kanselleringer. Det er kjent at nytt regelverk er under

utarbeidelse i EU. Disse partiene mener det kan ta tid før et slikt regelverk er innpasset i norsk rett; derfor bør lov eller forskrift komme på plass straks.

Jeg tar opp forslag fra disse partiene om dette, slik det er referert i innstillingen.

Så til passasjerenes rettigheter. Fremskrittspartiet er kjent med at det pågår høringsrunde om endring i luftfartsloven som skal styrke håndhevelsen av flypassasjerenes rettigheter, og vil avvente egen sak til Stortinget om dette. Fremskrittspartiet har merket seg at det åpenbart er behov for at flyselskapene mer åpent og aktivt informerer flypassasjerene om rettigheter som faktisk gjelder både ved kansellering og ved forsinkelser. Komiteen har selv opplevd dette på reise. Fremskrittspartiet oppfordrer aktørene selv og sektorens tilsynsmyndighet til aktivt å sørge for at dette forholdet bedres.

Når det gjelder økt konkurranse: Innenlands flytrafikk i Norge domineres fortsatt av ett selskap, og svært mange reisende som velger fly som fremkomstmiddel, er avhengig av denne ene leverandøren. Det er grunn til å peke på at Konkurransetilsynet har reagert mot denne ene leverandørens underprising på to strekninger i Norge, og det er viktig at et aktivt tilsyn videreføres både i år, 2006, og i 2007.

Etter Fremskrittspartiets mening er det grunn til å se nærmere på mulige tiltak for å skape økt konkurranse i innenlands luftfart, og jeg tar opp felles forslag fra partiene Fremskrittspartiet, Høyre og Venstre om dette, slik det fremgår av innstillingen.

Jeg finner grunn til å peke på at det er gjennomført åpen høring om denne saken. Fra NHO Luftfart ble det underlig nok stilt spørsmål om nødvendigheten av hele forslaget. Jeg vil hevde at mange bedrifter over hele landet som hyppig bruker fly, vil understreke behovet nettopp for de forslag som er tatt opp i dokumentet, og ikke minst etterlyse tiltak som kan gjøre konkurransen bedre og avhengigheten av den ene, dominerende leverandøren betydelig mindre. Jeg antar at mange av de bedriftene som har målbåret et slikt syn, faktisk er medlem av NHO.

Til slutt tar jeg opp Fremskrittspartiets forslag om å legge frem en egen luftfartsplan for årene 2007–2010.

Presidenten: Representanten Arne Sortevik har tatt opp de forslagene han refererte til.

Torstein Rudihagen (A) [13:28:20]: Eg har forståing for dei forslaga som er sette fram her, for det har vore uakseptable forhold i flytrafikken dei siste åra, med forseinkingar og kanselleringar. No kjem jo dette av mange forhold, m.a. flygeleiarssituasjonen, så mykje av dette ligg utanfor flyselskapa sitt ansvarsområde. Men noko har òg flyselskapa ansvar for.

Dei som har vore skadelidande, er passasjerane, og derfor er det behov for auka fokusering på dette med forseinkingar og kanselleringar. Det gjeld både hyppigheit og årsaker – kvifor dette skjer.

Det er så absolutt behov for å få klargjort passasjerrettane og handhevinga av desse rettane og òg vurdere å auke rettane.

Heile situasjonen det siste året har aktualisert dette området. Mykje er gjort, og mykje er på gang. Statsråden har teke prisverdige initiativ i så måte. Det er tiltak som på mange måtar fangar opp og kjem forslagsstillarane sitt ønske om auka fokusering på betring av passasjerrettar og informasjon i møte.

Allereie frå i fjor, frå 17. februar 2005, har vi hatt EU-reglar – ei forordning om kompensasjon og assistanse til passasjerar ved nekta ombordstiging og ved innstilt eller vesentleg forseinka flyging. Men det har korta nokså mykje på informasjon til passasjerane på det området.

Det er frå departementet utarbeidd eit utkast til endring i luftfartslova som er sendt ut på høyring. Det imøtekjem to av hovudutfordringane, nemleg for det fyrste om ei styrking av det offentlege tilsynet med passasjerrettane, og for det andre auka klagerettar og ikkje minst oppretting av ei klagenemnd som flypassasjerane kan halde seg til. Ei styrking av det offentlege tilsynet med passasjerrettane, som ligg i høyringsutkastet, vil òg innebere at myndighetene vil få sanksjonsmoglegheiter overfor selskap som ikkje rettast etter informasjonsplikta.

Når det gjeld konkurransesituasjonen, som forslagsstillarane òg fokuserer på, er det jo eit faktum at flytrafikken er fullt ut liberalisert. Fornyingsministeren har bedt Konkurransetilsynet ha særleg merksemd på luftfarten.

Når det gjeld spørsmålet om offentleggjering av informasjon om kansellering og om årsaka, er det ei ny forordning på gang som gjer det mogleg å samanlikne kvaliteten på tenestene. Her har EU-kommisjonen annonsert at dei vil leggje fram forslag i løpet av andre kvartal 2006. Derfor ligg det veldig mykje i kjømda som vil imøtekomme det ønsket som er sett fram her.

Heilt til slutt vil eg dvele litt ved den manglande informasjonen til passasjerane som ein har registrert. Forbrukarrådet har lagt fram ein rapport om dette etter å ha følgt med på kor god denne informasjonen har vore det siste året. Etter EU-pålegget skal det allereie ved innsjekkings-skranken vere ein informasjon til passasjerane. Det viser det seg at flyselskapa har bortimot neglisjert. Eg må seie at det vitnar nesten om mangel på respekt for eigne kundar og passasjerar når det ikkje er gjort, og eg føreset no at det er ei betring på gang på dette området. I alle fall er det veldig bra at Regjeringa no har utarbeidd retningslinjer som legg opp til ei styrking av tilsynet og ei etablering av klagenemnd, som alt i alt vil styrkje passasjerrettane på dette området.

Trond Helleland (H) [13:33:36]: 2006 er i ferd med å gå inn i historien som Luftfartens annus horribilis. I tillegg til alle problemene i Avinor både med flygeledelse, nye sikkerhetskontroller og andre hendelser har flyselskapene, spesielt SAS Braathens, hatt mange kanselleringer som gjør passasjerene til fortvilte kasteballer som aldri vet hva som skjer når de setter seg i bilen, i bussen eller på toget for å komme til flyplassen.

Regulariteten i norsk flytrafikk har vært svak høsten 2005 og hittil i 2006 grunnet flere forhold, som nevnt ovenfor. Flytilbudet har stor betydning for den enkelte reisende, for bedrifter og for det regionale næringslivet man-

ge steder i Norge. Derfor har det samfunnsmessig betydning at flytilbudet er godt utbygget, har høy kvalitet og høy regularitet. Konkurransen i luftfarten er et sentralt virkemiddel for å sikre et best mulig tilbud til de reisende. Erfaringene fra etableringen av Norwegian som en ny aktør i norsk luftfart etter sammenslåingen av Braathens og SAS viser med stor tydelighet hvordan konkurranse både øker tilbudet av flyreiser og presser ned prisenivået.

Med bakgrunn i de positive erfaringene med etableringen av Norwegian som skjedde etter at regjeringen Bondevik II gjennomførte en rekke målrettede konkurransepolitiske tiltak, bør Norge legge til rette for enda mer konkurranse på området. Erfaringene med høy kanselleringsfrekvens forsterker dette behovet. Målsettingen må være at kundenes interesser blir bedre ivaretatt.

TV 2 viste i en serie reportasjer i desember 2005 og januar 2006 at flyselskapet SAS Braathens hadde svært høy kanselleringsfrekvens på enkelte flyruter, bl.a. mellom Oslo og Bergen og Oslo og Trondheim. Enkelte ruter hadde vesentlig høyere kanselleringsfrekvens enn andre ruter. Kanselleringene førte til et betydelig engasjement fra kunder, bedrifter og næringsorganisasjoner og kom på toppen av problemene i luftfarten forårsaket av flygelederproblematikken i Avinor.

Konkurranse om flypassasjerer baserer seg på flere produktfaktorer. Pris pr. flyreise er en viktig konkurranseparameter. Kvalitet og komfort, tilbud av varer og annet under flyreisen og mulighet for setereservasjon kan også påvirke kundenes valg av selskap. Selve tilbudet av flyruter antas også å ha stor betydning for salg av flybilletter. Jo mer omfattende rutetilbud, desto flere billetter solgt. De fleste av disse konkurransefaktorene har kundene gode muligheter til å kontrollere og få med i sin vurdering ved kjøp av flyreise.

Når omfanget av kanselleringer og forsinkelser blir stort, vil imidlertid også pålitelighet være viktig for de flyreisende. Har et selskap mer kanselleringer enn et annet selskap, kan det påvirke kjøp av flybillett. Videre vil høy kanselleringsfrekvens på enkeltruter kunne påvirke interessen for å kjøpe billetter på denne ruten.

Høyre har derfor fremmet tre forslag for å gjøre det mer forutsigbart å være flypassasjer, samtidig som selskapene får en informasjonsplikt som forhåpentlig gjør det vanskeligere å foreta kanselleringer når det ikke er tilstrekkelig grunn til dette.

I statsrådets svar, som er delvis imøtekommande, henvises det til at et arbeid er på gang i EU, og at en vil avvente resultatet av dette før en foretar seg noe. Regjeringspartiene slutter seg til dette. Det er interessant å merke seg at SV og Senterpartiet nå vil avvente hva som skjer i EU, før de vil foreta seg noe for å hjelpe norske flypassasjerer som flyr i Norge. Det er nye toner fra det hold. Kunne ikke Norge gått foran, vist handlekraft, satt skapet på plass og gitt flypassasjerene et lysglimt i en ellers mørk hverdag?

Som stortingsrepresentant, men også som privatperson, er jeg ofte ute og flyr. Siste gang jeg hadde «skrekkgleden» av å fly, kom jeg til Gardermoen med en liten baby på seks uker og fikk sjekket inn. Og idet jeg skal få billetten, får jeg beskjed om at flyet er kansellert. Denne

gang var det Norwegian. Tilbudet da var buss til Trondheim. Det er ikke akkurat det en ser fram til når en får satt seg på flytoget med barn og barnevogn, når en har sjekket inn, osv. Det er for dårlig informasjon. Det var ikke ett ord om hva som var årsak til kanselleringen. Dette er noe svært mange opplever og er svært frustrert over.

Jeg håper at Regjeringen nå viser handlekraft og raskt kommer på banen med et forslag som vil bedre rettighetene for passasjerene. Det er mulig at vi må vente på EU. Jeg trodde ikke det var nødvendig eller avgjørende, i hvert fall ikke med en statsråd fra Senterpartiet. Men det er i alle fall på tide at staten nå gir klar beskjed om at kanselleringsstatistikk og årsaken til den enkelte kansellering skal bli gjort tilgjengelig på en enkel og forståelig måte for den enkelte flypassasjer.

Solveig Horne hadde her overtatt presidentplassen.

Hallgeir H. Langeland (SV) [13:38:25]: Det er klart at SV og Senterpartiet vil vera opptekne av å samarbeida med EU når det er noko å samarbeida om – lat det ikkje vera nokon tvil om det – også i denne saka.

Eg har stor forståing for mange av desse forslaga som Høgre no kjem med – i opposisjon. Eg hadde jo håpt at dei kunne vist litt handlekraft medan dei var i regjering, og ordna og rydda opp i desse tinga sjølve. Men det er tydeleg at den handlekrafta ikkje var der då dei var i posisjon. Det er lettare å visa handlekraft når ein er i opposisjon. Dette fortel vel litt om Høgre sin posisjon.

Er det noko denne regjeringa, med samferdsleministeren, har gjort, er det nettopp å visa handlekraft i desse spørsmåla. Det er ikkje så veldig kompliserte spørsmål. Ein har bl.a. starta arbeidet med å sjå på korleis Avinor fungerer i forhold til utskiftingane der, som har vore nødvendige – ikkje av partitaktiske omsyn, men av nødvendighetsomsyn. Ein har òg sagt at ein no skal styrkja tilsynssida, ein skal koma med fleire tiltak, og ein skal styrkja klageretten. I det heile har ein gripe fatt i det som forslagsstillarane er opptekne av no etter at dei kom i opposisjon.

Lat meg dvela litt ved konkurransesituasjonen. Eg trur at ein òg må hugsa på at Noreg er eit lite land, og ein kan ikkje ha stor flykapasitet på alle landets flyplassar. Men ein må sørgja for at ein har ein politikk der ein tener distrikta og flyplassane i distrikta òg, for det som har vore politikken til den førre regjeringa, er jo at me overlét dette mykje til konkurransen. Me må ha ein bevisst politikk som sørgjer for at dei som bur i distrikta, faktisk har eit flytilbod. Ein klarer likevel ikkje å ha ein konkurranse alle stader i dette vesle landet, sånn som Høgre eigentleg ønskjer seg.

Eg ser at òg Venstre er med på dette: Ein må jo tenkje seg om. Viss ein skal konkurrera på kvar enkelt flyplass og køyra rundt med tre, fire forskjellige selskap med tomme fly, vil vel det ha nokre konsekvensar i forhold til om konkurransen skal vera eit element knytt opp mot klimagassutslepp og miljøproblematikk. Derfor har denne regjeringa ei heilt anna offensiv haldning i høve til dei alter-

native transportmidla. No utgreier me dette med høgfartransportbanar, som kan vera eit alternativ til ein aukande flytrafikk som forureinar. Då får ein bl.a. ei utgreiing knytt opp mot aust-vest-sambandet, Oslo-Vestlandet, som blir viktig som eit alternativ, og som er noko heilt anna enn eit konkurrerende flyselskap. Så Regjeringa har allereie kome med mange tiltak. Samferdsleministeren har fleire gonger gjort ting som har ført til betring. Men det står igjen ei rekkje tiltak, og desse tiltaka kjem Regjeringa altså tilbake til om kort tid. Kor kort tid, det må samferdsleministeren sjølv svara på, men dette er spørsmål som opptek denne regjeringa, og som me skal gjera noko med når me no er i posisjon.

Jan Sahl (KrF) [13:42:02]: I Norge har lufttrafikken en helt avgjørende samfunnsbetydning. Landet er langstrakt, og reiseavstandene er lange. Over lengre distanser har flytransporten i dag få eller ingen konkurrenter. I mange regioner er fly det eneste reelle alternativ. Reisebehovet og avstandene gjør at vi nordmenn flyr mer innenlands enn andre folk i Europa. Det er bare islendingene som har høyere antall flybevegelser innenlands i forhold til folketallet enn det vi har i Norge. Mange nordmenn er altså avhengige av luftfarten, og enkeltpersoner, næringsliv og bedrifter er helt avhengige av at flytrafikken fungerer som den skal.

Norsk luftfart preges for tiden av stor uro, uforutsigbarhet, svak regularitet, trusler om trafikkstans og store forsinkelser. Flypassasjerer kan ikke lenger være trygge for at flyene går når de skal, at de ikke er kansellert eller sterkt forsinket. I løpet av det siste året har problemene i norsk luftfart stått i kø, og problemene har skyldtes forhold både utenfor og innenfor flyselskapenes ansvarsområde. Forslagsstillerne tar derfor betimelig opp viktige spørsmål i det private forslaget som vi nå behandler.

Dokumentet inneholder tre forslag. Kristelig Folkeparti mener at Regjeringen møter to av forslagene på en god måte, men på ett punkt fremmer vi sammen med Høyre, Venstre og Fremskrittspartiet et eget forslag. Det skal jeg komme tilbake til.

Det er positivt at Samferdselsdepartementet ønsker å styrke håndhevelsen av flypassasjerenes rettigheter og derfor nå har sendt utkast til endringer i luftfartsloven ut på høring. Det hersker liten tvil om behovet for at flyselskapene mer åpent og aktivt informerer flypassasjerene om de rettigheter som gjelder ved kansellering og forsinkelse. Både aktørene selv og sektorens tilsynsmyndigheter må sørge for at denne informasjonen bedres. Alle selskapene som flyr i Norge, har i dag en informasjonsplikt. Forbrukerrådet har påpekt at de ikke oppfyller denne plikten i tilstrekkelig grad. Kristelig Folkeparti imøteser Regjeringens forslag til endringer som kan bedre passasjerrettighetene, men ser ikke behov for å fremme forslag i og med at Regjeringen allerede er i gang med å forberede lovendringene.

Det norske flymarkedet er i dag avregulert. Vi har fri konkurranse i norsk luftfart. Allikevel har vi en rekke utfordringer på det regionale nettet knyttet til konkurranse og pris. Her har ministeren varslet gjennom media at hun

vil komme tilbake med forslag til løsning i forbindelse med neste konsesjonsrunde, så her venter vi i Kristelig Folkeparti spent på utspill fra departementet.

Når det gjelder det foreliggende forslaget mener Kristelig Folkeparti at Konkurransetilsynet gjør en god jobb og aktivt følger situasjonen i markedet. I Kristelig Folkeparti vil vi følge konkurranseutviklingen i innenlands luftfart nøye, og vi er til stadighet på leting etter alternative tiltak som kan bidra til å øke konkurransesituasjonen.

Det siste årets mange kanselleringer og forsinkelser har med all mulig tydelighet illustrert behovet for bedre informasjon om hvilke flyavganger som ofte eller regelmessig er forsinket eller kansellert. Allerede når kunden bestiller billetten, bør informasjon om de enkelte avgangenes regularitet være tilgjengelig. I spesifiserte rutetabeller med oversiktlig informasjon og på flyselskapenes booking-sider bør flyselskapene legge ut slik informasjon. På den måten kan vi reisende selv velge om vi vil ta sjansen på å bestille plass på en avgang som ofte er innstilt eller forsinket, eller om vi ønsker å velge en annen, mer stabil avgang. Flyselskapene må begynne å offentliggjøre informasjon som muliggjør sammenligning av kvaliteten på tjenestene.

Kristelig Folkeparti støtter derfor mindretallsforslag nr. 1.

Borghild Tenden (V) [13:46:28]: I lys av en rekke hendelser som har forårsaket svak regularitet i flytrafikken den siste tiden, er dette en veldig viktig debatt.

I løpet av vinteren har vi fått synliggjort hvor sårbare vi er overfor flyselskaper med en dominerende stilling. Vi har også sett hvordan rettighetene til flypassasjerene må styrkes. For veldig mange som bor i de nordligste fylkene i dag, koster en flybilletten innenriks i Norge omtrent like mye som en billett fra Oslo til USA. Denne gruppen rammes dessuten ekstra hardt. Svært mange strekninger trafikkeres kun av én aktør, og når denne aktøren uteblir, lammes lokalsamfunnet.

Det er for meg åpenbart at det ikke er tilstrekkelig konkurranse i markedet når vi finner slike eksempler. Venstre ønsker et mangfold av tjenester og tilbud innenfor flytrafikken, men også priser og tjenester som er rettfærdige og til å leve med, særlig der folk ikke har andre alternativer. Venstre mener det er behov for en styrking av konkurransen i flytrafikken. Det er derfor viktig at staten har en aktiv rolle og sørger for rettfærdig konkurranse og ivaretar passasjerenes rettigheter.

I første omgang hadde vi ønsket at Regjeringen gjennomgikk markedet, og at særlig proaktive tiltak kunne vurderes for å rette opp i situasjonen. Etter Venstres mening er det behov for å se på om forhold knyttet til flyplassens kapasitet, med hensyn til både rullebaner, flygeledelse og terminaler, virker som konkurransehindre. Mye tyder på at offentlige innkjøp bidrar til å temme konkurransen i flytrafikken. Vi kunne med fordel hatt en gjennomgang av offentlig praksis på området for å se på hvordan en aktiv næringspolitikk kan styrke mangfoldet og konkurransen i luftfarten.

(Tenden)

I lys av at en stor del av befolkningen, særlig i Nord-Norge og i distriktene, ser ut til å ha et dårligere flytilbud enn det de reelt sett burde hatt, synes jeg det er skuffende at Regjeringen ikke har valgt å støtte forslaget om en gjennomgang av tiltak for å styrke konkurransesituasjonen i luftfarten.

Jeg er også bekymret for regjeringspartienes passive holdning når det kommer til forslaget om pålegg om offentliggjøring av informasjon om kvaliteten på flytjenester. Vi har all grunn til å ta innover oss alvoret i situasjonen vi har i luftfarten. Derfor må vi være aktive pådrivere og ikke vente på forordninger som kommer fra EU på dette området, som også representanten Trond Helleland sa i sitt innlegg. Norge har all mulighet til å komme EU i forkjøpet og innføre egne regler i tråd med EØS-avtalen.

Det er positivt at Regjeringen jobber med en styrking av offentlig tilsyn for å ivareta passasjerenes rettigheter. Venstre mener imidlertid at tilgang på god informasjon om tjenestene er en viktig forutsetning for at passasjerene skal kunne kreve sin rett. Venstre vil følge nøye med i tiden framover og passe på at brukerne får den informasjon, service og punktlighet som de fortjener.

Statsråd Liv Signe Navarsete [13:49:43]: Flypassasjerane har den siste tida vore utsette for fleire kanselleringar og forseinkingar enn dei bør kunne forvente. Mangelen på regularitet har ikkje hatt éi årsak, men ei rekkje ulike årsaker, og dette syner at ein velfungerande luftfart er avhengig av mange ulike yrkesgrupper i tillegg til ytre omstende. Dokument nr. 8-forslaget oppfordrar Regjeringa til å gjere noko med nokre av desse forholda.

Allereie før Dokument nr. 8-forslaget vart lagt fram, hadde Samferdselsdepartementet starta arbeidet med å utarbeide lovreglar som vil betre rettane til passasjerane. Bakgrunnen var eit paradoks: Etter at ei ny EU-forordning vart sett i kraft både i Noreg og elles i EØS-området den 17. februar 2005, er passasjerane sine formelle rettar betre enn dei tidlegare har vore. Samstundes tyder misnøye hjå passasjerane på at dei ikkje alltid får oppfylt rettane dei har krav på. Dei nye reglane er såleis openbert ikkje nok, og denne regjeringa og denne samferdselsministeren gjer noko med det.

For å sikre passasjerane det dei faktisk har krav på, sende eg den 17. mars i år ut eit høyringsnotat med forslag til endringar i luftfartslova. Endringane vil styrkje handhevinga av passasjerane sine rettar på to måtar:

For det fyrste vil dei styrkje det offentlege tilsynet med passasjerrettane ved å gje Luftfartstilsynet eit sett av nye verkemiddel. Tilsynet får klare heimlar til å innhente opplysningar frå tilsette i både flyselskap, Avinor og andre verksemdar som medverkar ved avvikling av flygingar. På grunnlag av desse undersøkingane skal Luftfartstilsynet kunne gje pålegg om at dei verksemdene som ikkje gjer slik dei er forplikta til etter passasjerlovgevinga, skal rette praksisen sin. Om pålegget ikkje vert respektert, skal tilsynet kunne knytte tvangsgebyr til pålegget fram til det vert etterlevt.

I innstillinga frå transport- og kommunikasjonskomiteen vert det lagt stor vekt på at passasjerane må få tilstrekkeleg informasjon når det oppstår forseinkingar og kanselleringar. Det er eg sjølv sagt heilt samd i, og difor vil eg understreke at det nye regelverket som vart sett i kraft 17. februar i fjor, pålegg flyselskapa klare informasjonsplikter, og at Luftfartstilsynet vil kunne bruke dei tilrådde handhevingsreglane til å korrigere mangelfull etterleving.

Lovforslaget inneber òg at Luftfartstilsynet vil verte knytt til eit internasjonalt nettverk av nasjonale myndigheter som har ansvar for handheving av flypassasjerane sine rettar. Dette nettverket er særleg viktig dersom norske passasjerar ikkje er nøgde med dei tenestene utanlandske flyselskap yter her i landet. I så fall pliktar handhevingsorganet i heimlandet til selskapet å hjelpe til med handhevinga.

For det andre inneheld høyringsnotatet forslag til lovreglar som vil leggje grunnlag for ei ny generell klagenemnd for flypassasjerane. Med ei slik felles klagenemnd vert det enklare for passasjerane å vite kvar dei skal vende seg. I dag er handsaminga av klager delt mellom Reklamasjonsnemnda for rutefly, som kan nyttast av dei som reiser med SAS Braathens, Norwegian og Widerøe, og Luftfartstilsynet, som kan nyttast av dei som reiser med andre selskap. Dei nye lovreglane gjev staten heimel til å opprette eit felles klageorgan som alle flyselskap er underlagde direkte i medhald av lova. Ein slepp difor problem med flyselskap som ikkje ynskjer å delta.

Oppretting av klagenemnda vil effektivisere rettane passasjerane for så vidt allereie har, men som relativt få gjer seg nytte av, m.a. fordi det er tungvint å gjere dei gjeldande. Dette vil styrkje passasjerane vesentleg vis-à-vis flyselskapa. Flyselskapa på si side vil gjennom oppretting av nemnda stå overfor mykje tydelegare og sterkare økonomiske sanksjonar dersom dei t.d. kansellerer utan sakleg grunn.

Eg vil òg nemne at ei felles klagenemnd vil gjere det enklare å utvikle ei konsekvent tolking av rettsreglane, slik at flyselskapa veit kva for plikter dei har å rette seg etter. Usemje om forståing av passasjerrettane mellom handhevingsorgana kan ha klare negative verknader for passasjerane. Det er difor viktig at det både nasjonalt og internasjonalt vert utvikla retningslinjer for korleis passasjerrettane er å forstå. Eg vil arbeide for at både det nye klageorganet og Luftfartstilsynet tek del i det internasjonale arbeidet med å avklare tolkinga av passasjerrettane som er sette i verk av EU-kommisjonen.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Arne Sortevik (FrP) [13:54:41]: Vi har lyttet til statsråden, og vi har på mange måter fått en slags forhåndsprosederer av en kommende sak. Det at denne regjeringen gjør noe for å bedre passasjerrettighetene, skal den ha honnør for. Den får ikke honnør for å være nølende når det gjelder å offentliggjøre kanselleringsstatistikk. Det er faktisk like viktig at flypassasjerene får bedre inn-

sikt i hva som faktisk foregår blant en del av operatørene – ikke minst den store operatøren.

Det som Regjeringen også må få kritikk for, etter Fremskrittspartiets syn, er manglende stillingstaken i forhold til konkurranse. Mange er avhengig av flytransport i dette landet. Mange ønsker også å bruke flytransport. Trafikken øker. Vi er avhengig av et godt tilbud i innenlands flytrafikk, og da er vi også avhengig av en velfungerende konkurranse. Med én dominerende leverandør er vi langt fra i en god posisjon. Da blir det etter Fremskrittspartiets mening for passivt å lene seg tilbake og satse på at tilsynet skal gjøre jobben.

Hva vil statsråden gjøre for å bedre konkurransesituasjonen og få en mer velfungerende konkurranse?

Statsråd Liv Signe Navarsete [13:55:57]: For det første takkar eg for gode ord, for det ein finn at eg er for- tent til å få ros for.

For det andre, når det gjeld konkurransen, er det slik at den norske luftfarten er fullt ut liberalisert. Eg trur det er verdt å merke seg representanten Langeland sitt innlegg, der han faktisk beskriv situasjonen, at me bur i eit land med forholdsvis få innbyggjarar, spreidde over store av- standar. Da er det viktig for oss å oppretthalde eit godt til- bod i alle delar av landet.

Me er organiserte slik i forvaltninga at det er Konkur- ransetilsynet som har ansvaret for å sjå til at konkurran- sen fungerer. Dei har fått eit spesielt pålegg om å følgje luftfarten nøye. Eg er overtydd om at dei følgjer opp det- te, og at dei gjer jobben sin på ein god måte. Dei påla òg, i juni 2005, SAS Braathens eit førelegg, nettopp fordi ein meinte at dei misbrakte si dominerande stilling. Så eg har tillit til at Konkurransetilsynet følgjer opp og gjer jobben sin.

Trond Helleland (H) [13:57:09]: Statsråden er delvis imøtekommende i sitt svarbrev når det gjelder å komme med nye forslag som kan bedre passasjerenes rettigheter. Hun brukte også mye av innlegget sitt på å snakke om det.

Men når det gjelder denne kanselleringsstatistikken og kanselleringsinformasjon om den enkelte avgang, skriver statsråden i sitt svarbrev at EU i løpet av andre kvartal 2006 vil legge fram en sak om dette, og at den vil bli pluk- ket opp her. Den norske regjeringen vil forsøke å påvirke EU-kommisjonen slik at dette blir et regelverk som er best mulig. Vi hadde ønsket at statsråden hadde vært mer of- fensiv på det punktet, og at vi kunne fått i gang egne regler på dette området i Norge. Det er nå snart slutt på andre kvartal 2006. Vet statsråden når denne forordningen kom- mer? Og når kan Stortinget forvente å få denne saken til behandling?

Statsråd Liv Signe Navarsete [13:58:09]: Det er EU-kommisjonen som sjølvsagt styrer saksgangen sin. Det er varsla at dette skal kome i andre kvartal. Så får me vente og sjå om det kjem i andre kvartal, eller om dei treng meir tid på det.

Eg registrerte òg at representanten Helleland var litt sarkastisk i sitt innlegg frå talarstolen. Han meinte at SV

og Senterpartiet ikkje burde gå i samarbeid med EU – det høyrdest nesten slik ut. Det er sjølvsagt at me i ein mark- nad som både er liberalisert og òg internasjonalisert – luftfarten er særdeles internasjonal – samarbeider med våre gode vener i Europa om å få eit godt regelverk. Det er eit område som det er tenleg å samarbeide om. Og som den gode representant Langeland sa, samarbeider me der me har saker å samarbeide om. Dette er definitivt eit om- råde som er internasjonal, der me går saman både i Euro- pa og elles internasjonal. Difor ventar me på kommisjo- nen sitt syn. Me vil vere offensive i forhold til at dei skal varetta norske interesser på ein god måte.

Jan Sahl (KrF) [13:59:26]: Jeg antydet i mitt innlegg at konkurransen i det norske stamrutenettet fungerer godt, tatt i betraktning store avstander og en liten befolkning i Norge. Men vi har ikke den samme situasjonen i kortba- nenettet. Konesjonsrutene sliter med altfor dyre priser og en tilnærmet monopolstilling for Widerøes Flyveselskap. Nå hørte vi fra representanten Langeland at det bl.a. skal satses mye på høgfartsbaner i Norge. Men når det gjelder konsesjonsrutene, er vel høgfartsbaner lite aktuelt, i hvert fall i Nord-Norge.

Ministeren har jo selv vært på banen og sagt at hun vil gå inn og se på konsesjonsrutene i forbindelse med neste konsesjonsrunde, og det synes jeg er spennende og offen- sivt. I Kristelig Folkeparti er vi opptatt av hva det innebæ- rer, og jeg vil derfor spørre om ministeren kan løfte litt på sløret. Blir Stortinget tatt med på råd før ny konsesjons- runde, som da gjelder, så vidt jeg vet, Nord-Troms og Finnmark?

Statsråd Liv Signe Navarsete [14:00:29]: Regjerin- ga har under planlegging ny konsesjonsrunde for Nord- Troms og Finnmark. Det som er synd, er at den førre re- gjeringa hadde den store konsesjonsrunden på resten av kortbanenettet utan å gjere noko for å redusere maksprisen på tenestene, noko både flyselskap og ikkje minst sjølvsagt næringsliv og fastbuande har etterlyst. Eg arbeider med dette no. Eg har ikkje meir å melde om det i dag. Det får me kome tilbake til. Men det er ingen tvil om at spesielt for den nordlege delen av landet er kortbanenettet å sjå på som eit kollektivtilbod. Det er det for resten av landet òg, slik sett, men det er spesielt viktig i Nord- Noreg, der ein kanskje ikkje kan ha dei alternativa som ein kan ha andre stader i landet.

Spørsmålet som vart stilt av representanten, kan eg dessverre ikkje svare meir utfyllande på i dag.

Borghild Tenden (V) [14:01:37]: Venstre er også veldig glad for det offensive svaret når det gjelder passa- sjerrettigheter. Det er veldig bra. Og så gleder vi oss vel- dig til at høyhastighetsbanene kommer. Vi regner med at det skjer noe i statsbudsjettet, og det blir spennende.

Mitt spørsmål går på de mest sårbare rutene våre. Hvil- ke konkrete grep er det statsråden vil ta for å styrke disse?

Statsråd Liv Signe Navarsete [14:02:06]: Kan eg få lov til å spørje kva rute representanten siktar til?

Borghild Tenden (V) [14:02:12]: Ja – jeg tenker da på ruter hvor det bare er én aktør som flyr de rutene.

Statsråd Liv Signe Navarsete [14:02:20]: Då får eg svare ut frå det.

Som eg sa i eit tidlegare svar: Luftfarten er fullt ut liberalisert i Noreg. Det er ingen ting som hindrar at ein kan opprette fleire ruter. Men eg vil tru at representanten frå Venstre, som ynskjer å framstå som eit miljøparti, vil vere samd med meg i at det ikkje er tenleg for oss å ha ein situasjon som me i ein periode hadde i Ålesund, der det var fleire flyselskap, men der det var svært mange fly som flaug nesten tomme mellom Ålesund og Oslo. Eg veit at Norwegian no opprettar rute til Nordvestlandet, og det synest eg er svært positivt. Det gjer dei ut frå forretningsmessige forhold. Det er på det grunnlaget me faktisk må drive dette framover. Eg kan ikkje lage kunstige stimularsar for å få til ytterlegare flytilbod dersom det fører til at me får tomme fly i mengdevis utover landet.

Arne Sortevik (FrP) [14:03:27]: For å følge opp svar på egen replikk og også delvis sistnevnte: Ingen er vel på jakt etter mange tomme fly. Men for mange flypassasjerer er problemstillingen i det minste å ha ett alternativ til en dominerende aktør, en svært dominerende aktør.

I likhet med statsråden vil jeg si at jeg har også stor tiltro til tilsynsmyndighetene, at de gjør en god jobb. Problemstillingen går ikke på det. Problemstillingen går på hvordan Regjeringen kan bidra, på ulike måter, til å få til en velfungerende konkurranse, slik at flere enn én dominerende aktør flyr på viktige strekninger. Da er det jo flere problemstillinger: Det er kostnadsbildet ved å lande og lette. Det er bruk av offentlige kjøp i forbindelse med enkelte flyruter som gjør at man kan kombinere flere transportforhold og -former på en rute og dermed legge til rette for at nye, og kanskje mindre, aktører kommer på banen, så å si, siden vi snakker om fly, ved å gi disse mulighet for å komme inn og utfordre den store dominerende leverandøren.

Statsråd Liv Signe Navarsete [14:04:39]: Eg går ut frå at eg ikkje kan oppfatte representanten Sortevik slik at han meiner at ein ved offentlege kjøp skal gå inn og favorisere eitt selskap, eit konkurrerende selskap til det dominerande. Eg vil tru at me vil få store problem med ESA og andre konkurransetilsyn om me skulle gå inn i ein slik prosess.

Når det gjeld kostnadsbiletet, landingsavgift og avgiftsbiletet ein elles har ved flyplassane, så er det Avinor som til kvar tid har ansvaret for det. Eg er sær s n øgd med at ein sette ned avgifta med 7 pst. i fjor, fordi ein driv effektivt, og at det fungerer godt. Men me har eit system i Noreg med kryssubsidiering av dei såkalla ulønsame flyplassane, som i eit anna bilete kanskje kan vere svært lønsame for det norske samfunnet – men likevel. Avinor må avvege desse omsyna når dei fastset sine avgifter.

Eg held fast ved det eg sa i stad: Konkurransetilsynet har til oppgave å sjå til at me ikkje har konkurranseskade-

leg underprising på noka rute, og slik sett at alle har like vilkår. Det er det viktigaste for meg.

Presidenten: Replikordskiftet er avsluttet.

Torbjørn Hansen (H) [14:06:10]: Kansellering av flyreiser er en alvorlig sak for de reisende som blir rammet. For privatpersoner kan det ha store velferdsmessige konsekvenser, gjennom ødelagte ferier, gjennom at familiesammenkomster blir spolert og gjennom mye ubehagelig ventetid på flyplassene. Mediene har gitt oss fargerike reportasjer om dette nå i vinter.

For næringslivet ute i regionene er hyppige kanselleringer og forsinkelser, uansett årsak, meget kostbart, og det reduserer konkurransevnen for bedriftene. I min egen hjemby, Bergen, har næringsrådet engasjert seg sterkt i denne saken. Det er åpenbart at det blir mindre gunstig å drive virksomhet fra et sted dersom kommunikasjonen ikke er god. Fra bergensmiljøene har vi fått mye pågang fra næringsdrivende som har tapt forretningsmuligheter, som har kastet bort tiden eller har måttet reise en dag i forveien for å være sikker på å nå fram til et viktig møte. I kontakt med næringslivet får vi også meget klare meldinger om at Samarbeidsregjeringens arbeid for å sikre konkurranse i luftfarten i forrige periode var et avgjørende grep i forhold til å gi gode rammebetingelser.

Når konsekvensene blir så store som vi har sett nå i vinter, er det åpenbart at det er et samfunnsansvar å følge opp dette. Derfor er det bra at komiteen og Regjeringen i stor grad følger opp intensjonene i forslagene.

Når det gjelder kanselleringsinformasjon, synes jeg det er underlig at Regjeringen og samarbeidspartiene ikke går for en norsk løsning på dette nå. Da denne saken var oppe i full offentlighet for en tid tilbake, bekreftet både SAS Braathens og Norwegian at man ville offentliggjøre kanselleringsinformasjon. Da blir det noe underlig at Regjeringen og NHO Luftfart i ettertid ikke viser vilje til å sette dette ut i livet. Kanselleringsstatistikk er forretningssensitiv informasjon, og det kan kanskje være slik at enkelte av aktørene i ettertid fortsatt ønsker å holde denne informasjonen skjult. Vi vet uansett ikke hva som vil bli resultatet av arbeidet i EU-kommisjonen, og det burde være en kulant sak for Regjeringen og Stortinget å lage et opplegg for offentliggjøring av denne type sentral kundeinformasjon allerede nå.

Et mulig utfall er også at det ikke kommer et slikt regelverk i EU. Det kunne i så fall ha vært meget interessant å få vite hva Regjeringen vil gjøre for å sikre at kundene får mer relevant informasjon om påliteligheten i luftfarten. Uansett kunne Norge ha vist vei på dette området og laget sitt opplegg, som EU kunne ha latt seg inspirere av.

Vi vet at det er mange årsaker til kansellering. Det er problemer med flygeledere. Det har vært arbeidskonflikter. Det har vært tekniske problemer, og organisatoriske problemer har spilt inn. I Bergen avdekket TV 2 et systematisk mønster i kanselleringen av enkelte flygninger der man hadde lavt belegg. Kanselleringsfrekvensen var på opp mot 30 pst. på bestemte avganger, mens andre avganger hadde en kanselleringsfrekvens på ned mot 0 pst. Det-

te skaper selvfølgelig betydelig frustrasjon hos de reisende, og særlig frustrerende er det ikke å ha tilgang til presis informasjon om hvorvidt det faktisk er et slikt mønster når det gjelder kanselleringstillene.

Det er bra at Regjeringen jobber for å løse enkelte av problemene i luftfarten, men pålitelighet i luftfarten er faktisk fasiten på dette arbeidet. Derfor burde Stortinget i dag ha vedtatt et regelverk som sikret norske flypassasjerer tilgang til denne fasiten.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 3. (Votering, se side 2428)

S a k n r . 4

Innstilling fra transport- og kommunikasjonskomiteen om endringer av løyvingar for 2006 under Fiskeri- og kystdepartementet sitt område mv. (Innst. S. nr. 155 (2005-2006), jf. St.prp. nr. 48 (2005-2006) (unntatt pkt. 3))

Presidenten: Etter ønske fra transport- og kommunikasjonskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 35 minutter, og at den fordeles med inntil 5 minutter til hvert parti.

Videre vil presidenten foreslå at det gis anledning til replikkordskifte på inntil fem replikker etter innlegg fra medlemmer av Regjeringen innenfor den fordelte taletid.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Tor-Arne Strøm (A) [14:10:13] (ordfører for saken): Vi behandler i dag en viktig sak, en tilleggsbevilgning for å dekke kostnadene ved å gjøre ytterligere og helt nødvendige undersøkelser av vraket av ubåten «U-864» utenfor Fedje, slik at vraket kan fjernes.

Det arbeidet som ble gjennomført i forprosjektet høsten 2005, har gitt bedre kunnskap om tilstanden til vraket og om forurensingssituasjonen. Det er foretatt kartlegging av vrakdeler, havbunn, strømforhold, forurensing i vann og i sedimenter samt kvikksølvnivå i fisk og i skalldyr.

Totalt ble 107 vrakdeler lokalisert. Det ble også funnet en beholder med kvikksølv. Kvikksølvbeholderen var hel og i relativt god forfatning. Funnet av den bekrefter at «U-864» hadde en last med kvikksølv, men bekrefter ikke antallet beholdere eller tilstanden til beholdere som ligger inne i vraket. Funnet av kvikksølvflaska bekrefter imidlertid at det er kvikksølvbeholdere i og ved vraket. Ut fra de opplysninger som foreligger, må det legges til grunn at «U-864» hadde en last på ca. 65 tonn kvikksølv.

Det er derfor gledelig at det er tverrpolitisk enighet om tilleggsbevilgningen på 28 mill. kr. Utslippene fra «U-864» utenfor Fedje er alvorlige, og det er helt avgjørende at vi har så god kunnskap som mulig.

Ved Stortingets behandling av St.prp. nr. 79 for 2004-2005 ble det gitt en bevilgning på 14,7 mill. kr, slik at Kystdirektoratet kunne gjennomføre et forprosjekt som

gikk ut på å kartlegge «hvordan faren for forurensning fra vraket av «U 864» kan fjernes». Som tidligere nevnt har forprosjektet som ble gjennomført høsten 2005, vist sterkt forurensende områder rundt vraket. Funnene bekrefter at ubåten var lastet med kvikksølv. Situasjonen er bekymringsfull. Kystdirektoratet vurderer faren for ytterligere forurensning som stor, og tilrå at det settes i gang tiltak for å fjerne denne forurensingsfaren. Kystverket sier imidlertid at de mangler viktig kunnskap for å kunne gi en faglig forsvarlig anbefaling om hvordan forurensingsfaren knyttet til vraket og lasten bør fjernes. Derfor er den bevilgningen som Stortinget i dag vil slutte seg til, helt nødvendig for ytterligere kartlegging.

Jeg anbefaler komiteens tilråding i Innst. S. nr. 155.

Bård Hoksrud (FrP) [14:13:06]: Dette er en svært stor og viktig sak. I første omgang vil den få store konsekvenser for de menneskene som bor på Fedje, og for området rundt dersom man skulle oppleve å få et utslipp av kvikksølv til sjø.

Norsk institutt for vannforskning har beregnet at det kan lekke ut ca. 4 kilo kvikksølv fra sedimenter til vann ved vraket. Dette alene tilsvarer ca. 10 pst. av det totale utslippet av kvikksølv til vann i Norge. Når man antar at det i og ved vraket kan være så mye som 65–70 tonn kvikksølv, sier dette noe om hvilke proporsjoner det dreier seg om, og om hvilke enorme konsekvenser et stort utslipp vil kunne få for dyre- og plantelivet både i og langs store deler av kysten vår.

Fremskrittspartiet er derfor svært opptatt av at arbeidet med å få fjernet kvikksølvet må få høy prioritet, og at myndighetene så snart som mulig sørger for å få fjernet giften, både for å sikre et godt og rent miljø – uten frykt – for de menneskene som lever med både faren og frykten for store utslipp av kvikksølv. I tillegg handler dette også om Norges evne og vilje til å rydde opp i et stort miljøproblem som kan sette både norske myndigheters og norsk fiskeri- og havnærings troverdighet på spill ute i resten av verden.

Vi synes også det er et paradoks at man i dette området har mye industri og mye næringsvirksomhet som man stiller store og strenge krav til når det gjelder beredskapen for deres virksomhet og aktivitet i området, samtidig som man også har en tikkende miljøbombe som Regjeringen og Stortinget har ansvaret for, og som vi ser at det går veldig sent med å få gjort noe med. Jeg synes derfor – og Fremskrittspartiet skulle gjerne sett det – at man kunne hatt en lang tøffere og mer offensiv aktivitet for å få bort kvikksølvet så fort som overhodet mulig. Men det er klart det er vanskelig å så tvil om de vurderingene som kommer fra faglig hold. Jeg synes allikevel det er viktig å påpeke overfor statsråden at det er viktig å ha et høyt tempo i saken og prøve å komme i gang så fort som overhodet mulig. Vi synes det er viktig å sette i gang oppryddingsarbeidet så snart som mulig, og håper at statsråden sørger for dette uten unødvendig opphold.

Fremskrittspartiet synes også det er litt trist at komiteens flertall ikke ville støtte opp om den ene merknaden vår – nettopp fordi vi mener at dette er en så viktig sak –

om at det også er viktig at Stortinget blir holdt orientert om framdriften i saken underveis. Vi hadde håpet at et flertall i komiteen ville være enig om å be Regjeringen orientere «Stortinget på egnet måte om fremdriften i saken». Vi kan allikevel tenke oss at statsråden ser at det er viktig at Stortinget blir holdt orientert om en så viktig sak for både miljøet og norsk troverdighet når det gjelder miljøspørsmål. Jeg er spent på om – men regner med det – statsråden vil si noe mer om det og kanskje også imøtekomme oss ved å si at også hun ser viktigheten av å orientere Stortinget om saken, og om hvor den står etter hvert som utredningene går videre sommeren 2006.

Øyvind Halleraker (H) [14:16:44]: «U-864» er betegnelsen på den tyske ubåten som ble senket 9. februar 1945. Siden har ubåten ligget utenfor Fedje til den ble oppdaget og funnet på 150 meters dyp i 2003. Det er selvsagt ubåtens farlige og miljøskadelige last på 65 tonn kvikksølv som gir grunn til stor bekymring.

Etter en kartleggings- og en utredningsperiode bad Bondevik II-regjeringen Stortinget om en løyving på 14,7 mill. kr. Dette har avdekket behov for nye og mer omfattende undersøkelser. Det er derfor positivt at Regjeringen nå følger opp Bondevik II-regjeringen, og at vi nå får mer grundige undersøkelser som kan gi grunnlag for videre aksjon. Det har jo også hele komiteen sluttet seg til. – Så langt, så godt.

Men jeg må få knytte noen få miljøpolitiske betraktninger til saken. Fedje kommune, fiskeriinteressene og andre har uttrykt sterk bekymring ikke bare for renomméet til virksomhet rundt Fedje, men også til fiskeriinteressene og fiskerinasjonen Norge generelt. Vi blir fulgt med argusøyne av andre nasjoner og miljøorganisasjoner i denne saken. Jeg tror man her forventer at det ryddes opp. Grunnen er bl.a. vårt sterke engasjement i forhold til utslippene av technetium-99 fra Sellafield-anleggene og bekymringen for hele miljøet i havet i nordsjøbassenget. Vår rolle der var tydelig, og vi hadde klare forventninger til utslippskildenes ansvarlige.

Ren mat fra havet har vi tatt som en selvfølge i mange, mange år. I denne saken har Norges Fiskarlag uttrykt stor bekymring, så Høyre vil slutte seg til at her står det om miljønasjonen Norges renommé. Det må være rimelig å forvente at Regjeringen senest innen budsjettet for 2007 kommer, kommer med et forslag til løsning når disse nye undersøkelsene har kartlagt hva som må gjøres.

Hallgeir H. Langeland (SV) [14:19:51]: Det er bra at den nye raud-grøne regjeringa no grip fatt i denne saka på ein skikkeleg måte. Det er veldig interessant, synest eg, å høyra representantar frå det noverande opposisjonspartiet Høgre snakka om miljø. Det forstod eg var eit fyord på landsmøtet – det blei visstnok ikkje nemnt – men det er bra at det blir teke fram her i Stortinget.

Det same gjeld Framstegspartiet. Det er interessant at òg Framstegspartiet no kan bruka ordet «miljø» og engasjera seg i ei miljøpolitisk sak. Det set eg pris på. Så det er ein brei allianse for miljø i Stortinget i dag.

Eg har alltid vore i opposisjon, men eg trudde liksom at når ein kom i posisjon, skulle ein prøva å gjera noko med ting. Og det er me jo i gang med. Me prøver å gjera noko med denne saka, medan dei største kritikarane her er dei som har sete og har kunna gjera noko for miljønasjonen – som Halleraker og andre som har sete i regjering i fire år – berre har somla i denne saka. Allereie i 2003, den 20. desember, sa ein Høgre-ordførar, Walderhaug, at ein no måtte fjerna dette vraket, altså for to og eit halvt år sidan. Så vidt eg veit, var ikkje denne regjeringa etablert då. Det var den førre regjeringa som ikkje greip fatt i dette.

Det er òg eit relativt breitt fagleg aspekt ved dette. Når ein veit at òg Frederic Hauge og andre miljøvernarar for to og eit halvt år sidan ønskte å gjera noko med denne saka, er det på ein måte slik at eg har lyst til å gje beskjed om at ein kanskje bør gjera noko når ein er i posisjon, slik som me frå vår regjering si side prøver på.

Eg er einig i det som både Framstegspartiet og dei tidlegare regjeringspartia, Høgre, Kristeleg Folkeparti og Venstre, skriv i sine merknader, at «det ikke er noe tid å miste», og: «krever rask avklaring og handling». Det er nettopp det denne regjeringa viser. Når me kjem i posisjon, er det slik at me faktisk føretek dei heilt nødvendige undersøkingane for å få til ei rask handling, medan det verkar som om dei partia som no har vore åtte månader ute av posisjon, har gløymt at dei faktisk kunne ha gjort noko medan dei hadde makt.

Mitt råd til dei partia som no er i opposisjon, er at dei når dei er i posisjon neste gong – dersom dei nokon gong kjem dit – handlar medan dei har makt, og ikkje ventar til dei har tapt ho.

Jan Sahl (KrF) [14:22:50]: Jeg synes det er interessant å høre på representanten Langeland og hans enorme ambisjoner overfor den rød-grønne regjering. Det er helt tydelig at det har skapt helt nye visjoner for SV å komme i regjering. Samtidig må jeg minne Langeland om at nettopp denne saken har sin fortid i den forrige regjering. Det var der det hele startet opp, og for Kristelig Folkeparti er det nå viktig at denne saken videreføres.

Det er en lang historie som ligger bak den saken som vi har til behandling i dag. Sjøl om vi har visst om vraket av den tyske ubåten «U 864» i bare tre år, har det faktisk ligget der det ligger i dag i over 60 år, og funnene fra forundersøkelsene som ble utført høsten 2005, bekrefter altså at ubåten var lastet med kvikksølv. Kvikksølv er blant de farligste miljøgiftene som finnes, og utgjør en trussel mot miljøet og mot mennesker.

Dette ubåtvraket utgjør altså en svær trussel mot miljøet, og mot norsk sjømatproduksjon. Sjømatprodusenter er bekymret for at situasjonen her kan bidra til å svekke det internasjonale omdømmet til norske sjømatprodukter som ren og trygg mat. Her er det nok å vise til den russiske boikotten av norsk oppdrettslaks på grunn av påstått forurensning, og de følger det har fått for laksenæringen på kort sikt.

Som saksordføreren allerede har gjort rede for, har Stortinget etter forslag fra regjeringen Bondevik II allere-

de bevilget 14,7 mill. kr til undersøkelser ved vraket, og Kristelig Folkeparti støtter i dag at det bevilges ytterligere 28 mill. kr for å videreføre undersøkelsene. Når Kystdirektoratet sier at de mangler viktig kunnskap for å kunne gi en faglig og forsvarlig anbefaling til hvordan forurensingsfaren knyttet til vraket og lasten bør fjernes, samtidig som de gir uttrykk for at de vurderer faren for ytterligere forurensing som stor og tilrå igangsetting av opprensning, er det ingen tvil om at det vedtaket vi nå gjør om bevilgning er absolutt nødvendig. Her er det ingen tid å miste.

Vi må gjøre alt vi kan for å minimere eventuelle skader kvikksølvet kan forårsake, og vi forventer at Regjeringen kommer tilbake til Stortinget med orientering om den videre utvikling, og med forslag til løsning så raskt som overhodet mulig.

Borghild Tenden (V) [14:25:34]: Etter Venstres mening er dette en veldig viktig sak. Ubåten utenfor Fedje representerer en betydelig miljøtrussel, slik alle har vært inne på her i dag. Både miljøbevegelsen, fiskeriinteressene og lokalbefolkningen er sterkt engasjert i miljøtrusselen fra ubåtvraket utenfor Fedje.

Først av alt har jeg lyst til å sette denne saken litt i perspektiv. Det er fort gjort å bagatellisere et vrak fra krigen og ignorere det faktum at vraket er en alvorlig miljøtrussel. Ifølge Statistisk sentralbyrå er de totale norske utslippene av kvikksølv i luft og vann pr. i dag om lag 1 tonn pr. år. Dette er naturligvis for høyt i utgangspunktet, men det gir også en viktig illustrasjon av situasjonen. Ubåten utenfor Fedje inneholder omtrent 65 tonn kvikksølv, dvs. omtrent 65 ganger Norges årlige utslipp av dette giftige stoffet.

Kvikksølvubåten representerer derfor en betydelig miljøtrussel, lokalt, men også nasjonalt. Kvikksølv er svært giftig, det akkumulerer i organismen og oppkonsentreres og transporteres i næringskjeden. Et større utslipp av kvikksølv i havet ville finne veien til fisk, skaldyr og til slutt til oss mennesker. Kvikksølvubåten representerer også en betydelig trussel for norsk sjømat og norsk sjømatnæring. Venstre er derfor svært bekymret for at det er funnet sterkt forurensete masser omkring ubåten inneholdende høye verdier av kvikksølv.

Nå er det viktig at det blir foretatt grundig kartlegging av og utredning om hvordan ubåten best kan håndteres. I og med at båten er skadet og gammel, og vi ikke kjenner dens tilstand fullt og helt, må Fiskeri- og kystdepartementet få tilstrekkelige ressurser til å foreta grundige analyser og vurderinger. Derfor er jeg veldig glad for at Stortinget etter forslag fra regjeringen Bondevik II, som representanten Sahl sa her i sted, bevilget 14,7 mill. kr til undersøkelser av ubåtvraket. Venstre støtter naturligvis at det bevilges 28 mill. kr ekstra for å gjøre ytterligere undersøkelser.

Jeg vil imidlertid understreke at tiden er knapp, og at Venstre i likhet med flere andre partier gjerne hadde sett en raskere framdrift i arbeidet med undersøkelsene. Jeg forventer derfor at Regjeringen senest i forbindelse med budsjettet for 2007 kommer til Stortinget med et forslag til løsning på miljøtrusselen fra ubåtvraket.

Statsråd Helga Pedersen [14:28:07]: Det er en samlet komite som har sluttet seg til forslaget til tilleggsbevilgning på Kystverkets budsjett, slik at det kan gjennomføres ytterligere undersøkelser av vraket av ubåten «U 864» utenfor Fedje. Dette viser tverrpolitisk enighet om viktigheten av denne saken. Det er jeg sjølsagt veldig glad for.

Kystdirektoratet anser at de undersøkelsene som ble gjennomført i forprosjektet høsten 2005, entydig peker i retning av at det må iverksettes tiltak for å fjerne faren for kvikksølvforurensing fra vraket. Målsettingen for forprosjektet har å klarlegge hvordan dette kan gjøres. Forprosjektet har gitt bedre kunnskap om en rekke forhold ved vraket. Dette er viktig informasjon for det videre arbeidet.

Det hadde sjølsagt vært ønskelig at vi allerede nå hadde svaret på hvordan vi skal håndtere forurensingsfaren. Kystdirektoratet anser imidlertid at man fremdeles mangler viktig kunnskap for å kunne gi en faglig forsvarlig anbefaling om hvordan forurensingsfaren bør fjernes. Det vil være uforsvarlig ikke å gjøre grundige vurderinger i forkant av denne saken, og god kunnskap om tilstanden til vraket og lasten er avgjørende i denne sammenhengen. Vi kan ikke tillate oss å trekke forhastede konklusjoner, med fare for ytterligere forurensning som resultat. Jeg merker meg at en samlet komite slutter seg til Regjeringens vurdering på dette punktet.

Til representanten Hoksruuds innlegg vil jeg bemerke at beredskapen under krigen mot forurensing kanskje ikke var av den standard som vi har i dag. I dag har beredskapen mot forurensning og oljeforurensning blitt atskillig bedre, og det gjør at vi forhåpentligvis slipper flere forurensningsbomber av denne typen langs norskekysten.

La meg understreke at Regjeringen tar situasjonen rundt vraket av «U 864» på største alvor, og vi ønsker så snart som mulig å legge fram forslag til løsning på hvordan forurensningsfaren skal fjernes. Men først må vi ta oss den nødvendige tiden til undersøkelsene og gi Kystdirektoratet anledning til å foreta en skikkelig, faglig forsvarlig vurdering i samråd med andre relevante myndigheter. Vi kommer tilbake til Stortinget så fort vi kan.

Jeg vil også understreke at et veldig viktig aspekt her er at undersøkelsene må foregå sommerstid under tilfredsstillende værforhold. Vi må altså jobbe på lag med naturen og årstidene, og ikke imot.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Bård Hoksrud (FrP) [14:31:12]: Representanten her er også klar over at det er litt forskjell på beredskapen under krigen og den beredskapen man har i dag, men det betyr ikke at man har noe mindre ansvar for å rydde opp i de problemene man har i dag. Jeg synes det er viktig å fokusere på det, og at man bør sørge for å gjøre noe med dette.

Jeg har lyst til å stille et spørsmål til statsråden – jeg synes det var en veldig fin redegjørelse fra statsråden – om det jeg utfordret henne på i stad, og som hun ikke svarte på, nemlig å orientere Stortinget. Ser statsråden at det er behov for å orientere Stortinget underveis, mens saken på-

går og man utreder dette? Ser statsråden at det kan være viktig?

Statsråd Helga Pedersen [14:31:56]: Så snart vi har noe å melde tilbake, skal vi gi komiteen all den informasjonen den ønsker.

Øyvind Halleraker (H) [14:32:16]: Jeg vil også ta ke statsråden for det hun sa i innlegget sitt i dag, og også for så vidt for at hun har lagt fram en sak om dette.

Men jeg fikk ikke noen respons på dette: Når undersøkelserne er foretatt i sommer – det er helt riktig som det blir sagt, det må gjøres i sommer – kan vi forvente et opplegg for aksjon allerede i budsjettet for 2007? Jeg går ut fra at statsråden er enig med meg i at det her står om Norges renommé som fiskerinasjon.

Statsråd Helga Pedersen [14:32:53]: Jeg er helt enig i de vurderingene som gjøres rundt forurensningsfaren og i at et kvikksølvutslipp er skadelig, ikke bare for miljøet, men også for Norges renommé både som miljønasjon og sjømatnasjon. Som jeg også sa i innlegget mitt, vil vi komme tilbake til Stortinget så fort vi har gjort de faglige vurderingene og har et opplegg for videre håndtering av forurensningsfaren.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til replikk. De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Øyvind Halleraker (H) [14:33:45]: Dette er vel kanskje ikke saken for mange «treminuttere», men siden representanten Langeland er skikkelig i slag i dag, må jeg få knytte noen bemerkninger til hans innlegg. Han har jo både i denne saken og i den forrige svingt seg opp til de store høyder om hva man gjør når man er i posisjon, og hva man gjør når man er i opposisjon. Nå var jo representanten Sahl raskt ute og minnet representanten Langeland om at det nettopp var Bondevik II-regjeringen som tok fatt i denne saken, og at utredningene deretter har pekt på at vi må gå videre. Så jeg syns det er liten grunn til å gjøre det til politikk og polemikk her i salen i dag.

Jeg vil også minne representanten Langeland om Sellafeld-saken, som fikk stor oppmerksomhet under den forrige regjering og under nettopp en Høyre-statsråd, Børge Brende. Derfor er det liten grunn til å betvile Høyres miljøengasjement i store og viktige miljøsaker.

Så nevner representanten Langeland Høyres landsmøte, som han tydeligvis har inngående kjennskap til. Jeg kan ikke si at jeg la merke til representanten Langeland på det møtet – jeg tror jeg ville gjort det. Til Langeland vil jeg si at jo da, det er faktisk slik at miljøsaken fortsatt er svært viktig for et verdikonservativt parti. Derfor skjedde det faktisk også mer innenfor miljøområdet under den forrige regjering enn det hadde skjedd på mange år. Jeg minner f.eks. om Sellafeld-saken, hvor representanten Langelands regjeringspartner Arbeiderpartiet ikke foretok seg særlig mye som gav resultater, iallfall. Vi samarbeidet til og med med SV når de ikke ble altfor urealistis-

ke i sin politikk. Det er jo nettopp det som er noe av SVs problem, og som vi nok skal få se oftere og oftere framover, at de også må forholde seg til en realistisk hverdag.

Hallgeir H. Langeland (SV) [14:36:24]: Nei, eg var ikkje til stades på Høgre sitt landsmøte. Eg var ikkje invitert, og då stiller eg ikkje opp. Eg stiller sjølv sagt gjerne opp for å skolera Høgre i miljøpolitikk på neste landsmøte om dei skulle ønskja det, for dei har ein betydeleg veg å gå, har eg registrert.

Det som var mitt poeng i innlegget, var rett og slett at eg ventar at ein gjer noko når ein er i posisjon. Det var mitt hovudpoeng. Eg synest det er ei etterpåklokskapsholdning ein får frå Høgre om igjen og om igjen, anten det gjeld kraftkrisa i Møre og Romsdal, satsing på biodrivstoff, opprydding her og kvikksølvopprydding der, som me har i dag – svært viktige og alvorlege miljøpolitiske problemstillingar. Eg registrerer at til og med då ein fekk råd frå Høgre-ordføraren i området, i Fedje, allereie for to og eit halvt år sidan, føretok ein seg ikkje noko før rett før ein skulle gå av. Og så kan ein gå vidare med å kjefta på den eksisterande regjeringa og seia at no har ein lita tid, som det står i merknadene frå Høgre, Venstre og Kristeleg Folkeparti, og at dei krev rask avklaring og handling. Eg sa meg einig i det. Spørsmålet mitt var korfor Høgre ikkje utnytta sin posisjon når ein faktisk sat i posisjon, men venta til ein kom i opposisjon med å peika på kva som er god miljøpolitikk.

Eg ser fram til at Høgre no skal spela ei konstruktiv rolle i opposisjon, og håper at dei fleire gonger engasjerer seg i miljøsaka. Mange kommentatorar frå Høgre sitt landsmøte var opptekne av at dette så veldig mørkt ut for miljøsidea, og at det var ei gløymd sak. Men no kjem eg framover til å følgja med på Høgre, og Øyvind Halleraker spesielt, og eg håper at eit engasjement for miljøsaka blir synleg frå Høgre si side.

Rolf Terje Klungland (A) [14:38:40]: Grunnen til at jeg måtte ta ordet, var at jeg hørte på innlegget til Høyres representant som her snakket om det Høyre hadde gjort i forhold til det Arbeiderpartiet hadde gjort. Jeg følte derfor en viss trang til å drive litt historieforklaring overfor representanten.

Hvis en ser på Sellafeld-problematikken, som han tok opp her, er det slik at den forrige regjeringen faktisk kom til dekket bord. Dersom en ser på Norges miljøpolitikk, har de borgerlige regjeringene som har vært så heldige å sitte noen få år, kommet til dekket bord. Det er altså Arbeiderpartiet en kan takke f.eks. når det gjelder nasjonalparker, når det gjelder Sellafeld, når det gjelder verneplan for vassdrag, og når det gjelder å sette miljøkrav til industrien slik at Norge har blitt en miljønasjon.

Nå har vi fått en ny regjering som er basert på et flertall, som kan fatte de vedtakene som virkelig er nødvendige, og som ikke trenger å være avhengig av Fremskrittspartiets humør – om de skal få flertall eller ikke. Og så varsler vi at vi vil at Norge skal bli en miljønasjon. Ja, vi er svært takknemlige hvis Høyre vil støtte opp om det, på lik linje med den støtten opposisjonspartiene SV, Senter-

partiet og Arbeiderpartiet gav Høyre i forrige periode, da de kom med sine små miljøtiltak. Ja, jeg vil faktisk hevde at opposisjonen i forrige periode var pådriver overfor Høyre når det gjaldt miljøpolitikken. Derfor blir det fullstendig gal historiebeskriving når en hører representanten Halleraker her si at det er verdikonservatisme som skaper god miljøpolitikk. All historie viser altså at det er det ikke! Det at en tar hensyn til en bærekraftig utvikling for alle, også for Høyre-folk, er sosialdemokratisk politikk. Det gjør at vi har fått det samfunnet vi har i dag, og at vi faktisk er en miljønasjon. Hvis Øyvind Halleraker ikke tror det, bør han bare tenke tilbake på da han var i Nigeria og så hva markedskreftene hadde gjort i det landet.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 4. (Votering, se side 2429)

S a k n r . 5

Innstilling fra næringskomiteen om endringer av løyvingar for 2006 under Fiskeri- og kystdepartementet sitt område mv. (Innst. S. nr. 163 (2005-2006), jf. St.prp. nr. 48 (2005-2006) (pkt. 3))

Presidenten: Etter ønske fra næringskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden begrenses til 40 minutter, og fordeles med inntil 5 minutter til hvert parti og inntil 5 minutter til statsråden.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til replikkordskifte på inntil tre replikker etter statsrådets innlegg innenfor den fordelte taletid.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Øyvind Korsberg (FrP) [14:42:40] (ordfører for saken): Jeg håper at vi i denne saken skal holde oss til det som er temaet, og ikke, som i forrige sak, til hvem som har dårligst miljøpolitikk av partiene som entret talerstolen til slutt.

Denne saken har et klart skille mellom de ulike partiene og grupperingene, og jeg antar at de forskjellige partiene vil redegjøre for sitt syn i saken. Derfor skal jeg som saksordfører i hovedsak ta for meg Fremskrittspartiets utgangspunkt i saken.

Vi mener at det bør være full etableringsfrihet i oppdrettsnæringen, og at eventuelle begrensninger kun skal være som følge av forurensning og av veterinærhensyn. Det er viktig å gi næringen gode rammevilkår, og det er viktig at man er forutsigbar overfor næringen. Her gjøres det store investeringer i ganske lange tidsvinduer, og det gir også store muligheter for næringen. Da er det viktig at man legger forholdene til rette for vekst, og ikke tildeler konsesjoner ut fra distriktpolitikk. Det har man tidligere gjort fra sosialistiske regjeringers side når det gjelder fiskeripolitikken, og det har ført galt av sted hver eneste gang. Derfor er det viktig at man tar hensyn til dette.

Videre har Regjeringen tatt til orde for at det skal være en bindingstid på ti år, og det er jo en reversering i forhold til flytteforskriftene. Jeg undrer meg over hvorfor man sier ti år – hvorfor man i det hele tatt har ti år. Hva er årsaken til at man har landet akkurat på ti år? Det er for meg ingen forklaring i proposisjonen, og jeg regner med at statsråden i sitt innlegg kommer inn på hvorfor man har landet nettopp på ti år.

Nå er det slik at disse Finnmark-konsesjonene får dårligere rammevilkår enn det som er vanlig i landet for øvrig. Det vil medføre en svekket konkurransevne for oppdrettsnæringen i Finnmark, også opp mot landet for øvrig og mot produsenter i andre land. Man vet også at Finnmark er det mest kapitalfattige området i landet og den delen av landet som sliter mest med nyetablering. Da burde man ha lagt forholdene til rette på en helt annet måte for å sørge for at det blir vekst. Jeg registrerer at næringen selv heller ikke i denne saken er tatt med på råd om hvilken politikk som skal utformes.

Fremskrittspartiet har også tidligere vært imot å sette en pris på oppdrettskonsesjonene. Vi registrerer bare at det hittil heller ikke har ført fram. Derfor er det viktig for oss at man i framtiden sørger for at det blir like konkurransevilkår mellom dem som vil starte oppdrettsnæring. Når man setter en pris, om det er i en lukket eller åpen budrunde, vil man være med og ekskludere en del nyetableringer og en del gründere som ville hatt en mulighet til å komme inn på arenaen. Det synes vi er uheldig, og det er også en dårlig distriktpolitikk.

Fremskrittspartiet er opptatt av å få et mangfold i næringen. Derfor fremmer vi et forslag i denne saken, forslag nr. 1 i innstillingen. Jeg antar at de andre partiene vil redegjøre for sine forslag.

Jeg tar opp Fremskrittspartiets forslag.

Presidenten: Representanten Øyvind Korsberg har tatt opp det forslaget han refererte til.

Steinar Gullvåg (A) [14:46:57]: Fiskerikapittelet i Soria Moria-erklæringen innledes på følgende vis:

Regjeringen «vil føre en ny og helhetlig kystpolitikk. Kyst og fiskeripolitikken skal bidra til langsiktig miljømessig forsvarlig verdiskaping for hele samfunnet og samtidig bidra til rettferdig fordeling av ressursene. Regjeringen er opptatt av å beholde en variert eierskapsstruktur. Det er viktig å ta vare på de lokalt forankrede selskapene i fiskeri og havbruksnæringen».

Med et slikt utgangspunkt er det lett å gi sin tilslutning til at Fiskeridepartementet nå kan utlyse ti nye oppdrettskonsesjoner i Finnmark. Utlysningen og utlysningskriteriene representerer et brudd med en politikk som har gjort havbruksnæringen til en arena for kapitalsterke investorer, senest representert ved en norsk skatteflyktning med kypriotisk statsborgerskap. Fjerdedelen av laksenæringen her til lands er med andre ord på utenlandske hender, og tilsvarende eierskap i andre land gir denne investoren dominerende innflytelse på verdensmarkedet for oppdrettslaks. Jeg er langt fra sikker på om dette eierskapet i lengden vil bidra til å sikre verdiskaping og bosetting langs

kysten vår – dette sagt uten et fnugg av kritikk mot en regjering som prisverdig nok har senket eierskapstaket til 25 pst.

Bondevik-regjeringen gjorde oppdrettskonesjonene til en handelsvare med en inngangsbillett på hele 4 mill. kr pr. konsesjon. Kapitalsterke investorer kan lett betale en slik pris, i tillegg til øvrige investeringer i en for tiden meget lønnsom næring. Men også oppdrettsnæringen har hatt sine nedturer. Den er følsom for svingninger i markedet. Vi har også det siste året hatt eksempel på at regulære handelshindringer kan ramme hardt.

Tross tre utlysningforsøk lyktes det ikke Bondevik-regjeringen å bli av med de ti oppdrettskonesjonene i Finnmark. Markedet har åpenbart ikke vært villig til å betale en så høy pris i vårt nordligste fylke, der vilkårene for oppdrett unektelig er annerledes enn i andre deler av landet. Derfor er det nødvendig å minne om formålet med disse konsesjonene, nemlig at de skal bidra til nye arbeidsplasser og ny næringsutvikling i kystområdene i Finnmark med vekt på lokalt eierskap. Jeg er derfor tilfreds med at Regjeringen nå forsøker en annen utlysning metode, altså et lukket tilbud på bestemte vilkår. Det er å håpe at Finnmark relativt raskt kan få nytte godt av veksten i oppdrettsnæringen. Jeg er også tilfreds med at konsesjonene fordeles mellom Øst- og Vest-Finnmark, og at konsesjonærene må binde seg til etableringskommunen i en tiårsperiode.

Jeg ber samtidig om at statsråden merker seg at flertallet i komiteen ønsker en helhetlig gjennomgang av konsesjonspolitikken og i den forbindelse ber departementet vurdere utleie eller bortfeste av konsesjoner. Dette er vanlig i utlandet, og vil kunne skape et helt annet konsesjonsregime og et mer differensiert eierskap i havbruksnæringen. Jeg viser for øvrig til Soria Moria-erklæringen, der Regjeringen sier at målet med utlysning av nye konsesjoner bør være å styrke små og mellomstore aktører. Her er det også aktuelt å flytte fordeling og refordeling av oppdrettskonesjoner til regionalt folkevalgt nivå. I den forbindelse skal det også vurderes om konsesjonsavgiften bør tilfalle kommuner som stiller arealer til disposisjon for nye konsesjoner.

Mens flertallet i komiteen ønsker mer styring og differensiert eierskap, mener Fremskrittspartiet, Høyre – og Venstre, oppsiktsvekkende nok – at det bør innføres fri etableringsrett i oppdrettsnæringen. Nå kan man naturligvis undres over at de ikke gjorde det i forrige stortingsperiode, da de hadde makt til å gjøre det. Men jeg konstaterer at de tre partiene nå tar enda et skritt til høyre i markedsliberalistisk retning. Og vi som trodde at grensen faktisk var nådd med Ludvigsen!

Torbjørn Hansen (H) [14:51:58]: Når det gjelder disse oppdrettskonesjonene i Finnmark, mener Høyre at det er positivt at disse nå blir tildelt basert på en markedsmessig prismekanisme som gjør det lettere å etablere seg i næringen.

Jeg tror det er viktig å ha med seg historien her. Oppdrettsnæringen er en meget konjunkturavhengig bransje, og verdiene på oppdrettskonesjoner har variert mye over

tid. I 2000 og 2001 da staten starten med å ta vederlag for konsesjonene, var det enkeltkonesjoner på Vestlandet som ble omsatt i markedet for nærmere 40 mill. kr. Konsesjonene var den gang nærmest å betrakte som et verdipapir, og utdeling av et begrenset antall konsesjoner ble en kilde til økonomisk gevinst, både for samfunnet ved staten og for den enkelte oppdretter som fikk konsesjon.

Finnmark har derimot et svakere næringsmessig og biologisk grunnlag for oppdrettsvirksomhet. Dette var også bakgrunnen for at disse konsesjonene skulle tildeles mot et lavere vederlag. Resultatet ble imidlertid at ingen av konsesjonene ble tatt i bruk.

I den sammenheng er det viktig å ha med seg at oppstartsinvesteringene i oppdrett er betydelig høyere enn selve kjøpesummen for en konsesjon.

Uten at jeg har regnet nøye gjennom det, vil jeg anta at de totale utgifter til infrastruktur, anlegg, smolt og oppfôring ligger på mellom 15 og 20 mill. kr for en nystartet oppdrettsvirksomhet med én konsesjon, før man får inntekter fra salg av laks. Og risikoen er høy, fordi man på det tidspunkt man starter opp med investeringene som kjent ikke vet hvilken pris laksen har 1 1/2 år fram i tid.

Under nedgangskonjunkturen i oppdrettsnæringen som kom i 2000–2003, var det derfor krevende å få finansiert denne type virksomhet uavhengig av eventuelle kjøp av konsesjoner, og det er all grunn til å anta at dette problemet var ekstra stort i Finnmark. Derfor vil jeg ikke helt uten videre legge til grunn at manglende bruk av de aktuelle konsesjonene fra 2002 nødvendigvis var en konsekvens av størrelsen på vederlaget for konsesjonen.

Nå i 2006 er det ikke utenkelig at konsesjoner også i Finnmark har en betydelig økonomisk verdi. Men siden disse ti konsesjonene har ligget i flere år uten å bli utdelt, og fordi det er viktig at man kommer i gang i Finnmark, støtter Høyre Regjeringens forslag om utdeling av disse ved en lukket budrunde.

Jeg merker meg at representanten Gullvåg kritiserer at dette ikke er blitt gjort før. Det er jo en noe underlig kritikk så lenge regjeringen Stoltenberg II opprettholdt vederlaget på 40 mill. kr for disse ti konsesjonene i sitt budsjettforslag. Heller ikke i denne saken tar Regjeringen ut vederlaget på 40 mill. kr. Man har derimot laget en markedsmessig mekanisme som pr. i dag vil gi et ukjent beløp i vederlag for disse konsesjonene, så her bør representanten Gullvåg eventuelt rette kritikken mot egne rekker.

For øvrig mener Høyre at det bør være fri etableringsrett i oppdrettsnæringen innenfor de begrensninger som følger av biologiske forhold. Oppdrettsnæringen er lite regulert, og markedet styrer. Det er også grunn til å se på om det er behov for en produksjonsregulering som ligger i begrensningen av antall konsesjoner, når vi uansett vil ha en betydelig regulering av denne virksomheten gjennom miljømessige restriksjoner. Det er en større sak som vi vil komme tilbake til senere.

Vi er også negative til at de konsesjonene som nå deles ut, skal pålegges bindingstid til den enkelte kommune i ti år framover. Dette er å legge ytterligere byrder i sekken til dem som skal etablere seg i bransjen i Finnmark, og det

kan det bli vanskelig å leve med dersom konjunktorene snur.

I lys av at begrunnelsen i saken var å få i gang oppdrettsaktiviteter i Finnmark, synes jeg dette er en underlig mekanisme å påføre dem som søker konsesjon.

Jeg vil på denne bakgrunn ta opp forslaget fra Høyre og Venstre i innstillingen:

«Stortinget ber Regjeringen tildele konsesjonene uten ti års kommunebinding og ellers med samme vilkår som for konsesjoner andre steder i landet.»

Presidenten: Representanten Torbjørn Hansen har dermed tatt opp det forslaget han refererte.

Den reglementsmessige tid er snart omme, og presidenten vil foreslå at møtet fortsetter utover reglements-messig tid til sak nr. 5 er ferdigbehandlet. – Det anses vedtatt.

Ingebrigt S. Sørfonn (KrF) [14:55:55]: I Kristeleg Folkeparti legg me vekt på at oppdrettsnæringa skal vera til stades langs heile kysten vår. Derfor har me òg støtta tildelinga av laksekonsesjonar i Finnmark. Det har, som denne saka viser, vore vanskeleg å få dei ti siste konsesjonane i drift i Finnmark trass i at laksenæringa har hatt god økonomi det siste året.

Me er i Kristeleg Folkeparti einige i at dei naturlege føresetnadene for oppdrett er noko annleis i dei nordlegaste kystområda, og det er rimeleg at det òg vert spegla av i vilkåra for nye løyve.

På bakgrunn av dette støttar Kristeleg Folkeparti dette forslaget om ei litt ny tilnærming for å nå det felles målet om etablering av oppdrettskonsesjonar i Finnmark. For å sikra langsiktig tenking, og på grunn av dei spesielle forholda som me har i Finnmark, støttar òg Kristeleg Folkeparti premissen om ti års kommunebinding til den kommunen der løyvet er etablert.

Slik me ser det i Kristeleg Folkeparti, dreiar dette seg eigentleg om å finna verkemiddel for å oppnå eit mål som det er brei einigheit om. Det er brei politisk einigheit om at det skal etablerast lakseoppdrett òg i Finnmark, og for å nå dette målet er altså Kristeleg Folkeparti villig til å vera med og prøva litt endra verkemiddel.

Lars Peder Brekk (Sp) [14:57:43] (komiteens leder): Senterpartiet mener at oppdrettsnæringa, også i Finnmark, har store muligheter for økt verdiskaping og eksport forutsatt at man beholder lokalt og nasjonalt eierskap, initiativ i forhold til markedsadgang og – jeg vil også ta med – mulighet til oppdrett på nye arter og større grad av videreføring. Vi er opptatt av å videreutvikle en voksende og lønnsom oppdrettsnæring som produserer høykvalitetssjømat.

Da er det også viktig å sikre næringa tilstrekkelig med egnede arealer til å drive oppdrett, samtidig som kravene til en miljøvennlig oppdrettsvirksomhet må stå fast. For at produksjonen skal skje på en best mulig miljømessig måte, er det nødvendig at havbruksnæringa er spreidd langs hele kysten.

Utdelingen av de ti konsesjonene i Finnmark er ikke en ny konsesjonsrunde, som også flere har vært inne på, la oss slå det fast. Målet er å bli ferdig med tidligere konsesjonsrunder. Forutsetningen for Regjeringens forslag om å endre premissene, eller vederlaget, for tildeling av konsesjoner i Finnmark er å sikre og styrke laksenæringa i Finnmark. Det har vært nevnt bl.a. sterkere kommunebinding, fordeling av konsesjoner mellom Øst- og Vest-Finnmark og, som en engangsordning, et variabelt vederlag for konsesjoner gjennom lukkede bud for å unngå en åpen auksjon der en driver prisene opp unødvendig. Denne tilpassningen av vederlagsordningen, som avviker vesentlig fra prinsippene i tidligere konsesjonsrunder, er i realiteten en arv fra forrige regjering, bl.a. for å unngå klage fra ESA, samtidig som en ønsker å sikre konsesjonene til en realistisk pris i Finnmark. Den forrige regjeringa krevde et fast vederlag på 4 mill. kr for konsesjoner i Finnmark, uten at det resulterte i en styrking av næringa i fylket.

Fra Senterpartiets side har vi programfestet at nye konsesjoner og nye konsesjonsrunder bør være vederlagsfrie fra statens side, men vi mener at kommunene som stiller arealer til disposisjon for oppdrettsnæringa, bør kunne ta en rimelig leieavgift for konsesjonsarealet. Det betinger at konsesjonene blir vederlagsfrie fra statens side. Vi har også påpekt tidligere at eventuelle nye konsesjonsrunder primært bør ha som mål å styrke små og mellomstore aktører.

Dette er også bakgrunnen for at vi er med i flertallsmerknaden der det påpekes at markedsmessig omsetning av konsesjoner har resultert i en betydelig konsentrasjon av eierskap i oppdrettsnæringa. Vi – flertallet – mener at flere bør få anledning til å delta i oppdrettsnæringa. Departementet må derfor i forbindelse med en helhetlig gjennomgang av konsesjonspolitikken vurdere utleie eller bortfeste av konsesjoner, og i Senterpartiet vil vi arbeide for at disse leieinntektene blir kanalisert til kommuner som stiller areal til disposisjon. Det er kommunene som har kostnader i forbindelse med planlegging, tilrettelegging av areal i sjøen, infrastruktur mv., og det er folk rundt i kommunene som har eventuelle miljølemper som følge av oppdrettsnæringa.

Statsråd Helga Pedersen [15:01:26]: Tillatelsene til akvakultur av laks og ørret i Finnmark har vært utlyst tre ganger uten at de har blitt tildelt. Dette viser at tillatelsene trolig er blitt priset for høyt.

For at også Finnmark skal få ta del i den veksten og utviklinga som laksenæringa nå er inne i, må vi finne løsningsomgrep som kan bidra til en rask styrking av oppdrettsnæringa i Finnmark. Et verkemiddel vi kan ta i bruk, er tildeling av tillatelser gjennom variabelt vederlag. Ved at vi her foreslår å benytte en lukket budrunde, vil vi øke sannsynligheten for at tillatelsene blir tildelt, samtidig som vi unngår beskyldningar om subsidiering.

Komiteens flertall ønsker at mulighetene for utleie og bortfeste av tillatelser til laks og ørret skal vurderes. Dette vil bli fulgt opp i forbindelse med gjennomgangen av havbruksnæringens konkurransekraft, der arbeidet nylig er igangsatt i departementet.

Det er viktig at en ved tildelingen av tillatelsene ivaretar hensynet til næringsutvikling i både Øst- og Vest-Finnmark. Situasjonen i dag er at det er langt mindre akvakulturvirksomhet øst i Finnmark enn i vest. Derfor bør tillatelsene fordeles mellom Øst- og Vest-Finnmark slik at fylket som helhet drar nytte av de ti Finnmarks-konsesjonene. Fiskeri- og kystdepartementet vil avklare den nærmere fordelingen av konsesjonene i tett dialog med Finnmark fylkeskommune.

Så er det fra talerstolen satt spørsmålsteget ved kommunebinding. Representanten Korsberg var opptatt av forutsigbarhet for næringen. Det er viktig. Denne regjeringen er også opptatt av forutsigbarhet for de kommunene som investerer i infrastruktur i tilknytning til næringsvirksomheten. Derfor har vi her foreslått en kommunebinding på ti år. Når vi har foreslått ti år, er det fordi vi innser at verden kan forandre seg. Derfor har vi satt en tidsbegrensning.

Så vil jeg også si at jeg tror ikke man oppnår forutsigbarhet verken for næring eller for lokalsamfunn ved å slippe konsesjonene fri. Det vil uansett være mekanismer som regulerer hvor mye oppdrettsvirksomhet vi kan ha i Norge. Denne regjeringen mener at det skal samfunnet gjennom de folkevalgte ha styring med – ikke gjennom markedskreftenes frie spill.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Øyvind Korsberg (FrP) [15:04:13]: Jeg merket meg i statsrådens innlegg at det er en naturlig ideologisk forskjell mellom Fremskrittspartiet og statsråden – men jeg skal ikke bruke så mye tid på det.

Jeg har bare lyst til å høre om statsråden har hatt dialog med oppdrettsnæringen i denne saken når det gjelder bindingstid. Statsråden var opptatt av at kommunene må ha forutsigbare rammebetingelser når det gjelder bindingstiden. Det er også oppdrettsnæringen, for det er jo faktisk den som investerer de største beløpene i så måte.

Et annet område jeg vil utfordre statsråden på, er: Hvorfor kan man ikke dele ut disse konsesjonene vederlagsfritt? Det kunne faktisk sikre at også lokalt eierskap ville få en mye bedre anledning til å komme inn. Og som jeg nevnte i mitt innlegg, har Finnmark mangel på kapital. I så måte vil også lokale gründere ha lettere for å slippe til i denne næringen.

Statsråd Helga Pedersen [15:05:22]: Jeg har ikke konsultert oppdrettsnæringen i denne saken. Men nå er det slik at vi lyser ut konsesjonene, inviterer næringen og interesserte aktører til å komme med bud, med de vilkårene som ligger her. Det er som sagt en invitasjon, og jeg har god tro på at oppdrettsnæringen slår til på den.

Når det gjelder temaet om konsesjonene skal være vederlagsfrie eller ikke, har vi her valgt å videreføre vederlag, bl.a. med bakgrunn i at vi vil unngå subsidieanklager. Samtidig synes jeg jo at det er bemerkelsesverdig å registrere Fremskrittspartiets snuoperasjon her, for da Fremskrittspartiet gjorde opp statsbudsjettet for 2003 sammen med den forrige regjeringen, tok man inn 5 mill. kr pr.

konsesjon på 50 konsesjoner. Da hadde man faktisk muligheten til å dele dem ut gratis, men det var en mulighet som Fremskrittspartiet da valgte å ikke benytte seg av.

Torbjørn Hansen (H) [15:06:29]: Jeg vil gjerne ta opp spørsmålet om vederlag for konsesjoner med statsråden, og høre hennes prinsipielle standpunkter i forhold til det.

Her er det jo forslag om at man skal kreve inn et variabelt vederlag basert på en lukket budrunde, dvs. at det blir markedet som bestemmer prisen. Her kan jo markedet, hvis man lyser ut konsesjoner på denne måten i andre deler av landet, bestemme en mye høyere pris enn det som har vært prisen tidligere, nemlig 5 mill. kr. Samtidig var representanten Lars Peder Brekks standpunkt at han ønsker en gratis tildeling av konsesjoner i Norge, og representanten Gullvåg tok avstand fra å bruke markedet i denne type sammenhenger.

Hva er Regjeringens prinsipielle syn når det gjelder utdeling av oppdrettskonsesjoner i Norge – skal det kreves et vederlag, eller skal man helst dele dem ut gratis? Vil denne type auksjonsmekanismer bli brukt andre steder i landet ved framtidig utdeling av konsesjoner?

Statsråd Helga Pedersen [15:07:21]: Jeg vil for det første understreke at en lukket budrunde er noe annet enn en åpen auksjon der man driver prisen i været. I denne runden vil budene komme inn i en lukket konvolutt, og man vil ikke bli kjent med budene til de andre før budrunden er avsluttet. Så er det sånn at både flertallet i komiteen og Soria Moria-erklæringen anviser en rekke ting som skal vurderes ved framtidige budrunder, bl.a. dette med bortfeste og arealavgift til kommunene. Prinsippene for nye konsesjonsrunder skal vi ta stilling til når de kommer.

Øyvind Korsberg (FrP) [15:08:28]: I det forrige svaret fra statsråden viste hun til at Fremskrittspartiet hadde gjort opp budsjettet med Bondevik II-regjeringen, og at det lå en pris inne på konsesjonene. Jeg må bare minne statsråden om at det var en subsidiær stemmegivning. Det var ikke primært vårt forslag.

Men jeg vil gjerne utfordre statsråden på hvorfor hun ikke legger forholdene til rette slik at lokale tilbydere, eller de som ønsker å gå inn i oppdrettsnæringen, får en mulighet, og da tenker jeg spesielt på dette med økonomi, fordi det blant lokalpolitikere/regionalpolitikere i Finnmark flere ganger har vært tatt til orde for at terskelen for å komme inn i oppdrettsnæringen må være så lav som overhodet mulig. Hvorfor lytter ikke statsråden til politikerkollegaer fra Finnmark og Troms som nettopp hevder at man må ha en mulighet til å komme inn i oppdrettsnæringen, og at det ikke bare er de kapitalsterke som skal få anledningen?

Statsråd Helga Pedersen [15:09:31]: Jeg har lyttet meget nøye til mine politikerkolleger i Finnmark, og bl.a. med bakgrunn i det benytter vi nå en lukket budrunde for å få konsesjonene tildelt.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.
Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 5.
(Votering, se side 2429)

Stortinget avbryter nå sine forhandlinger, og nytt møte
blir satt kl. 18.

Møtet hevet kl. 15.11.

Møte mandag den 29. mai kl. 18

President: C a r l I . H a g e n

D a g s o r d e n :

Sakene på dagens kart (nr. 77)

S a k n r . 6

Interpellasjon fra representanten Ingvild Vaggen Malvik til nærings- og handelsministeren:

«I dag skapes det nye og lønnsomme arbeidsplasser basert på miljøteknologi. Solceller har blitt et industrieventyr i Norge, med ny virksomhet på steder som Herøya, Glomfjord og Narvik. Orkla Exolon har 30 pst. av verdensmarkedet for silisiumkarbid, som blant annet benyttes i nettopp produksjon av solceller. I Trøndelag utvikler ScanWind et norsk teknologimiljø for produksjon av store vindturbiner. Interessen for «bondevarme» (bioenergi) er økende. Måltrettet industriell nasjonal satsing på miljøteknologi kan gi flere framtidrettede arbeidsplasser. Nærings- og handelsdepartementet rår over en rekke virkemidler for å skape flere framtidrette arbeidsplasser, f.eks. gjennom Innovasjon Norge. I Soria Moria-erklæringen heter det blant annet: «Regjeringen vil gjennom strategisk satsing gjøre norsk industri ledende innenfor miljøforbedringer.»

Hva er statsrådens konkrete planer for å følge opp dette?»

Ingvild Vaggen Malvik (SV) [18:03:20]: Jeg er glad for at Stortinget i dag skal diskutere et tema som jeg har vært opptatt av siden studietiden ved NTNU, nemlig miljøteknologi, bl.a. fordi dette er fremtiden for norsk industri og framtidrettede arbeidsplasser i Norge, men også av en annen grunn.

La meg si som Jan Kjærstad, som starter sin bok Forførelsen slik: «La meg fortelle en annen historie.»

Ifølge FN's såkalte milleniumsmål skal verdens fattigdom reduseres med 50 pst. i løpet av ti år. En slik velstandsvekst kan ikke skje uten ved hjelp av en massiv vekst i energiforbruket.

Til sammen er det 2 milliarder mennesker i verden som mangler tilgang til moderne former for energi. Dette innebærer at de verken har tilgang til elektrisk lys eller har muligheten for å operere moderne maskiner. Dette behovet kan ikke dekkes av fossil energi, for det vil ikke klimaet på jorden tåle. Med stigende oljepriser så er det samtidig et stadig mer aktuelt spørsmål om fattige mennesker ville ha råd til en fossilbasert velstandsutvikling.

Utfordringene er formidable. Samtidig har det i Norge vokst fram industrieventyr som kan vise seg å være en del av løsningen. Norsk industri har de siste årene vist stor omstillingsevne. Det som syntes å være solnedgangsnæringer, har gjennom satsing på solenergi vist seg å være – i bokstavelig forstand – soloppgangsnæringer. Gamle industrisamfunn som Glomfjord, Narvik og Herøya tilbyr i dag moderne, framtidrettede arbeidsplasser.

Ifølge Senter for fornybar energi ved NTNU tilsvarer mengden med solenergi som treffer jorden per år, omtrent 15 000 ganger verdens totale energiforbruk. Dagens solcelleteknologi, med 15 pst. effektivitet, kan forsyne Norge med 120 TWh årlig, tilsvarende dagens elproduksjon, ved å dekke 0,4 pst. av landområdet i Norge med solceller. En tilsvarende verdi gjelder også for USA. Derfor er det mulig å dekke hele vårt elektrisitetsforbruk med solceller.

Enkelt sagt er en vanlig solcelle en tynt skåret skive av krystallisert silisium som er overflatebehandlet og påført et nett av strømførende ledninger som fanger opp elektrisiteten som blir produsert når lyset treffer skiven. Silisium er et av de vanligste grunnstoffene i naturen, og produseres av sand, kvarts og gneis.

Selv om den nye operaen vil få landets største solcellepanel, er markedet for solenergi i Norge begrenset. I hovedsak benyttes solenergi i hytter og i stadig flere fyrlykter og fyrtårn langs norskekysten.

REC er definitivt et av våre største teknologiske fyrtårn. Det er gåtefullt at et land med så lang mørketid og så mye lavt skydekke kan bli verdensledende på solenergi. Men det handler i stor grad om at Norge er blitt verdensledende i produksjon av silisiummetall – råstoffet for solceller.

Selskapet REC ble etablert i det gamle industrisamfunnet Glomfjord av gründerne Alf Bjørseth og Reidar Langmo i 1996. Det startet med produksjon av silisiumskiver for solcellepaneler. Etter hvert har selskapet utvidet spekteret til å omfatte alt fra produksjon av superrent silisium via skiver til ferdige solcellemoduler og -paneler. I dag er selskapet – bokstavelig talt – et lysende eksempel på at det kan satses og skapes nye arbeidsplasser på bakgrunn av miljøteknologi både i Norge og internasjonalt, ikke bare i bedrifter under REC-paraplyen, slik som Scanwafer, men også for alle underleverandører, slik som f.eks. Artech AS på Kalbakken, som ferdigstiller automatiserte produksjonsceller for Scanwafer på Herøya, eller som Orkla Exolon på Orkanger i mitt hjemfylke Sør-Trøndelag, som produserer silisiumkarbid som benyttes til å skjære de tynne skivene av krystallisert silisium. Orkla Exolon har ca. 30 pst. av verdensmarkedet for den silisiumkarbid som brukes i produksjon av solceller og er en av de industribedriftene som kan komme til å lide under mangelen på overføringskapasitet for strøm til Midt-Norge. For selv lysende industrieventyr kan ha sine skyggesider.

Tradisjonelt er solcellesilisium hentet fra avkapp fra elektronikkindustriens silisium. Indirekte er mye av dette norskprodusert silisiummetall. Elkem har 50 pst. av verdensmarkedet for rent silisium til elektronikkindustrien, men det er i ferd med å bli stor knapphet på såpass rent silisium.

Elkem Solar er i ferd med å utvikle en prosess som skal rense silisium fra norske smelteverk for solindustrien. Utviklingen foregår ved et pilotanlegg i Kristiansand. I full skala vil dette innebære at silisiumbærende mineraler fra kvartstittbrudd i bl.a. Finnmark og Nordland kan bli omdannet til det råstoffet som er nødvendig for å lage silisi-

umskiver i Norge. Elkem Solar spås også en lysende framtid og kan gi ny energi til norske smelteverk.

I dag importerer vi silisium til produksjon av solceller. Vi har store forekomster av kvarts, i tillegg til høy kompetanse på og forutsetninger for selv å produsere rent silisium. Det er i så måte et paradoks at vi importerer råmaterialet når vi bokstavelig talt sitter på et fjell av silisium. En utfordring i forhold til å produsere rent silisium selv er selvfølgelig at det må avdekkes flere drivverdige forekomster. Bransjen etterlyser her en minerallov som har vært varslet i 22 år, men i tillegg er man også svært opptatt av at det utdannes for få geologer her til lands. 95 pst. av ferdigutdannede geologer forsvinner til petroleumssektoren, og nå trues utdanningen av framtidige ressursgeologer av nedleggelse på grunn av manglende nasjonal satsing. Jeg deler bergindustriens bekymring over situasjonen, ikke minst fordi Norge har et enormt potensial for videre satsing på solenergi.

Mitt spørsmål er derfor: Deler næringsministeren min visjon om framtidsrettede industriarbeidsplasser, og hvordan vil han bidra til at norsk solindustri fortsetter å lyse?

Solenergi er langt fra det eneste eksemplet på vellykket satsing på miljøteknologi her til lands. Her er det mange gode eksempler på hvordan miljøteknologi skaper nye og lønnsomme arbeidsplasser. Tomra har markert seg i forhold til returløsninger. Plastec leverer renseløsninger for drikkevann som er svært viktig i nødhjelps- og bistandsammenheng. I den norske aluminiumsindustrien ser vi at framtidsrettede bedrifter erstatter forurensende Søderbergovner med moderne prebakeovner som har mindre utslipp, og som bruker mindre strøm pr. produsert enhet.

Prosessindustrien forsker og utvikler prosesser som vil redusere energiforbruket betraktelig. Vi vet at enøk og gjenvinning i industrien både kan bidra til å sikre lønnsomhet, gi en bedre kraftbalanse i Norge og redusere de globale utslippene gjennom teknologioverføring.

Ved Umoe Mandal er det etablert rundt 40 arbeidsplasser for produksjon av vindmøller på det området der man tidligere produserte minesveipere med den samme typen teknologi som ble utviklet for krigsskipene. Dette er vel det nærmeste eksemplet vi har her til lands på at sverd smis om til plog.

Umoe i Mandal, jernstøperiet i Kristiansand og stålvirksomheten i Mo i Rana er underleverandører til den danske vindkraftindustrien, som er verdensledende. Vestas hadde 60 ansatte i 1987 og 10 618 ansatte 1. januar 2006. Man kan jo spørre seg hvorfor dette skjedde i Danmark og ikke i Norge. Vi har jo mye mer vind.

Det er flere industrisamfunn som har fått nytt liv på grunn av vindmøller. På Verdalsøra utvikler Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk sammen med Hydro et norsk teknologimiljø for produksjon av store vindturbiner, skredersydd for norsk vær og vind.

Noen lever kanskje i den villfarelse at SV ikke liker vantturbiner. Det stemmer ikke. I SV mener vi at det er størrelsen det kommer an på.

SV har tidligere fremmet forslag om en aktiv satsing på å utnytte energien fra drikkevannet gjennom å erstatte bremseventiler med turbiner. Men ikke nok med det, i SV-

styrte Rana kommune åpnes snart landets første avløpskraftverk som skal utnytte energien fra avløpsvannet til Mo Industripark. Her produseres det naturligvis ved hjelp av fallhøyden i vannverket allerede 25 GWh årlig. Vantturbiner er noe vi har solid kompetanse på her til lands, bl.a. ved NLI Sørumsand Verksted, som næringskomiteen besøkte i vinter.

En annen ting vi har mye av her i landet, er bondevarme. Nå er det ikke reaksjonene på landbruksoppkjøret jeg har i tankene. Norske bygder gror igjen av skog og kratt, og generelt er tilveksten større enn avvirkningen. Her popper det opp den ene bedriften etter den andre, for med stigende oljepriser leter folk naturligvis etter alternative oppvarmingskilder. Jeg kunne ha sagt mye om hvorfor bioenergi er lurt, men jeg tror nesten det vil være å undervurdere mine medrepresentanter. Mitt hovedpoeng i denne sammenhengen er å få fram at her har vi et område med stort potensial for å skape arbeidsplasser, spesielt i Distrikts-Norge.

Eksemplene viser at det næringslivet, inkludert norsk industri, trenger, er en omstilling til bærekraft. Dette gir framtidsrettede arbeidsplasser. Vi må ha et perspektiv som fanger helheten, og der man ser verdikjeder i sammenheng. En flertallsregjering gir et godt utgangspunkt for å tenne fyrlyktene og vise vei mot økt bærekraft og langsiktig satsing på framtidsrettede industriarbeidsplasser i Norge – arbeidsplasser som både har et globalt perspektiv, slik som solenergi, og et nasjonalt fokus slik som vind, og et mer lokalt fokus som bioenergi.

Teknologiutvikling og investeringer i enøk og gjenvinning samt miljøforbedringer utover EU-standard rammes ikke av forbudet mot statsstøtte, artikkel 61 i EØS-avtalen. Til tross for EØS-avtalens klamme hånd over norsk industri har vi et stort handlingsrom i å forfordle slike satsinger med mulighet til å øke innsatsen, f. eks. i forhold til investeringsstøtte og bedriftsrettet FoU.

Gjennom Soria Moria-erklæringen er alle regjeringspartiene enige om at vi skal bli en miljønasjon og være i forkant av utviklingen. Mitt spørsmål er derfor: Hva kan næringsministeren gjøre for at Innovasjon Norge skal kunne framstå som mer mottakelig for slike framtidsrettede arbeidsplasser? Kan han garantere at hver fiber i Regjeringen jobber for å oppfylle Soria Moria-erklæringens intensjon om strategiske satsinger for å gjøre Norge ledende på miljø?

Statsråd Odd Eriksen [18:14:16]: Først og fremst vil jeg si takk til interpellanten for at denne debatten blir satt på sakskartet. Som interpellanten også viste til, er det mange gode eksempler, og det er gjort mye. Dette vil Regjeringen bygge videre på.

Norsk økonomi er inne i en svært god periode. Ledigheten går ned, sysselsettingen øker, bedriftene investerer, og det går rimelig godt. Regjeringen vil bidra til at denne positive situasjonen videreføres og forbedres.

Interpellanten trekker fram et teknologiområde, miljøteknologi, som står sentralt i en visjon om å skape et framtidrettet nærings- og arbeidsliv, i et bærekraftig samspill mellom vekst og vern. Denne visjonen deler vi.

Utvikling av ny teknologi som gir mindre miljøbelastning enn eksisterende teknologi, vil både gi gevinster for miljøet og kunne føre til økonomisk vekst og sysselsetting i Norge. På flere felt ligger Norge langt framme når det gjelder utvikling av ny, miljøvennlig teknologi. Eksempler er utvikling av energieffektive bygg, miljøvennlig skipsteknologi, energiteknologi, avfalls- og returløsnings- og mange nyvinninger innenfor olje- og gassvirksomheten.

I Soria Moria-erklæringen sier vi at Regjeringen vil gjøre norsk næringsliv «ledende innenfor miljøforbedringer». Som følge av en økende internasjonal interesse for miljøteknologi, vil en realisering av denne visjonen innebære betydelige eksportmuligheter for norsk miljøteknologi og ikke minst for norske miljøprodukter. Dette kan bidra til å skape trygge arbeidsplasser i Norge i årene framover.

Norge skal være verdensledende på teknologi for olje- og gassvirksomhet. Regjeringen har derfor iverksatt et ambisiøst opplegg for å realisere en god CO₂-håndtering og skape en verdikjede for transport og injeksjon av CO₂. Vi arbeider nå med tre delprosjekter: Det ene er knyttet til innledende forhandlinger mellom de kommersielle aktørene i en CO₂-kjede. Det andre er prosjektering av renseanlegg på Kårstø. Det tredje er juridiske og organisatoriske sider ved et statlig engasjement i CO₂-kjeden.

Regjeringen har dessuten klare ambisjoner om å legge til rette for økt bruk av bioenergi. En slik energiomlegging har et stort potensial i forhold til utslippsreduksjoner og lokal næringsutvikling. Vi gjør mer. For å bidra til at Norge får erfaring med håndtering av hydrogen som drivstoff foreslår Regjeringen å frita hydrogenbiler som kun kan benytte hydrogen som drivstoff, for engangsavgift. Dette skjer med virkning fra 1. juli 2006. Fritaket er midlertidig. Fritaket vil også omfatte hybridbiler som er utstyrt med hydrogenbasert forbrenningsmotor i tillegg til elmotor.

Regjeringen legger dessuten opp til at det gis fritak for CO₂-avgift for andel bioetanol som blandes med bensin, fra 1. januar 2007. Fritaket vil gi styrkede incentiver til valg av miljøvennlig drivstoff. Det foreligger her et CO₂-reduksjonspotensial tilsvarende innblandingsprosenten.

Norge har de beste forutsetninger for å være god på miljøteknologiområdet. For en uke siden hadde jeg besøk av Europakommisjonens visepresident, Günther Verheugen. Vi besøkte Statoils anlegg på Melkøya utenfor Hammerfest. Her kombineres norske naturressurser med unik kompetanse og kunnskap. Jeg tør påstå at prosjektet ikke ville blitt gjennomført uten politisk vilje og offentlig engasjement. Det som foregår på Melkøya, er ikke mindre enn et industrieventyr. Teknologien er verdensledende, og den er dristig. Takket være at Norge ligger i front innen miljøteknologi, har utbyggingen ikke ført til forurensende utslipp til havet.

Andre gode eksempler på norske miljøteknologibedrifter som gjør det bra internasjonalt, er Tomra og REC. Tomra leverer maskiner for resirkulering av drikkeflasker. De opererer i mer enn 40 land og har en årlig omsetning på flere milliarder kroner. REC er i dag det eneste selska-

pet i verden som dekker hele produksjonskjeden knyttet til solenergi. Selskapet, som omfatter datterselskapene ScanWafer og Scancell, gikk nylig på børs og ble da verdsett til svimlende 57,8 milliarder kr – og det er altså bare 12 år siden de startet opp.

Felles for Snøhvit, Tomra og REC er at de har investert betydelige midler i forskning og utvikling, og at offentlige midler har bidratt til denne satsingen. Offentlige midler har ofte den virkningen at forskningsprosjektene både blir mer dristige og mer langsiktige.

Tomra har mottatt 9,5 mill. kr i støtte fra Norges forskningsråd de siste ti årene. Tilsvarende er utviklingsarbeidet i REC de siste ti årene støttet med hele 49 mill. kr av Norges forskningsråd, mens Innovasjon Norge har bidratt med til sammen 100 mill. kr. Her ser vi klare politiske forskjeller i næringspolitikken. Den forrige regjeringen kuttet drastisk i nettopp disse virkemidlene. Vi satser tungt, og vi satser offensivt.

Vi har tru på at offentlige midler bidrar til å utløse ekstra private midler. Stortinget har etter forslag fra Regjeringen økt bevilgningene til Norges forskningsråd med 170 mill. kr over mitt budsjett. SkatteFUNN-ordningen, som gir skattefradrag for bedriftenes investeringer i forskning og utvikling, kommer i tillegg.

Det gis bevilgninger over mitt budsjett til en rekke ordninger i Forskningsrådet som omfatter forskning på miljøteknologi. Ordningene dekker bl.a. fornybar energiproduksjon og effektive energisystemer, maritim virksomhet og offshoreoperasjoner, logistikk og transport, bygg og anlegg, vareproduksjon og materialforvaltning og prosess- og biomedisinsk industri.

Interpellanten viste til virkemidlene innenfor Innovasjon Norge. Disse er svært viktige. Derfor øker vi tilskuddsbevilgningen til Innovasjon Norge i 2006 med 307 mill. kr. Dette gir rom for økt fokusering på miljø. Gjennom styringsdialogen med Innovasjon Norge legger vi vekt på en styrking av fokuseringen på miljø og på ny energi i 2006.

Innovasjon Norge har de senere årene bevilget betydelige midler til miljøprosjekter. I 2003 gikk 361 mill. kr til prosjekter som vurderes som miljøtiltak. I 2004 var det tilsvarende beløpet 560 mill. kr, og i 2005 gikk 374 mill. kr til dette området. Det høye beløpet i 2004 skyldes i hovedsak store tilsagn til tidligere omtalte ScanWafer.

ScanWind i Verdal er, som interpellanten nevnte, et annet eksempel på en bedrift som er ledende innenfor sin teknologi, og som Innovasjon Norge har støttet. Bedriften har høy kunnskap om bygging av store vindkraftanlegg. Målsettingen er å bygge store og kostnadseffektive vindturbiner til bruk i nordisk klima og landskap.

Regjeringen har hatt drøftinger med Sverige om et felles elsertifikatmarked. Drøftingene viste at dette ville bli en dyr ordning for norske forbrukere og norsk næringsliv.

Regjeringen vil på et senere tidspunkt presentere hvilke ordninger som i stedet skal på plass for å fremme ny fornybar energi.

Det kan også nevnes at Regjeringen har besluttet å etablere et utviklingsprogram for grønt reiseliv i Norge. Rammen for 2007 er satt til 25 mill. kr. Grønn turisme

inngår også som en del av Regjeringens kommende handlingsplan for bærekraftig bruk, forvaltning og skjøtsel av verneområder.

Jeg setter stor pris på interpellantens engasjement for miljøvennlig teknologi og muligheten til å skape nye arbeidsplasser på bakgrunn av denne teknologien. Økt satsing på relevante virkemidler er et viktig steg i riktig retning for å fremme norsk miljøteknologi.

Regjeringen vil følge opp Soria Moria-erklæringen når det gjelder strategiske satsinger knyttet til miljøforbedringer. Vi satser allerede betydelig og vil fortsette å gjøre det i framtida.

Ingvild Vaggen Malvik (SV) [18:24:06]: Jeg vil først takke for et grundig og positivt svar fra statsråden.

Jeg er veldig glad for at næringsministeren deler min visjon om framtidsrettede arbeidsplasser. Jeg er også veldig glad for at næringsministeren også er opptatt av og ser betydningen av helhetlige verdikjeder. Det er i denne saken helt tydelig at Regjeringen ønsker å ha et grep på næringspolitikken og få den over i en mer miljøvennlig retning. Men samtidig er jeg også klar over at næringsministeren ikke er den eneste i Regjeringen med ansvar for miljøteknologi, for det er jo sånn at miljøteknologipolitikken utformes i flere departementer. Kunnskapsdepartementet har en rolle gjennom forskning og utdanning, samtidig som Olje- og energidepartementet forvalter flere virkemidler når det gjelder satsing på ny fornybar energi. Finansdepartementet har sin rolle gjennom skatte- og avgiftspolitikken. Og Landbruksdepartementet er en viktig aktør i forhold til både bioenergi og målsettingen om 15 pst. økologisk produksjon av matvarer innen 2015. Samferdselsdepartementet har sammen med Olje- og energidepartementet jobbet med hydrogen som framtidig energibærer, og Miljøverndepartementet er en viktig premisseleverandør for å drive fram miljøteknologien, som vi eksempelvis har sett gjennom strenge miljøkrav ute i Nordsjøen. Fiskeridepartementet gjør tilsvarende gjennom eksempelvis strukturpolitikken. Dette er en rekke eksempler som viser at det er flere departement som er med på å dra lasset. For å bruke et bilde fra musikken er det sånn at næringsministeren ikke bare spiller piano, han drar i gang hele orkesteret når det gjelder å satse på miljøteknologi.

Spørsmålet til statsråden er da: Hvordan vil statsråden som orkesterleder få de andre departementene, i tillegg til Innovasjon Norge og Forskningsrådet, til å samhandle rundt miljø og næring for å fornye eksisterende industri, bevare industriarbeidsplasser i Norge, gi nytt liv til gamle industrisamfunn og skape nye framtidsrettede arbeidsplasser?

Statsråd Odd Eriksen [18:26:41]: Jeg vil gjerne i forlengelsen av både det interpellanten nå tok opp og det jeg sa i mitt eget innlegg, komme litt inn på noen ordninger som Nærings- og handelsdepartementet støtter gjennom Forskningsrådet og Innovasjon Norge, og som er relatert til miljøteknologien.

Det er altså en rekke ordninger i Norges forskningsråd som er finansiert over mitt departements budsjett, som er

relatert til nettopp de utfordringene som interpellanten reiser innenfor miljøteknologi. Utviklingen av ny teknologi innenfor fornybar energiproduksjon og mer effektive energisystemer står sentralt i den store satsingen som heter RENERGI. Det fins en rekke prosjekter innenfor dette programmet som har bidratt til viktige nyvinninger innenfor miljøteknologiområdet. 30 mill. kr i økte overføringer til MAROFF-programmet har styrket forskningen på maritim virksomhet og offshore-operasjoner. Dette programmet skal bidra til at norsk sjøtransport skal være et attraktivt transportalternativ med hensyn til effektivitet, økonomi og ikke minst miljøvennlighet.

Vi har også styrket vår satsing på kommersialisering av forskningsresultatene gjennom en øking på 22 mill. kr i bevilgninger til FORNY-programmet, der energi- og miljøprosjekt er godt representert.

Jeg ønsker å understreke at også gjennom Innovasjon Norge har vi en bred tilnærming til miljøteknologien. De senere årene har Innovasjon Norge vært involvert i en rekke investerings- og ikke minst utviklingsprosjekter i bedriftene som i dag er ledende innenfor miljøteknologi internasjonalt. Innovasjon Norge støtter også mange prosjekter der bedriftene tar i bruk nye produkter for å redusere et miljøproblem. Innovasjon Norge samarbeider med flere bedriftsnettverk innenfor miljøteknologi. Formålet er økt samarbeid og å bidra til innovasjon og forretningsutvikling rettet mot internasjonale markeder.

Når interpellanten spør hvordan jeg som næringsminister skal dra i gang orkesteret, så er det jo mange måter å gjøre det på. Men det jeg tror er aller viktigst, er å ha en kontinuerlig dialog, og påminne alle som er beslutningstakere, om at det er viktig å dra i samme retning.

Omstilling er viktig. Denne regjeringen er ikke motstander av omstilling. Et konkret eksempel er Årdal Metallverk, som for en tid tilbake la ned Søderberg-anleggets produksjon av aluminium. Det var et rent miljøtiltak. Og da er utfordringen å stille opp med andre virkemidler for å få i gang annen produksjon som vil sikre at de menneskene som blir ledige på grunn av omstilling, har en jobb å gå til. Som næringsminister vil jeg bruke min tid til ikke å stanse en omstilling, men å bidra til en konstruktiv omstilling.

Arne L. Haugen (A) [18:30:24]: Interpellanten har satt viktige sider av industripolitikken på dagsordenen her i dag, og jeg må si jeg er veldig fornøyd med den redegjørelsen nærings- og handelsministeren nettopp har gitt.

Jeg har lyst til å benytte denne debatten til å fokusere noe mer på det som nå skjer i deler av – en må vel kunne si – vår modne industri, smelteverksindustrien. Jeg synes det er behov for, og den fortjener det, en sterkere offentlig og politisk interesse. Denne delen av industrien vår har i årtier skaffet landet valutainntekter og bidratt sterkt til å bygge velferden.

Det er så visst ingen solgangsindustri. Tvert imot – den har utviklet seg, og er i dag teknologisk og kompetansemessig verdensledende. Det har vært en tendens til at denne delen av industrien ikke har vært betraktet som omstillingsdyktig og framtidsrettet. Men det er den.

(Haugen)

Jeg har lyst til å bruke et eksempel fra Orkla Exolon i Orkdal kommune, et lysende eksempel på omstilling av et silisiumkarbidverk til nye produkter – produkter som er vesentlige i solcelleproduksjonen, og som går til eksport. Bedriften har de siste årene gjennomført et omfattende energispareprogram i samarbeid med Enova, og i dag gjennomføres en omfattende utbygging av nye lokaler for at selskapet skal kunne realisere et prosjekt for et nytt miljøprodukt som gir 30–40 nye arbeidsplasser ved bedriften i Orkdal. Et moment i det hele er at selskapet er heleid amerikansk. Amerikanerne finner det i hvert fall riktig å investere for framtida i kompetanse- og teknologimiljøet på Orkanger, med nærhet til NTNU- og Sintefmiljøet, for å skape miljøprodukter for det globale markedet.

Jeg blir både inspirert og imponert over hva disse kompetansemiljøene får til, og jeg ser fram til næringskomiteens besøk på bedriften i september. Den store utfordringen vi står overfor som politikere i denne sammenhengen, er å sikre denne og alle andre bedrifter i regionen tilgang på kraft til en akseptabel pris. Det må løses. En eventuell kraftkrise i regionen er egentlig politikerskap, og den må og skal løses med politiske virkemidler.

Hans Frode Kielland Asmyhr (FrP) [18:33:45]:

Jeg vil også si at interpellanten tar opp et viktig tema i interpellasjonen sin. Jeg var litt usikker på om interpellasjonen skulle ha et ensidig miljøfokus, eller om man også skulle ha et næringslivsperspektiv og et industrielt perspektiv på dette.

Jeg synes nok kanskje at interpellanten kunne hatt et større fokus på det næringsmessige og det industrielle, men det er klart at interpellanten også har kommet med en del gode poenger i sitt innlegg. Jeg tror vi alle kan si at dette med miljøteknologi er fremtidsrettet, og at norsk industri vil bygge mye av sin framtid på miljøteknologien. Det vil bidra til arbeidsplasser, og det vil bidra til verdiskaping. Norsk industri går rimelig godt om dagen, og det er nettopp også fordi svært mange av de store lokomotivene i norsk industri satser på miljøteknologi som et viktig element i de produktene og tjenestene de utvikler og produserer.

Miljøteknologi er blitt et fortrinn for mange bedrifter, og det er også noe som viser seg på bunnlinjen, ved at det gir en god inntjening. Interpellanten har jo også vist til en rekke av disse bedriftene. Den siste er børsnotert REC, som kanskje er det heteste navnet nå om dagen. Felles for alle disse bedriftene er nettopp at de tar i bruk ny teknologi. De er tidlig ute og utvikler ny teknologi, og ikke minst kobler de altså ny teknologi og marked.

Vi må ikke glemme markedet her, for det er markedet som i stor grad utvikler og etterspør den nye teknologien og gjerne også miljøvennlig teknologi. Det er altså teknologien som blir fortrinnet, men man leverer noe som markedet etterspør. Det gjelder også bedrifter som Norsk Hydro, Statoil og Statkraft, altså bedrifter som har et sterkt miljøfokus i det arbeidet de driver med, selv om dette er bedrifter som SV ellers ser på som miljøfiender. Det er be-

drifter som er høyt utviklet innen miljøteknologi, og som satser veldig kraftig på dette.

Jeg tror også at bedriftene har merket seg at det er positivt å profilere seg som en bedrift som ivaretar miljøet. Det er noe som svarer seg på markedet, som gir et godt renommé på markedet, og som gjør at også vi som forbrukere eller som innkjøpere i bedrifter velger produktet fremfor noe annet, fordi vi har inntrykk av at produktet ivaretar miljøet i tillegg til at det ivaretar den funksjonen som vi er ute etter, på en god måte. Derfor er mitt poeng at markedet også bidrar til å ivareta miljøet. Markedet er ikke noe miljøfiendtlig udyr, som SV ofte prøver å fokusere på. Det er markedet som etterspør teknologien, som gjør at bedriftene fokuserer på det, og som gjør at inntjening og arbeidsplasser sikres. Det viser seg at bedriftene frivillig satser på miljøteknologi, fordi det lønner seg for bedriften. Det gir godt salg, det gir god inntjening, og det sikrer også bedriftens framtid.

Vi som offentlige myndigheter kan også bidra, men det vil først og fremst være gjennom forskningsprogrammer som har et teknologifokus og ikke bare et miljøfokus. Norge har også flere ledende forskningsinstitusjoner innenfor dette feltet. I det området hvor jeg kommer fra, er Institutt for energiteknikk på Kjeller, som er et av verdens ledende miljøer. Vi må sikre god og forutsigbar finansiering av slike institutter.

Vi må også være forsiktige med å påføre norsk næringsliv og norske forbrukere særskilte miljøavgifter. Jeg tror ikke at det er det som vil drive miljøteknologien fremover. Det vil heller hindre norsk næringsliv i å utvikle seg.

Petter Løvik (H) [18:38:51]: Det er eit svært viktig tema interpellanten tek opp, og ho gav sjølv mange gode eksempel på korleis norsk industri har klart å utnytte ein del av den miljøteknologien vi kjenner til, og klart å få kommersialisert dette. Der er vi alle einige, og eg kunne vel på vegner av Høgre skrive under på det aller meste av det som interpellanten sa.

Det som blir litt vanskelegare, er når vi kjem over til det som er interpellanten sitt konkrete spørsmål, nemleg: Kva konkret er det vi kan gjere med dette vidare? Altså: Korleis kan vårt bidrag som politikarar på ulike plan, og frå Stortinget spesielt, vere i dette viktige sakskomplekset?

Vi kjem ikkje utanom at forskning, utvikling og nyskaping er noko av det viktigaste vi tek fatt i når det gjeld å få utvikla denne industrien, som kan ha ei stor framtid i Noreg. Då er det litt skuffande – for å bruke det ordet – når den raud-grøne regjeringa allereie ved første korsveg kuttar betydeleg i forhold til det framlegget som låg i Stortinget, på dei viktigaste postane når det gjeld forskning, nyskaping og utvikling.

Det blir sagt at det ikkje kan forventast at ei ny regjering skal forandre så mykje på eit allereie framlagt budsjett, men dei kutta som den nye regjeringa klarte å påføre, var betydelege i høve til det som gjeld forskning, nyskaping og utvikling. Det var eit kutt berre på Forskningsfondet generelt som neste år vil utgjere om lag 800 mill. kr i tapte inntekter for norsk forskning. Det var ein direkte re-

duksjon i næringsretta forskning, utvikling, Innovasjon Noreg og det verkemiddelapparatet på nesten 100 mill. kr. Dessutan reverserte den nye regjeringa forslaget frå sentrum-høgre om å kutte i avskrivingsssatsane, noko som ville ha gjort det lettare å få til utskifting og modernisering av maskinar og utstyr i næringslivet – 1,5–1,6 milliardar kr.

Dette er betydeleg, og eg veit at statsråden ikkje likar å bli mint på dette – dette er jo berre forslag, seier statsråden, det blei ikkje gjennomført. Nei, og det er eit viktig poeng, men innanfor dei same rammene som Regjeringa no la opp til, hadde den førre regjeringa eit betydeleg høgare ambisjonsnivå. Så har Regjeringa nokre månader seinare fått ein ny sjanse – og det skal vi gi ho – i revidert budsjett, men der kom heller ikkje så svært mykje nytt å glede seg over. Det er ein viss auke frå 2005 til 2006, men likevel kutt i forhold til det som den førre regjeringa la opp til. Det synest eg er svært trist.

Så seier interpellanten i eit av innlegga sine at nærings- og handelsministeren bør sørje for å vere orkesterleiar i det orkesteret som skal skape vekst og utvikling, også for miljøbaserte bedrifter. Ja, det er mogleg, men eg trur ikkje, dersom eg skal vere heilt ærleg – og det skal ein vere også i denne salen – at næringsministeren sjølv er særleg glad for dei kuttane som dette orkesteret har påført norsk næringsliv, norsk nyskaping og norsk utvikling. I staden for ein meir aktiv, positiv og byggjande politikk har vi fått ein politikk som satsar mindre akkurat på dei feltene som er viktige for å oppnå det som interpellanten etterspør, og det kan eg aldri tru er statsråden sin vilje. Men det viser at det orkesteret som han skal spele saman med, ikkje er like oppteke av desse problemstillingane og prioriterer heilt annleis enn det eg trur både interpellanten og statsråden vil.

Vi skal gjere vårt frå Høgre si side for å bidra til å rette opp igjen litt av dei kuttane som Regjeringa no er i gang med. Vi kjem til å fremje forslag vidare på desse områda. Det er aldri for seint å snu, så eg håpar at vi ikkje no får ein vidare tilbakegang i dei tiltaka som skulle skape den veksten og utviklinga også på miljøteknologiområdet som interpellanten etterspør.

Karin Andersen (SV) [18:44:04]: I forhold til utvikling av miljøarbeidsplasser mener SV at det er grunn til å være optimistisk. Dette er jo ikke et problem, slik som f.eks. representanter fra Fremskrittspartiet fremdeles ser ut til å tro med sine forbehold, men dette er faktisk en mulighet. For SV er det viktig å unngå å påføre miljøet og våre etterkommere stor og uopprettelig skade. På samme måte er det viktig å unngå å komme i bakleksa teknologisk, med tap av arbeidsplasser som resultat. Dette har vært SVs politikk så lenge jeg har vært med i SV. Det er jo litt trist at Fremskrittspartiet fremdeles ikke ser ut til å ha fått med seg det.

Det er heller ikke slik at markedet i seg sjøl etterspør slike løsninger. Markedet etterspør det noen må bestemme seg for å etterspørre, eller det noen krever. Jeg har jobbet mye i forhold til HMS i petroleumssektoren, og vet mye om hva de kravene man der har stilt til HMS, har bi-

dratt til av teknologiutvikling på det området. Det bekrefter også selskapene når vi snakker med dem, slik at det man gjør politisk på disse områdene, er svært viktig. I tillegg til det er bevissthet hos forbrukerne sjølsagt viktig. Men det er altså ikke slik at dette er et drawback. Snarere tvert imot bør myndighetene her være frampå med krav i forhold til produkter og produksjon, for det betyr at norske arbeidsplasser og norsk industri vil være i forkant og ikke komme i bakleksa.

Så er det slik at trykket på innovasjon, miljøforskning og tiltak må bli vesentlig større hvis frykten for omstillinger skal bli mindre. I dag føles det veldig utrygt, fordi man ikke ser tydelig nok trykket fra forskningen, som viser at det er nye muligheter på gang. Men på noen områder er det ganske klart hva vi kan gjøre. I Aftenposten stod det den 2. mai 2005:

«Rett utenfor stuedøren svømmer vi i ubrukt energi.

Med enkle grep kan trær og kratt gi oss energi tilsvarende minst fem gasskraftverk. Svenskene og finnene storsatser. I Norge er bioenergi forbeholdt festtalene.»

Det siste er kanskje ikke helt riktig, men fremdeles er det altfor lite trykk på dette. Jeg skal heller ikke bruke altfor lang tid på å gå inn i enkelthetene, men bioenergi er altså god næringspolitikk, det er god miljøpolitikk, det er svært distriktsvennlig, det bevarer kulturlandskapet, det gir landbruket flere bein å stå på, det gir svært mange arbeidsplasser i forhold til produsert energi, det er fleksibelt for den som skal bruke det – det enkelte mennesket kommer ut av strømfella og kan bruke forskjellige energibærere når prisene veksler – bioenergi hjelper oss å oppfylle Kyoto-forpliktelsene, det er altså framtidsrettet på alle områder.

Det området av landet som jeg kommer fra, Hedmark, er, for å si det slik, av de store eierne, der de store mulighetene ligger. Dette er faktisk innlandets olje og gass, om jeg kan få si det slik, man eier denne ressursen, den vokser faktisk opp av bakken, og den er CO₂-nøytral. I innlandet har man utarbeidet en strategi på dette, som kalles prosjekt Innland 2010, og som har vært styrt av fylkesmenne i de berørte fylkene. Man har et ambisiøst mål i de planene, som har vært et samarbeid mellom ulike etater og instanser i innlandet, og også et samarbeid med departementet. Man ønsker å heve bioenergibruken i innlandet opp til 30 pst. på stasjonær energibruk – det tilsvarer 3 TWh årlig, noe som langt overstiger den nasjonale målsettingen. Man kan levere biodiesel for mobile energibruk i Norge tilsvarende 30 millioner liter pr. år, altså 2 pst. av årlig avgiftspliktig dieselkonsum i Norge, man kan eksportere biobrensel og bioenergi kompetanse i Norge og Norden for øvrig, og man kan skape mellom 300 og 800 nye arbeidsplasser i innlandet som følge av bruk av bioenergi. Det er altså ingen annen enkelt satsingsgrein innenfor næringslivet som vi vet vil kunne skape så mange bærekraftige arbeidsplasser som dette, og da har jeg ikke tatt med hva dette vil bety i forhold til reduksjon av CO₂.

Så på dette området har jeg en oppfordring til statsråden, at her er det bare å sette på fullt trykk. Det blir arbeidsplasser, bedre miljø og distriktsutvikling av dette. Det er et kinderegg for innlandet og for Norge.

Ingebrigt S. Sørfohn (KrF) [18:49:41]: Eg vil starta med å rosa representanten Vaggen Malvik for å lyfta fram dette temaet i næringspolitikken. Ingen er vel i tvil om at moderne miljøteknologi har ein stor global marknad. Også i Noreg må me kunna klara å utvikla ein levekraftig industri på dette området.

For oss i Kristeleg Folkeparti er målet om eit berekraftig samfunn i miljømessig forstand eit viktig mål. Det ligg i den kristne forvaltartanken at me skal gje arven vidare til nye generasjonar, og helst i betre stand enn då me overtok sjølve. Dette krev langsiktig tenking, og det krev berekraftige løysingar på dei utfordringane som me møter.

Det er ein samanheng mellom kunnskap, bruk og nye verksemder. Difor vil Kristeleg Folkeparti framleis halda fram trongen for å satsa på grunnleggjande forskning innan miljø og samfunn. Det er viktig. Samstundes vil me støtta forskingsprogram som tek sikte på å utvikla nye tekniske løysingar.

Me treng òg statleg kapital som kan gå inn og finansiera oppstarten av nye verksemder, spesielt gjeld dette såkornkapital. Eg trur òg at me kan få betre rådgjeving i høve til å leia nye verksemder. Det er mogleg å byggja opp industrimiljø som både utviklar og produserer ulike miljøteknologiske produkt, og eg finn grunn til å minna om at me allereie har gode døme på verksemder som har gjort dette, som me har vorte minte om tidlegare i dag. Men det er òg viktig å sjå samanhengen mellom miljøforskning, teknologiutvikling og industrialisering.

Så må det vera samanheng i politikken om me skal lukkast med ei nasjonal satsing på miljøteknologi. Me som politikarar må skapa rammevilkår som tek miljøteknologi i bruk. Difor er me i Kristeleg Folkeparti skuffa over Regjeringa i saka om ein grøn sertifikatmarknad. Ein slik marknad ville ha utløyst utbygging av vindkraft- og småkraftverk i ein heilt annan skala enn me ser i dag, og me kunne faktisk òg fått reist ein norsk industri for vindmøllebygging. Difor må me kunna bruka avgifter til å fremja bruk av miljøvenlege løysingar, t.d. bilar som er drivne av etanol.

Me må òg kunna setja miljøkrav når det gjeld f.eks. gasskraftverk. Difor har det vore rett å setja krav om CO₂-handtering ved nye gasskraftanlegg. Utan strenge miljøkrav tek det lengre tid å utvikla og ta i bruk miljøvenlege løysingar.

Så må me vidare kunna nytta forskings- og utviklingskontraktar når me ønskjer å fremja miljøvenlege løysingar, og både staten og kommunane må vera krevjande kundar når ein skal kjøpa inn utstyr, når ein skal velja løysingar, og når ein vil ha ting gjorde.

Eg er ikkje sikker på om det er mangel på verktøy for å fremja produksjon av miljøteknologi i Noreg. Kanskje dreiar det seg meir om å utnytta det verktøyet som finst i næringsministeren si verktøykasse. Kanskje dreiar det seg meir om målretta tiltak, men det handlar vel så mykje om å tenkja, velja og våga å prioritera miljøvenlege løysingar. Så treng me ein samanhengande politikk for området.

I Kristeleg Folkeparti skulle me ønskt oss ein næringsminister som var endå meir offensiv når det gjeld å kjempa saman med miljøvernministeren, som valde miljøet si

side i energipolitikken, og som forsvarte satsing på kunnskap og på forskning.

I Kristeleg Folkeparti håpar me på at næringsministeren vil lyfta fram det rike potensialet som miljøteknologien gjev for mange nye og spennande arbeidsplassar i landet vårt. Det vil dra næringspolitikken i meir miljøvennleg retning, samtidig som det på ein god måte vil medverka til ytterlegare positiv vekst og utvikling.

Trine Skei Grande (V) [18:54:27]: Interpellanten reiser et tema som Venstre er svært opptatt av, og har vært i mange år, nemlig å bruke den økonomiske politikken og næringspolitikken aktivt i miljøets tjeneste – og omvendt. Det er ingen tvil om at Norge på mange områder ligger i forkant når det gjelder utvikling av miljøvennlig teknologi, og også mange nye arbeidsplasser kan vi skape i framtida nettopp ved å ta utgangspunkt i det som er vår konkurransefordel – en høyt utdannet og relativt sett rimelig arbeidsstyrke.

Derfor må vi legge til rette for at nye bedrifter som etableres, gjør det med utgangspunkt i kompetansebasert, avansert teknologi, helst innenfor miljøteknologi. Da må det satses forpliktende på forskning, og det må gjøres attraktivt å starte nye bedrifter med dette som utgangspunkt.

Jeg er ikke i tvil om at interpellanten har et ekte engasjement når det gjelder å skape nye og lønnsomme arbeidsplasser basert på miljøteknologi. Jeg er imidlertid mer i tvil om Regjeringa evner å følge opp. Så langt er det ingenting som tyder på det. Utviklinga av moderne teknologi, satsing på forskning og nyskaping henger her sammen, og her har Regjeringa sviktet ved flere anledninger.

I sitt aller første budsjett kuttet Regjeringa 25 milliarder kr til Forskningsfondet. En kuttet 100 mill. kr i næringsrettet forskning og strammet inn i SkatteFUNN for sjølstendig næringsdrivende. Samme linje følges i revdert budsjett. Verken forskning eller satsing på miljøvennlig nyskaping er prioritert. Bare kuttet til Forskningsfondet innebar nesten 1 milliard kr mindre til forskning hvert år – et kutt som må kompenseres med tilsvarende bevilgninger over statsbudsjettet, i konkurranse med kommuneøkonomi, sykehus, samferdsel, barnehager og skole osv., osv. Altså har representanten Vaggen Malvik en formidabel oppgave foran seg dersom hun skal snu disse politiske feilprioriteringene hos Regjeringa.

Interpellanten viser også til det potensialet som ligger i å utnytte bondevarme, dvs. bioenergi. Det er kanskje ikke først og fremst næringsministeren som har det som ansvarsområde, men det er like fullt svært viktig. Det er vel heller ikke på dette område noen grunn til å skryte av Regjeringas handlekraft. Det er bare å vise til en sak som grønne sertifikater, som er veldig aktuelt i dag, hvor Regjeringa har vist en imponerende mangel på vilje til å fremme tiltak som stimulerer til bruk av alternativ energi.

Det er imidlertid ingen tvil om at det er et stort og uutnyttet potensial knyttet til både bioenergi og andre alternative energikilder. Utfordringa, som jeg er sikker på at interpellanten er enig i, er å få til en endring i energipolitikken der ubrukte, fornybare varmeressurser tas i

bruk i omfattende skala, slik at strøm som i dag brukes til oppvarming, kan frigjøres til andre formål. Derfor er det viktig å bedre støtteordningene for bedrifter og private som vil satse på oppvarming for alternative energikilder. Jeg kan love både interpellanten og statsråden Venstres hjertelige støtte dersom Regjeringa tenker i samme bane.

For Venstre er det et viktig prinsipp at i så vel miljøpolitikken som næringspolitikken skal det å ta miljøhensyn være lønnsomt. Derfor vil vi ha en overgang fra røde til grønne skatter. Derfor sier vi nei til et eget kraftregime for industrien, som Regjeringa har lovet. Derfor vil vi bruke avgiftspolitikken aktivt i miljøets tjeneste, og derfor vil vi stimulere til forskning og utvikling av miljøteknologi. I motsetning til Fremskrittspartiet mener vi at en aktiv næringspolitikk og en aktiv miljøpolitikk faktisk kan bringe oss framover.

Orkesterleder, sa interpellanten at statsråden var, men det er ganske mange falske toner i orkesteret. Denne regjeringa kom til dekket bord, som statsråden sa, med både god økonomi, en arbeidsledighet som går ned, og flere arbeidsplasser er aldri blitt skapt. Det betyr at den gamle resepten til den forrige regjeringa var virkningsfull, og nå håper vi at gammelsosialisme og gammel sosialdemokratisk tankegang ikke bringer oss bakover igjen.

L o d v e S o l h o l m hadde her teke over presidentplassen.

Ketil Solvik-Olsen (FrP) [18:59:24]: Interpellasjonen som blir tatt opp i dag, reflekterer en utålmodighet etter å se Regjeringens satsing på fornybar energi, som har blitt lovet lenge. Det er jo forståelig nok, for hvis Regjeringen hadde hatt fart i sakene på fornybar energi, hadde det ikke vært behov for denne interpellasjonen. Så det er hyggelig å se at selv langt inn i regjeringspartienes korridorer ser en at Regjeringen så langt er på en blindvei.

Så langt er alt utsatt av fornybar satsing. Og det er jo litt interessant å tenke over at den samme personen som nå tar opp en interpellasjon, for to år siden i denne sal stod og skrøt av at det var SV som hadde fått gjennomslag for at det skulle gjennomføres en ordning med grønne sertifikat, og den ordningen burde gjennomføres allerede 1. januar 2005. Og det var ikke måte på hvor grusom den forrige regjeringen, Bondevik II-regjeringen, var, som ikke fikk gjennomført det pr. 1. januar 2005. Så skulle det gjennomføres 1. januar 2006, og da det til slutt ble utsatt til 1. januar 2007 på grunn av at svenskene trengte mer tid, var det fortsatt Bondevik II-regjeringens feil. Nå ser vi at den rød-grønne regjeringen bare bruker knappe fem måneder i regjeringskontorene før de skrinlegger hele greia som representanten Vaggen Malvik her for bare to år siden skrøt av at det var SV som stod bak.

Så er vi blitt lovet i etterkant at det alternativet til de grønne sertifikatene som skal være en garanti for satsing på fornybar energi, er rett rundt hjørnet. I slutten av februar sa energiministeren at det kom om to uker, så sa han at det skulle komme rett før påske, så var det rett etter påske, og så var det før 1. mai, så var det rett etter 1. mai, så

var det forrige uke, og så var det denne uken. Nå kan vi gjerne tro at det kanskje kommer før sommeren, men uansett har det nå gått så lang tid at vi vet at Stortinget ikke vil få behandlet noen plan om fornybar energi før sommeren kommer.

Det vi da har sett så langt, er at denne regjeringen har utsatt satsingen på fornybar energi med minst et halvt år. For uten rammevilkår skjer det heller ingen videre utvikling. Det er et paradoks at samme dag som det fremmes en interpellasjon fra SV om fornybar satsing, fremmer SV et Dokument nr. 8-forslag for Stortinget om at en ikke skal gjennomføre videre arbeid med å få til et grønt sertifikatmarked med Sverige. Med dette som renommé etter åtte og en halv måned i regjering forstår jeg godt at interpellanten ønsker svar om Regjeringens arbeid.

Alle i denne sal er positive til fornybar energi, selv om noen prøver å ta enerett på det. Uenigheten står mer om hva slags tidshorison vi har før teknologiene er modne og kommersialiserbare, og når vi får reell lønnsomhet. Det er jo ikke alt som er tilgjengelig kommersielt i dag, selv om det forskes og utvikles på det. Da er det viktig at vi i framtiden, eller for framtiden, satser videre på realfag, kompetansemiljø, realistisk energipolitikk og ikke minst gode, langsiktige rammevilkår for næringslivet.

Det er litt interessant at interpellanten, som representerer et parti som ønsker å nedlegge børsen, på denne talerstol faktisk framstår som den største børspekulanten av dem alle. Representanten Vaggen Malvik har inntatt rollen som børshausser. Maken til salgssinnlegg for REC har jeg vel knapt nok hørt. Det samme gjelder dette som går på vindkraft. Nå er vel ikke de børsnotert ennå, men med Vaggen Malvik som patriot på tribunen kan de nok se for seg en positiv børsutvikling.

Men la oss ikke bli helt blendet av gode visjoner. La oss ikke bli helt blendet av at ting faktisk har en framtid. For hvis vi leser Teknisk Ukeblad – og dette går til dem som hausser opp dansk vindkraft som det store – ser vi at danske Vestas, en av Europas ledende produsenter av vindturbiner, får et underskudd på 1,2 milliarder kr for 2005. De forklarer de katastrofalt dårlige tallene med enorme garantikostnader på grunn av havarier av eksisterende installasjoner, og med at hjemmemarkedet i Danmark nesten har falt helt ut. Så det skjer faktisk ting på vindfronten som ikke bare er positive, og det skal vi også ta med oss før vi snakker dette opp i skyene.

Så til slutt et hint til orkesterleder og næringsminister Eriksen fra en utøvende musiker: Det blir ikke mye musikk når instrumentene låses vekk i frykt for å spille svensk musikk. Derfor bør en gjerne revurdere Dokument nr. 8-forslaget fra SV, Arbeiderpartiet og Senterpartiet i dag om å omgjøre Stortingets vedtak, riktignok feilaktig gjort, om å jobbe for et svensk-norsk sertifikatmarked. Det er den største garantien for satsing på fornybar energi.

Ingvild Vaggen Malvik (SV) [19:04:55]: Det er ikke tilfeldig at de fleste av mine eksempler i denne interpellasjonen har handlet om miljøvennlig energiteknologi. Norge har solid kompetanse på energiteknologi, vi har rikkelig tilgang til ressurser, og vi har penger til å satse. Iro-

nisk nok gir ufred i Midtøsten, orkaner i Amerika og opprør i Nigeria drahjelp til satsing på miljøteknologi. For når oljeprisen stiger til over 70 dollar fatet, er det naturligvis stadig flere som ser seg om etter andre energikilder. Høy oljepris drar også med seg gass- og strømprisen, noe som gjør strømsparing stadig mer lønnsomt. Men i motsetning til Fremskrittspartiet vil ikke jeg lene meg tilbake og stole på at markedet løser miljøproblemene og sørger for at hele folket har et arbeid å gå til, spesielt ikke i forhold til gamle industrisamfunn som står overfor omstillingsprosesser.

Det tar tid og det koster penger å utvikle miljøteknologi. Da gjelder det å ha tilstrekkelig med tålmodig kapital i ryggen. Derfor trenger vi bl.a. Innovasjon Norge. Men jeg er samtidig glad for at Fremskrittspartiet nå omsider ser verdien av å satse på fornybar energi. Og når representanten Solvik-Olsen harselerer med at vi nå selger den nye børsraketten, REC, vil jeg minne om at SV i forrige periode fremmet et omfattende Dokument nr. 8-forslag om å utarbeide en nasjonal strategi for å gjøre norsk solindustri verdensledende. Så med all respekt: Dette er ikke noen ny sak for SV, dette er noe vi har jobbet med i årevis. Men det er naturligvis gledelig å se at det er stadig flere her til lands som får troen på norsk solindustri. Og jeg tror at vi står overfor en næring som kan være viktig for Norge også etter at olje- og gasseventyret nærmer seg slutten.

Statsråden har fått nye verktøy i verktøykassa etter regjeringsskiftet, og han har, som jeg har sagt tidligere, flere til å hjelpe seg i regjeringsskollegiet. Samtidig er det han som har hovedansvaret for å vise hvordan verktøyene skal brukes, og for at orkesteret skal holde takten.

Jeg er glad for at denne debatten har vist at det er flere enn meg i denne sal som er opptatt av miljøteknologi, og som ser verdien av å satse på miljøteknologi. Og jeg er sikker på at næringsministeren vil gjøre alt han kan for å sikre at Regjeringen jobber videre ut fra en strategi om å få Norge til å være en miljønasjon.

Statsråd Odd Eriksen [19:08:17]: Først takk for en til dels fin debatt – men jeg må jo si at når jeg hører representanter fra Høyre, slutter jeg ikke å forundre meg over at tungsinn varer så lenge. Og det var ikke mye framtidssjanser som ble oss andre til del.

Representanten Skei Grande hevdet visstnok – hvis jeg ikke hørte mye feil – at jeg skulle ha kommet i skade for å si at jeg kom til dekket bord. Det er betydelig overdrevet, jeg vil heller si at bordet var særdeles ryddig da jeg kom. Det var ikke mye som lå der.

Regjeringens visjon er likevel at Norge skal ha en internasjonalt ledende rolle i utviklingen og bruken av miljøteknologi. En bevisst satsing på miljøteknologi kan skape nye forretningsmuligheter, også på det internasjonale markedet. Det er ikke slik at det er en motsetning mellom miljøhensyn og lønnsomhet. Regjeringen fører en stabil økonomisk politikk og en aktiv næringspolitikk. Skal vi kunne konkurrere internasjonalt og opprettholde vårt høye velferdsnivå, må vi satse på kunnskap, på forskning og utvikling og på områder der vi har spesielle fortrinn. Bevilgninger til forskning og innovasjon er derfor økt

med 0,5 milliarder kr fra 2005 til 2006. Dette kommer også forskning og innovasjon knyttet til miljøteknologi til gode.

Vi må satse på å fremme miljøteknologi på områder der vi har spesielle fortrinn. Norge har f.eks. store uutnyttede bioenergiressurser. Samtidig har vi et stort behov for energi til oppvarming. Selv om ved er den viktigste formen for bioenergi innenfor boligoppvarming, ser vi nå at bruk av pellets og flis øker. Det har vært utfordringer knyttet til både teknologi og kvalitet på brenselet, men vi ser nå at nye aktører som kan avhjelpe denne situasjonen, er etablert. Det er f.eks. etablert en norsk produsent av pelletskaminer, Bio Nordic. Neste generasjon pelletskaminer fra Bio Nordic er støttet av Enova og Forskningsrådet. Jeg håper at dette kan være et bidrag til et gjennombrudd for bruk av foredlede biobrensler, og spesielt av pellets, i husoppvarming.

Interpellanten stilte innledningsvis spørsmål knyttet til mineralloven. Arbeidet med å fremme mineralloven har tatt altfor lang tid. Vi er godt i gang og skal nå føre diskusjon med Sametinget for å få den fram for Stortinget så raskt som mulig, men jeg kan i dag ikke si når det vil være.

Så vil jeg også vise til at nå har Kystvakten vedtatt å bygge et nytt miljøvennlig gassdrevet fartøy, og det vil også være et bidrag til å redusere utslipp i sjøen, og så vil det være et bidrag for å fremme teknologi for gassdrevne fartøyer.

Presidenten: Då er interpellasjonsdebatten i sak nr. 6 slutt.

S a k n r . 7

Interpellasjon fra representanten Ola T. Lånke til kunnskapsministeren:

«De senere år har det blitt økt likebehandling mellom private og offentlige høyskoler. Dette har skjedd både gjennom finansieringsordninger og felles lovverk. De private høyskolene utgjør en viktig del av vårt utdannings-system. Skoler som Dronning Mauds Minne, BI og Diakonhjemmet regnes for å være blant landets beste innenfor sine fagfelt. Samtidig er de private høyskolene preget av mangel på forutsigbarhet i tilskuddet de mottar fra staten. De samme svingningene gjør seg også gjeldende i forhold til tildeling av stipendiatstillinger. Til tross for at enkelte av de private høyskolene er ledende i landet på sitt fagområde, blir disse i liten grad tilgodesett med forskningsmidler, som stipendiatstillinger, når disse skal fordeles.

Hva vil statsråden gjøre for å sikre en større grad av likebehandling mellom private og offentlige høyskoler?»

Ola T. Lånke (KrF) [19:12:57]: Høsten 2005 leverte utdanningskomiteen en enstemmig merknad til statsbudsjettet 2006. Der ble departementet bedt om å foreta «en samlet gjennomgang av statlige tilskudd til private høyskoler».

Departementet ble i samme forbindelse bedt om å

«komme tilbake med en vurdering av hva som vil være rimelig nivå på statlige tilskudd for at disse ikke-kommersielle høyskolene skal kunne utføre sitt viktige samfunnsoppdrag».

Jeg legger til grunn at departementet og statsråden er i gang med en god prosess i forhold til dette. Det er likevel rimelig at Stortinget også drøfter hvordan en skal kunne oppnå større likeverdighet i behandlingen av private institusjoner.

Vi er inne i en periode der årskullene av ungdom er forventet å øke med 20 pst. I Norge er det prosentvis en mindre andel av årskullet som søker seg til høyere utdanning sammenlignet med land vi bør sammenligne oss med. Private høyskoler har de senere årene utdannet ca. 10 pst. av det samlede antall studenter og kandidater. Det gjør de private høyskolene til en viktig del av det norske utdanningssystemet.

De private høyskolene har en lang historie i Norge. La meg gi noen eksempler.

Diakonhjemmet Høgskole er en diakonal, privat utdanningsinstitusjon med tradisjoner tilbake til 1890. Det faglige fokuset er helse- og sosialfag og diakoni. Diakonhjemmet Høgskole i Oslo har ca. 1 500 studenter og 120 ansatte; i tillegg kommer studenter og ansatte ved Rogaland Høgskole. Diakonhjemmet var for øvrig den eneste av sykepleierutdanningene som ble godkjent av NOKUT i forbindelse med den nylig gjennomførte evalueringen av sykepleierutdanningen i Norge.

En annen, Dronning Mauds Minne Høgskole, ble grunnlagt i 1947 og er en av Norges eldste høyskoler for utdanning av førskolelærere. Skolen er den eneste høyskolen i landet som har utdanning av førskolelærere som hovedoppgave. Den har mer enn 700 studenter og ca. 90 ansatte.

En tredje, Norsk Lærerakademi, NLA, ble grunnlagt i 1966. Skolen, som bl.a. utdanner lærere, har til sammen ca. 1 300 studenter og 100 ansatte.

Alle disse tre høyskolene utfører viktige samfunnsoppdrag. De sikrer utdanning av personell til viktige typer stillinger hvor vi vet det vil bli behov for et betydelig antall flere i årene framover.

ECON Analyse har funnet ut at vi trenger 3 000 nye førskolelærere i tiden som kommer. Alle er enige om at vi trenger flere hender i omsorgssektoren for å møte den eldre bølgen som vil komme. Vi trenger altså flere lærere, flere førskolelærere, flere sykepleiere og hjelpepleiere. Da er det viktig at vi i utdanningssystemet benytter alle tilgjengelige ressurser for å sikre kapasiteten. Vi vil ikke klare de utdanningspolitiske utfordringene om vi ikke inkluderer de private høyskolene.

I 2005 ble privathøyskoleloven slått sammen med universitets- og høyskoleloven i en felles lov om universiteter og høyskoler. Dette var både ønskelig og gledelig. Vi var tilfreds med at det ble en større grad av likebehandling med hensyn til faglige fullmakter og krav til virksomheten.

En felles lov for statlige og private institusjoner innen høyere utdanning var fullføringen av en prosess for å øke kvaliteten og gi større likeverdighet. Det startet med

Mjøs-utvalgets forslag om en kvalitetsreform i høyere utdanning, med bl.a. et nytt gradssystem og en tettere oppfølging av den enkelte student. Lovforslaget som ble lagt fram, var en oppfølging av Ryssdal-utvalgets innstilling, Ny lov om universiteter og høyskoler.

Selve prinsippet om en felles lov vakte ikke noe debatt. Selv ikke i SV eller i Arbeiderpartiet, partier som tradisjonelt har hatt kritiske merknader til private høyskoler i budsjettdebattene, var det store innvendinger. Den nye loven innebar en kodifisering av de private høyskolene som en faglig og fullverdig del av det norske utdanningssystemet.

Private høyskoler som tilfredsstillt kravene etter loven, tilbyr en utdanning av høy kvalitet. De ble med loven underlagt de samme faglige kvalitetskrav som de statlige institusjonene. Vedtaket innebar at eierform ikke lenger ble et kontroversielt politisk tema, men at man fokuserte på kvalitet, både i utdanning og i forskning.

All høyere utdanning i Norge som er akkreditert av NOKUT, utgjør nå ett faglig utdanningssystem, forvaltet med størst mulig grad av likeverdighet innenfor et felles rammeverk for universitets- og høyskolesektoren. Alt ligger derfor til rette lovmessig for å kunne ha en nasjonalt koordinert politikk for både statlige og private institusjoner, der endringene i regelverket skjer samtidig for alle. Dette vil gjøre dem bedre i stand til å hevde seg i utdanningsmarkedet, både nasjonalt og internasjonalt. Et felles og helhetlig rammeverk sikrer også studentene like rettigheter og plikter.

På tross av dette opplever ikke de private høyskolene likebehandlingen som reell. Blant annet er det for stor grad av mangel på forutsigbarhet knyttet til tilskuddet de mottar fra staten.

Basiskomponenten er dessverre salderingskomponenten i finansieringssystemet. Her kommer ulikeverdigheten klart til syne. Flere private høyskoler har de siste årene opplevd at dersom undervisnings- og forskningskomponenten skal kunne holdes på et likeverdig nivå med de statlige institusjonene, dvs. 100 pst. incentiver, har departementet måttet overføre midler fra basiskomponenten. Slik har basiskomponentens prosentvise andel av det statlige tilskudd til private høyskoler blitt redusert år for år. Dessuten er det slik at dersom private høyskoler ikke får egne midler til stipendiatstillinger, vil slike lønnsmidler også måtte belastes basiskomponenten.

De samme svingningene gjør seg også gjeldende i forhold til forskningskomponenten. Den er ment å være incentivbasert, så her er likeverdigheten mellom statlige og private institusjoner betydelig. Men det har vært en viss uenighet om hvordan midler til stipendiatstillinger skal fordeles. I år er det bare statlige og private institusjoner med akkrediterte doktorgradsprogram som har fått stipendiatstillinger.

Tidligere har mange stipendiatstillinger blitt tildelt statlige høyskoler. Private høyskoler uten doktorgradsprogram har fått stipendiatstillinger bare en eneste gang. Det var i året 2005. Til tross for at enkelte av de private høyskolene er ledende i landet på sitt fagområde, blir disse i liten grad tilgodesett med forskningsmidler, som stipendi-

atstillinger, når disse skal fordeles. Private høyskoler har derfor et betydelig etterslep.

Det er avgjørende for alle universiteter og høyskoler å kunne ha en kvalitetsmessig god forskning. Det øker og utvikler den faglige kvaliteten ved institusjonen. Det er dessuten av stor betydning at institusjonene har mulighet til å forene forskning og undervisning. Undervisningen bør i størst mulig grad være forskningsbasert. Derfor er det viktig at de private høyskolene gis mulighet til å prioritere forskningen på linje med undervisningen, slik tradisjonen har vært ved våre universiteter.

I Soria Moria-erklæringen omtaler Regjeringen de private høyskolene som et «supplement» til det offentlige tilbudet. Generelt er det viktig å være presis ved bruk av begreper. Det burde gjelde også når en omtaler de private høyskolene. Spørsmålet er om de private høyskolene kan betegnes som et supplement.

I Ryssdal-utvalgets rapport, NOU 2003:25, ble nettopp denne problemstillingen nevnt. Et samlet utvalg uttalte:

«Det er gitt tydelige politiske føringer om at de private institusjonene ikke lenger skal være et supplement til de statlige institusjonene, men snarere et likeverdig og utfyllende alternativ. Etter utvalgets vurdering er det helt nødvendig for å sikre de private institusjonene like muligheter til å realisere Kvalitetsreformens intensjon og til å ta aktivt del i de nasjonale utfordringer innen høyere utdanning og forskning, at disse institusjonene gis finansielle vilkår som i større grad gjenspeiler likheten i faglige fullmakter og ansvar.»

Det er grunn til å spørre om en skole som Dronning Mauds Minne, som er landets største innen førskolelærerutdanning, er et supplement. Handelshøyskolen BI er med sine 18 700 studenter en av Norges største utdanningsinstitusjoner. På deres kjerneområder innen økonomi, markedsføring og ledelse er de ledende. Eller Menighetsfakultetet, som utdanner mellom 70 og 80 pst. av norske prestere, er det et supplement eller et likeverdig og utfyllende alternativ?

Disse skolene er seg sitt samfunnsansvar bevisst. De vet at de utfører viktige samfunnsoppgaver. Vi vet at vi ikke ville klare våre utdanningspolitiske mål uten dem.

Etter Kristelig Folkepartis oppfatning utgjør disse høyskolene noe langt mer enn et supplement. De er gode alternativer og utgjør en positiv stimulans for videreutvikling av vår høyere utdanning.

Vi har de samme forventningene til private og offentlige universiteter og høyskoler. Vi forventer god, internasjonal kvalitet i forskning og i undervisning. Da er det også avgjørende at vi får avklart hvilken plass disse private høyskolene har i utdanningssystemet. Og det er avgjørende at vi ser på hva vi kan gjøre for å sikre en større grad av likebehandling.

Min hovedutfordring til statsråden blir derfor langs disse linjene å be ham bekrefte den rolle de private høyskoler de facto har i vårt utdanningssystem, og deretter sikre disse høyskolene påregnelige økonomiske rammevilkår.

Statsråd Øystein Djupedal [19:23:09]: De private høyskolene er et viktig alternativ til de statlige utdanningstilbudene og helt nødvendige for å sikre kapasitet på vesentlige områder. For å nå Regjeringens mål om 10 000 nye årsverk i pleie- og omsorgstjenesten er vi avhengige av utdanningstilbud ved de private institusjonene. Førskolelærerutdanningen ved private høyskoler spiller dessuten en viktig rolle for å nå målsettingene i Kunnskapsløftet. Mange av de private høyskolene har gode fagmiljøer som spiller sentrale roller på sine felt. De sikrer mangfold blant utdanningsinstitusjonene og er viktige bidragsyttere når det gjelder alternativ pedagogikk. Som representanten Lånke peker på, sikrer felles lovverk og samme finansieringssystem for private og offentlige høyskoler en større grad av likebehandling mellom de private og de statlige utdanningsinstitusjonene.

Den nye loven om universiteter og høyskoler sikrer formell likebehandling av alle universiteter og høyskoler som tilbyr offentlig godkjente eksamener og grader. Dette innebærer at private institusjoner kan oppnå samme faglige fullmakter som statlige institusjoner. Felles lovverk legger dessuten bedre til rette for å kunne ha en nasjonalt koordinert politikk for både statlige og private institusjoner, der endringer i regelverket skjer parallelt. Studentene ved private høyskoler er sikret samme behandling som studentene ved de statlige institusjonene. Dette betyr like strenge krav til de private institusjonene, bl.a. når det gjelder studentenes rettigheter og plikter, studentenes læringsmiljø, styresammensetning og institusjonenes arbeid for likestilling.

Opprettelsen av NOKUT i 2003 har bidratt til større grad av likebehandling mellom private og offentlige høyskoler. Alle høyere utdanningsinstitusjoner har nå muligheten til å bli akkreditert som høyskole, vitenskapelig høyskole eller universitet. Dette innebærer at også de private høyskolene kan oppnå faglige fullmakter til å endre og opprette nye studietilbud uten å søke om godkjenning fra NOKUT. Til nå har Diakonhjemmet Høgskole fått status som høyskole, og Det teologiske Menighetsfakultet har fått status som vitenskapelig høyskole. For tiden er dessuten flere private høyskoler i en akkrediteringsprosess.

Når det gjelder stipendiatstillinger, tildeles de på bakgrunn av den enkelte institusjons forskningsaktivitet og resultater. I tillegg legges det vekt på institusjonskategori, dvs. om institusjonen er akkreditert høyskole, vitenskapelig høyskole eller universitet. Det er altså krav til FoU-aktivitet og kvalitet som avgjør om en institusjon får tildelt stipendiatstillinger, og ikke om den er statlig eller privat. De private høyskolene med høy FoU-aktivitet er også tildelt mange stipendiatstillinger. Det teologiske Menighetsfakultet har f.eks. 17, og Handelshøyskolen BI har 25. Dette er høyere enn ved flertallet av de statlige høyskolene. Av de 30 statlige høyskolene og statlige vitenskapelige høyskolene er det tre institusjoner som er tildelt flere stipendiatstillinger enn BI. I statsbudsjettet for 2006 ble de private høyskolene og private vitenskapelige høyskolene til sammen tildelt ti nye stipendiatstillinger.

Finansieringssystemet for universiteter og høyskoler gir budsjettmessig uttelling for resultater ved private høyskoler basert på samme indikatorer som ved statlige institusjoner. Private høyskoler har samme incentiver som de statlige til å øke antall avlagte studiepoeng for å få uttelling i finansieringsmodellens undervisningskomponent. Videre er det de samme indikatorene som gir grunnlag for uttelling i finansieringsmodellens forskningskomponent. Både for statlige og for private høyskoler er nivået på basisfinansieringen gjenstand for politiske prioriteringer. Når statstilskuddet skal fastsettes, ser Regjeringen det som en viktig oppgave å dimensjonere de ulike utdanningstilbudene ut fra samfunnets behov, og samtidig ta hensyn til Regjeringens helhetlige politikk. Reduksjonen i basisfinansieringen ved enkelte private høyskoler som Stortinget vedtok i høst, må sees i denne sammenheng.

De siste årene har det vært en betydelig vekst i tilskuddet til private høyskoler. Siden 2000 har statstilskuddet til de private høyskolene økt med nærmere 300 mill. kr. Økningen gjenspeiler en aktivitetsøkning: Antall registrerte studenter ved de private høyskolene har steget med 6 058 siden 2000 og er nå på 24 518 studenter. Men bevilgningen pr. student har også økt. Fra 2003 økte tildelingen til de private høyskolene med 24,2 pst., mens tildelingen til de statlige høyskolene kun økte med 8,3 pst.

I revidert nasjonalbudsjett har Regjeringen lagt opp til at de private høyskolene skal styrkes med 4 mill. kr. Midlene vil fordeles på helse- og omsorgs- og lærerutdanningene. I tillegg har vi foreslått å bevilge 11,9 mill. kr til styrking av sykepleierutdanningene, og dette vil også komme mange private høyskoler til gode.

Stortinget har bedt Kunnskapsdepartementet foreta en gjennomgang av økonomien ved de private høyskolene, som representanten Lånke var inne på, og komme med en vurdering av hva som vil være rimelig nivå på statlige tilskudd til disse institusjonene. Vi er i dialog med Nettverk for private høyskoler om arbeidet rundt denne gjennomgangen. Departementet vil redegjøre nærmere for saken i St.prp. nr. 1 for 2007.

Ola T. Lånke (KrF) [19:29:08]: Jeg takker statsråden for svarinnlegget.

Jeg er tilfreds med den forståelse som statsråden legger for dagen, når det gjelder den rolle de private høyskolene har. Etter lovverket er det fastslått ganske tydelig. Jeg er også glad for at statsråden viser til den avhengighet som samfunnet har av de private institusjonene og deres kapasitet. Det er også positivt at statsråden understreker at mange av disse private høyskolene har svært gode fagmiljøer. Jeg synes det er viktig å ha med seg i bunnen. Jeg synes også det er positivt at statsråden kan meddele at tildelingen til de private høyskolene har økt mer enn tildelingen til de statlige høyskolene de senere årene. Det er i så fall et skritt i riktig retning. Jeg tviler på om det siste året teller med i denne sammenheng, men tall er ikke alltid så lett å ha rede på. Med de kuttene som er kommet i siste statsbudsjett, setter jeg et lite spørsmålstegn ved det resonnementet.

Det jeg imidlertid savner i statsrådens innlegg, er at han ikke tar opp supplementsbegrepet som er brukt i Soria Moria-erklæringen – den understrekningen som tradisjonelt har vært av det. Jeg tror at det er et begrep som vi er nødt til å ta et oppgjør med. Det gir ikke et fullstendig uttrykk for den rolle de private høyskolene og institusjonene har i dagens samfunn.

Så nevnte statsråden at det ikke var eierformen som avgjorde om man fikk tildelt stipendiatstillinger eller ikke. Jeg tillater meg også å sette spørsmålstegn ved det. Jeg vil nevne Dronning Mauds Minne, som både statsråden og jeg kjenner til, som et eksempel på at dette ikke kan stemme. Statsråden kjenner like godt som meg til denne skolen. Den er, sammen med Høgskolen i Oslo, den skolen som tar opp flest førskolelærerstudenter i landet. På midten av 1990-tallet ble høgskolen Dronning Mauds Minne tildelt knutepunktstatus på det førskolepedagogiske området. Nå er den ordningen riktignok borte, men det understreker hvilken faglig styrke denne skolen har. Den har et sterkt kompetent fagmiljø på førskolefeltet, bl.a. med tre professorer. Til tross for at de i flere år har søkt om bevilgninger i den strategiske delen av forskningskomponenten, har de altså ikke fått tildelt en slik bevilgning. Det er ingen faglig eller saklig politisk grunn for dette. Jeg tror jeg også kunne ha nevnt andre lignende eksempler.

Når statsråden viser til samfunnets behov og Regjeringens samlede politikk for å forsøke å forklare de reduksjonene som kom i siste statsbudsjett til en rekke navngitte institusjoner, er det for meg litt vanskelig å skjønne det i denne sammenheng. Jeg ber statsråden om å utdype nærmere hva han mener med akkurat denne henvisningen.

Statsråd Øystein Djupedal [19:32:38]: Som jeg gav uttrykk for i mitt hovedinnlegg, er det slik at finansieringen for private og offentlige høyskoler er den samme. Det betyr at komponentene er like. Men den komponenten som er gjenstand for politisk vurdering, er basisfinansieringen. Den har vært gjenstand for politiske vurderinger i Stortinget bestandig.

Den andre komponenten som også er en del av dette, er antall studieplasser. Noe av det siste den foregående regjering la fram for Stortinget, var et kutt på 3 000 studieplasser i den offentlige høyskolesektoren, som de sliter med ennå, for dette utløste betydelige midler som de ikke har. Denne sektoren er til enhver tid gjenstand for en politisk vurdering i denne sal. Og det tror jeg også at representanten Lånke ser at det må være. Det er snakk om dimensjonering. Man kan mene at det er riktig eller uriktig, selvfølgelig, men vår regjering har, på samme måte som den foregående regjering, tilnærmet seg dette spørsmålet. Det som er utgangspunktet, er at man behandles likt i de komponentene som ligger i finansieringssystemet. Og i så måte har de private blitt likebehandlet med de offentlige.

Beskjedne kutt i basisbevilgningen har vi nå gått noe tilbake på i forslaget til revidert som vi har lagt fram. Men man må altså ikke glemme den eventyrlige – må jeg tillate meg å si – utviklingen som de private høyskolene har hatt i finansieringen over år. I mitt hovedinnlegg sa jeg at de private har hatt over 24 pst. vekst de siste årene, mot de

offentlige, som bare har hatt 8 pst. vekst. Hvis man går noe lenger tilbake, vil man se at når det gjelder utviklingen i bevilgningene fra 2000 til 2006, har de private hatt en vekst på hele 80,4 pst. Da skal det også sies at de har fått flere studenter. Det har blitt ca. 6 000 nye studenter i den samme perioden. Det sier noe om at man hele tiden har hatt en gjennomgang av de private høyskolenes økonomi, som har medført at de har fått betydelige påplussninger. Dette tror jeg også representanten Lånke kjenner godt til fra sin mange år her på Stortinget.

Nå er det ikke mitt utgangspunkt å si at disse pengene ikke har kommet godt med i de private høyskolene. Tvert imot var hele mitt hovedinnlegg basert på at vi ønsker en likebehandling. De private høyskolene representerer et alternativ som er viktig. Skal vi nå våre ambisjose mål om flere førskolelærere og flere helsearbeidere, er det klart at vi har bruk for de private institusjonene. Vår regjering har ikke noe ønske om at de ikke skal ha trygge, forutsigbare og levelige kår. Finansieringssystemet ligger, som sagt, fast også for disse. Man må akseptere at noen komponenter er gjenstand for politisk behandling, slik vil det bestendig være, men finansieringssystemet som sådan er ikke til debatt.

Jeg tror at dette var svar på de spørsmål som representanten Lånke reiste.

Torfinn Opheim (A) [19:35:36]: Norge har et godt utbygd universitets- og høyskolesystem. Det har gjort at det er mulig for mange å ta høyere utdanning, og det har bidratt til at vi har aktive kompetansemiljø i hele landet. Dette betyr ikke minst mye med tanke på utvikling både i offentlig sektor og i næringslivet utenfor de sentrale byområdene.

Ved siste budsjettbehandling prioriterte vi å styrke bl.a. desentraliserte studietilbud ved Høgskolen i Rogaland, som er privat, og ved Høgskolen i Harstad. Dette er utdanninger innenfor omsorgssektoren – utdanninger som betyr mye for at vi skal nå våre mål om flere ansatte i pleie- og omsorgssektoren.

Interpellanten sier at de private høyskolene har fått mindre forutsigbare rammer og har i liten grad blitt tilgodesett med forskningsmidler. Riktignok ble veksten i basisfinansieringen til de private høyskolene stoppet ved siste budsjettbehandling, men samtidig bad kirke-, utdannings- og forskningskomiteen kunnskapsministeren om å gå gjennom dagens finansieringsmodell, slik at vi får klarhet i hvordan den fungerer, og hvorfor det er så ulik finansiering av de private høyskolene, dette for at vi bl.a. bedre skal kunne prioritere de høyskolene som utdanner personell vi vet det blir stor mangel på i årene som kommer. Videre har vi diskutert at høyskolene og instituttene må bli tilgodesett med forskningsmidler og ved tildeling av stipendiatstillinger.

Interpellanten peker i sitt innlegg på at de private høyskolene utgjør en viktig del av vårt utdanningssystem, og det er jeg helt enig i. Jeg er også enig med representanten Lånke i at disse ikke bare er et supplement, men en helt nødvendig del av vårt utdanningssystem. Men de aller fleste høyskolene ligger i byene og er ikke lett tilgjengeli-

ge om en bor i distriktene og ønsker høyere utdanning nær hjemmeplassen. Det vil derfor alltid være et spørsmål når ressurser skal fordeles, om hvor mye en gir til sentrale utdanningsinstitusjoner, og hva en kan avsette til desentraliserte studietilbud og til opprettholdelse av små fagmiljøer i hele landet. Denne balansen vil jeg være opptatt av, da jeg tror vi må ha begge deler. Det betyr på ingen måte at jeg ikke ser hvilken viktig jobb de private høyskolene gjør. En skole har i denne sammenheng vært hyppig nevnt i denne salen, nemlig Lovisenberg, som driver sjukepleierutdanning. Jeg syns kunnskapsministeren skal ha ros for at han kommer tilbake i revidert budsjett med mer penger til denne høyskolen.

Vi har imidlertid én utfordring i tiden som kommer, nemlig å sikre kvaliteten ved profesjonsstudiene ved alle høyskolene. I tillegg må vi jevnlig komme tilbake til høyskolesektoren og vurdere hvordan det står til der. Det gjelder både for de private og for de offentlige. I tillegg får vi evalueringen av Kvalitetsreformen til behandling. Den vil også fortelle oss hvordan det står til ved våre høyskoler.

Dette er diskusjoner jeg ser fram til, og som jeg vil engasjere meg i, noe jeg er sikker på at også interpellanten vil gjøre. Vi kan også i denne sammenheng arbeide oss fram til løsninger både for de offentlige og de private høyskolene som er gode. Men vi vil alltid måtte ha en diskusjon om hvordan vi fordeler ressurser, og da må vi ha kunnskap om hvordan ressursene fordeles. Derfor vil jeg helt avslutningsvis si at jeg har tillit til at kunnskapsministeren kommer tilbake til Stortinget med de opplysningene komiteen bad om i forbindelse med behandlingen av budsjettet for 2006, om hvordan finansieringssystemet for de private høyskolene fungerer, og på hvilket grunnlag den enkelte skole blir finansiert.

Jon Jæger Gåsvatn (FrP) [19:39:36]: Den 1. august 2005 trådte, som det har blitt sagt, en ny felles lov for statlige og private høyskoler i kraft. Hensikten med den nye loven var å gi et felles, helhetlig rammeverk for all høyere utdanning i Norge. Loven anerkjenner at de private institusjonene er faglig likeverdige med de offentlige. Den skal sikre formell likebehandling av alle universiteter og høyskoler og at framtidige endringer innen høyere utdanning skal kunne skje parallelt ved statlige og private institusjoner.

Loven sier noe om institusjonenes oppgaver. De skal i tillegg til å undervise og forske bidra til å formidle forskningsresultater og samarbeide med næringslivet og andre lokale aktører. Universiteter og høyskoler har en stor frihet til å utøve sitt virke, både en akademisk frihet og en faglig frihet. Dette er selvsagt en frihet under ansvar.

Under budsjettbehandlingen i høst framstod Regjeringens kutt i bevilgningene til de private høyskolene som tilfeldig. Enkelte fikk den opplevelsen at det var en politisk antipati i Regjeringen mot private skoletilbydere som var årsaken til reduksjonene.

Interpellanten har nevnt noen av de institusjonene som ble rammet. Under behandlingen i Stortinget ble situasjonen for Norsk Lærerakademi Lærerhøgskolen, Norsk Reiselivshøgskole og Oslo Markedshøgskole ytterligere

forverret ved at de rød-grønne partiene på Stortinget reduserte deres bevilgninger ytterligere.

Jeg merket meg at Senterpartiets parlamentariske leder uttalte seg til avisen Dagen den 9. desember i fjor om kuttene til NLA Lærerhøgskolen:

«Her har det skjedd et mer eller mindre osthøvelkutt.»

Vel, det er mulig Fremskrittspartiet og Senterpartiet har et ulikt forhold til osthøvelen, og undertegnede har også hørt at en skal skjære godt av osten. Men det som skjedde med denne institusjonen, hvor Regjeringen først kuttet 1,5 mill. kr og deres partifeller på Stortinget tok ytterligere 2 mill. kr, minner mer om bruk av øks enn osthøvel. Slike dramatiske kutt som rammer helt tilfeldig, gir liten eller ingen forutsigbarhet for dem som har ansvaret for driften av disse institusjonene.

En liten trøst er det jo at Regjeringen i revidert nasjonalbudsjett kommer tilbake med pengene de tok fra høyskolene som driver sykepleierutdanning, men slike snuoperasjoner borger ikke for langsiktig tenking og forutsigbarhet.

For Fremskrittspartiet har det hele tiden vært viktig å tilstrebe likebehandling av offentlige og private utdanningsinstitusjoner. For oss er det av underordnet betydning hvem som besørger driften, så lenge det offentlige har definert kvalitetskriteriene som må oppfylles for å kunne være berettiget til offentlig finansiering, og at det kontrolleres at dette følges opp.

Videre har Fremskrittspartiet tatt til orde for at Nettverk for Private Høgskoler, som i dag består av over 20 høyskoler, må kunne få driftsmidler til å kunne fremme sine saker overfor offentlige myndigheter på samme måte som de offentlige skoler har sitt fellesorgan.

Når det gjelder forskning, ser vi, som en følge av statsbudsjettet for 2006 og forslaget i revidert nasjonalbudsjett, at det blir vanskelig for Norge å nå målet om 3 pst. av BNP innen 2010. Ferske tall fra NIFU STEP viser at Norge sakker akterut i forhold til forskning.

Det er imidlertid et par forhold som det er viktig å merke seg. For det første er omfanget av den forskning som utføres, svært forskjellig fra de tunge universitetsmiljøene til de regionale høyskolene. For det andre er det ingen betingelse at forskning og undervisning skjer på samme sted. De fleste regionale høyskoler har en sentralisering av sine forskningsaktiviteter og en mer desentralisert modell for undervisning.

Det er viktig at en stimulerer til økt forskning i høyskolene ved at høyskolene får tilført mer forskningsmidler. I dag går 88 pst. av forskningsmidlene til universiteter og 12 pst. til høyskoler. Skal en sikre kvaliteten på lærerkrefter ved høyskolene og utnytte det forskningspotensialet som ligger her, må høyskolene tilføres mer forskningsmidler. Når en i tillegg opplever at de private høyskolene avspises med enda mindre ressurser til forskning enn de offentlige, tilsier det at nasjonen har et uutnyttet potensial her.

Fremskrittspartiet ønsker som sagt en likebehandling av offentlige og private institusjoner også på dette området, og for å nå våre nasjonale mål forventer vi at Regje-

ringen legger opp til å styrke forskningsinnsatsen vesentlig i statsbudsjettet for 2007, samt at det legges fram en konkret opptrappingsplan for hvordan vekstmålsettingen for forskningsinnsatsen skal innfris med både offentlige og private aktører.

Jeg merket meg at statsråden sa om de private institusjonene at de var et viktig alternativ, og ikke bare et supplement, og det er jeg glad for. Det ble også understreket at private høyskoler sikrer et mangfold.

Det er imidlertid litt betenkelig når statsråden sier at reduksjonen i basistilskuddet må ses i sammenheng med politiske prioriteringer. Hvor blir det da av likebehandlingen?

Jeg er imidlertid glad for at Regjeringen signaliserer at den vil komme tilbake til Stortinget med en avklaring av nivået på den offentlige støtten til private høyskoler i forbindelse med statsbudsjettet for 2007. Så får vi håpe at dette kan danne grunnlag for også å gi skolene en nødvendig forutsigbarhet.

Gunnar Gundersen (H) [19:44:18]: Privat høyere utdanning er ikke noe nytt fenomen i Norge. Det har lange røtter. Innenfor enkelte fagområder har de private tilbude en lang og ærerik historie. Dette gjelder ikke minst innenfor sykepleierutdanningen og for helt sentrale institusjoner innenfor sitt fagfelt, som f.eks. Menighetsfakultetet.

Gjennom Willoch-regjeringens forslag til lov om eksamensrett for og statstilskudd til private høyskoler fikk vi for første gang et samlet lovverk for disse skolene i 1986. Under behandlingen understreket flertallet at forutsetningen for støtte var at skolene holdt mål faglig. Det er fristende – for å vise at noe er nokså uforanderlig – å minne om at Arbeiderpartiet og SV også den gangen fremmet en rekke forslag som i praksis ville ha bidratt til å innskrenke de private høyskolenes selvstendighet.

I ettertid er det lett å se at loven gav de private høyskolene både økt status og mer forutsigbare arbeidsbetingelser. Den prosessen som BI har vært igjennom i løpet av disse årene, er et godt eksempel på en rivende utvikling. En slik utvikling ville neppe ha vært mulig å få til innenfor det offentlige systemet – rett og slett fordi det offentlige apparatet, med lange kommandolinjer og tunge beslutningsprosesser, alltid vil være mer tungrodd og mindre fleksibelt og tilpasningsdyktig.

Et annet eksempel er framveksten av private høyskoletilbud innenfor IT og databehandling. Framveksten skjedde på et tidspunkt da det offentlige systemet knapt nok hadde registrert næringslivets behov for folk med bred IT-kompetanse. Her har de private høyskolene klart å dekke et behov som det offentlige – med sine tilbud – ikke kunne dekke tilstrekkelig.

I dag synes det å være bred forståelse for at de private høyskolene fyller viktige funksjoner innenfor høyere utdanning. Flaggskipene er fortsatt BI og MF, som – hver på sin måte – er en størrelse og har en posisjon innenfor sine fagfelt som gjør dem helt spesielle. Men også de øvrige godkjente private høyskolene representerer faglig kvalitet – og faglig mangfold – på en måte som i dag heldigvis har

bred aksept. Dog ser vi fortsatt merkelige utslag av det man må kunne kalle rød-grønne refleksreaksjoner, som f.eks. de ubegrunnede budsjettkuttene i fjor høst. Om dette ikke var bevisst «struping» av de private tilbudene, gjenspeiler det i beste fall en stor mangel på forståelse for hva forutsigbarhet i forbindelse med statlige rammebetingelser betyr, når en driver denne type virksomhet.

Denne brede aksepten har nå også gitt seg utslag i at vi har en felles universitets- og høyskolelov for offentlige og for private institusjoner, samtidig som utviklingen i retning av likebehandling går sin gang. Men dette har vært en gradvis prosess, og selv om jeg har forståelse for at utålmodigheten er stor – ikke minst når det gjelder å få uttelling for forskningsaktiviteter, noe som interpellanten tar opp – er jeg overbevist om at utviklingen går i riktig retning. Jeg forutsetter da at saklige hensyn får styre utviklingen, ikke politiske dogmer og tilfældigheter.

Det viktigste er åpenbart at vi gjennom NOKUT har fått felles kriterier når det gjelder akkreditering og kvalitetsvurdering av både de offentlige og de private institusjonene. Det er her kvalitetsgarantien for de private høyskolene ligger – og ikke i at de i ett og alt skal tilby det samme som de offentlige skolene. Det er snarere det motsatte vi må ønske. Jeg er overbevist om at de private høyskolars beste mulighet til fortsatt vekst og utvikling ligger i å bevare og gjerne rendyrke de elementene som gjør dem annerledes enn de offentlige institusjonene: evnen til raskt å gripe fatt i nye utfordringer i samfunnet og til å utforme utradisjonelle studietilbud som fanger opp nye behov i bedrifts- og yrkeslivet. I en tid da samfunnet endrer seg i et stadig raskere tempo, vil behovet for den tilpasningsdyktighet og kreativitet som de private institusjonene kan tilby, være stort.

Høyre vil være en garantist for at de private høyskolene skal få likebehandling og vilkår som gjør at de kan fylle sin rolle og utvikle sin faglige kvalitet. Det krever forutsigbarhet, og det krever velvilje. Den rød-grønne regjeringen har skapt et inntrykk av at alt privat skal «skvises». Det er sterkt beklagelig og vil bli møtt med sterk og klar motstand om retningen ikke endres.

Ole-Anton Teigen (SV) [19:49:08]: Det er første gang jeg står på denne talerstolen – med stor ærefrykt og, ikke minst, med stor ydmykhet for den verdighet, historie og kultur som er knyttet til den.

Så til det jeg egentlig skulle si. Dersom målet med denne debatten er å skape mest mulig likhet mellom og likebehandling av private og statlige høyskoler, er det et grunnsyn SV ikke deler. Man skulle tro at selve poenget med private institusjoner er at de ønsker å beholde noe av sin egenart. For SV vil de statlige universiteter og høyskoler fortsatt være selve grunnfjellet innenfor høyere utdanning. De er eid av samfunnet, de skal sikre lik rett til utdanning og spredning av tilbudene over hele landet, og de er underlagt demokratisk, offentlig styring. Samtidig mener vi at de private høyskolene er et verdifullt supplement ved at de bidrar til å sikre at Norge har nok kapasitet når det gjelder viktige utdanninger. At de private høyskolene har en grunnleggende finansiering som kan forutsies, er

viktig. Det er også klokt av departementet å undersøke om det fortsatt er systemsvakheter.

Det var en enstemmig komite som under behandlingen av statsbudsjettet for 2006 bad departementet om «en samlet gjennomgang av statlige tilskudd til private høyskoler».

Og komiteen bad videre om

«en vurdering av hva som vil være rimelig nivå på statlige tilskudd for at disse ikke-kommersielle høyskolene skal kunne utføre sitt viktige samfunnsopdrag».

Som kunnskapsministeren var inne på, er det viktig for de ikke-kommersielle, private høyskolene å kunne utdanne nok fagfolk innenfor pleie og omsorg – jeg tenker bl.a. på de 10 000 årsverkene som vi skal klare å oppnå innen utgangen av 2009. Dronning Mauds Minne i Trondheim er selvsagt et verdifullt tilbud når det gjelder utdanning av førskolelærere.

Samtidig er det grunn til å påpeke, noe kunnskapsministeren gjør, at det allerede er en ustrakt likebehandling. For eksempel er det forskningsaktiviteter og resultater som avgjør hvor mange stipendiatstillinger høyskolene tildeles, ikke hvorvidt høyskolene er privat eller offentlig eid.

Det er også rimelig å ta i betraktning at de private høyskolene, som f.eks. BI, Menighetsfakultetet og Diakonhjemmet, er forskjellige med hensyn til egenart og formål. Det gjelder også nivået på statlig finansiering, som varierer en god del. Slik bør det trolig også være.

Nivået på de statlige tilskuddene til de ulike høyskoletilbudene både bør og skal underlegges politiske prioriteringer med hensyn til hvor ressursene skal settes inn. Samfunnets behov må stå i sentrum. I den sammenheng er det to forhold jeg vil trekke fram: Det er for det første at den nye regjeringen øker den samlede innsatsen innenfor høyere utdanning. I 2006 er det en realvekst på 4 pst. Og for det andre tenkes det på hele landet. For meg er det nærliggende å trekke fram at Høgskolen i Tromsø nå får den første visuelle kunstutdanningen i Nord-Norge – som en følge av politisk prioritering. Andre gode eksempler er trafikkflygerutdanningen som er lokalisert til Bardufoss, i samarbeid med Universitetet i Tromsø, og den støtten som bl.a. statsråd Djupedals departement har gitt til etableringen av MIT FabLab i Lyngen kommune.

Det er bare gjennom en aktiv statlig politikk at man kan spre høyere utdanning slik at den kommer hele landet til gode.

Ingebrigt S. Sørfohn (KrF) [19:52:49]: Det er grunn til å rosa interpellanten for å ha teke opp eit viktig tema. Spørsmålet om korleis me kan sikra oss ein større grad av likebehandling mellom offentlege og private høgskular, treng ei grundig gjennomdrøfting. Det handlar om å avklara dei private høgskulane si rolle i utdanningspolitikken vår og om å sikra dei føreseielegheit.

Alle skular har behov for å tenkja langsiktig i si satsing. Det gjeld òg dei private høgskulane. Eit eksempel på kor dårleg føreseielegheita kan vera, fekk me i budsjettbehandlinga i fjor. Då fekk tolv utvalde skular beskjed om at

dei ville få kutt i tilskotet sitt. Dette skjedde utan noka form for grunngeving.

Ei slik stemoderleg behandling skapar usikkerheit om desse høgskulane vert rekna med i den totale universitets- og høgskulepolitikken. Det vert for tilfeldig dersom dette skal avklarast frå år til år gjennom dei årlege budsjettbehandlingane i Stortinget. Dei private høgskulane er avhengige av større føreseielegheit enn det, for me treng dei private høgskulane i landet vårt. Dei representerer ikkje berre verdifulle alternativ til det offentlege skuletilbodet, men dei medverkar òg til å utdana vitale yrkesgrupper som vert etterspurde av samfunnet.

Me står overfor fleire satsingar i åra som kjem, der det vil verta avgjerande å utdana nok kvalifiserte menneske for å lukkast. For eksempel tok Kristeleg Folkeparti initiativet til ein ny eldreplan med fokusering på innhald og kvalitet i eldreomsorga. Nettopp det å styrkja den faglege kompetansen er difor ein av dei viktigaste strategiane for å sikra kvaliteten på dette tenestetilbodet. Dette vil gje store utfordringar for alle institusjonar som utdanar helsepersonell. Til hausten skal skulen setja i gang med Kunnskapsløftet. Dette er ei svært viktig reform, der lærarane har ei heilt sentral rolle. Heile 3 milliardar kr skal brukast gjennom dei neste åra på kompetanseheving for lærarane. Dette vil gje store utfordringar for alle institusjonar som utdanar lærarar.

Så viser tal frå ECON Analyse at ein i samband med barnehagesatsinga treng 3 000 fleire førskulelærarar. Dette vil gje store utfordringar for alle institusjonar som utdanar førskulelærarar. NLA, Diakonhjemmet, Dronning Mauds Minne og Lovisenberg er alle eksempel på private institusjonar med høg kvalitet som utdanar menneske til nettopp desse yrka. Det er avgjerande at me nyttar alle tilgjengelege ressursar for å møte desse store utfordringane. Me vil ikkje klara desse utfordringane om me ikkje òg inkluderer dei private høgskulane. Private høgskular har dei seinare åra utdana ca. 10 pst. av det samla talet på studenter og kandidatar. Det seier seg sjølv at dette gjer dei til noko langt meir enn eit supplement i utdanningssystemet vårt.

Me har dei same forventningane til private og offentlege universitet og til høgskular. Me forventar god internasjonal kvalitet i forskning og i undervisning. Me forventar at institusjonane medverkar til nyskaping og innovasjon i næringslivet vårt, samtidig som dei skal gje innsikt i og kunnskap om dei utfordringane me står overfor som kultur- og velferdssamfunn. Me forventar innsikt både i lokale og globale utviklingstrekk og i utfordringar. Difor må me ha ein heilskapleg utdanningspolitikk, ein utdanningspolitikk som i større grad sikrar likebehandling, slik at både private og offentlege institusjonar kan møte forventningane med eit best mogleg utgangspunkt.

Ein felles lov vart vedteken av Stortinget i 2004, og det har lagt grunnlaget for ein større grad av likebehandling mellom offentlege og private høgskular. No ventar me at dette vert følgt opp òg i praktisk politikk.

Inger S. Enger (Sp) [19:57:23]: Jeg tror jeg må begynne med å rette opp en form for misforståelse. Frem-

skrittspartiets representant var opptatt av at Senterpartiet ikke vet forskjellen på en ostehøvel og ei øks. Da kan jeg forsikre Gåsvatn om at det gjør vi, for det er få som er så opptatt av både skog og mat som det Senterpartiet er. Men ellers er det jo slik at det er mange hensyn å ivareta når pengene skal fordeles. Derfor er det bra at vi får en gjennomgang av kriteriene for finansiering av de ulike høyskoler.

Ellers vil jeg si at jeg er fullt ut enig med interpellanten i hans påpekning av at private høyskoler utgjør en svært viktig del av tilbudet innen høyere utdanning. De er *ikke* kun et alternativ eller et supplement til de offentlige høyskolene. De utgjør definitivt en nødvendig og verdifull del av utdanningssystemet i landet vårt. Vi er faktisk avhengig av de private høyskolene for å kunne følge opp målsettinga om 10 000 nye årsverk i pleie- og omsorgssektoren. Disse høyskolene tilbyr utdanning innen fag som er etterspurt, bl.a. også innen helse- og omsorgsfag.

Kunnskapsløftet krever også mer utdanning på forskjellige områder. Jeg tenker her spesielt på førskolelærerutdanning.

Fleire av de private høyskolene har lang tradisjon og har opparbeidet en betydelig faglig og forskningsmessig autoritet innen sitt felt. Det kan altså med rette sies at flere av de private høyskolene ut fra sin viktige rolle i høyskolesystemet har et betydelig samfunnsoppdrag.

Når det gjelder stipendiatstillinger, fordeles de som kjent på bakgrunn av den enkelte institusjons forskningsaktivitet og resultater. Det er også flere andre kriterier. Poenget i denne sammenheng er at det er mange ulike krav som stilles til FoU-aktivitet og kvalitet som avgjør om en institusjon får tildelt stipendiatstillinger, og rimeligvis ikke om den er statlig eller privat.

Når statsråden nevner at Det teologiske Menighetsfakultet har 17 stipendiatstillinger og Handelshøyskolen BI har 25, er disse tallene høyere enn flertallet for de statlige høyskolene. Som statsråden nevnte, ble de private høyskolene tildelt ti nye stipendiatstillinger i budsjettet for 2006. Så må det i tillegg understrekes at det er tverrpolitisk enighet om at vi ønsker flere stipendiatstillinger både til offentlige og til private kveldsskoler.

Som det er referert til tidligere, har en samla komite bedt om en gjennomgang av den statlige finansieringa til de private høyskolene. Samtidig skal forholdet mellom statlige tilskudd til de offentlige og de private høyskolene vurderes. Jeg er glad for at Regjeringa nå varsler en slik gjennomgang, og at den skal foreligge i forbindelse med forslaget til statsbudsjett for 2007.

For å sikre både utdanningsinstitusjonene sjøl, og ikke minst studenter og ansatte, forutsigbarhet for eksisterende tilbud og mulighet for utvikling av nye tilbud, er det nødvendig med en snarlig avklaring. Dette vil også tydeliggjøre og anerkjenne hvilket samfunnsoppdrag disse institusjonene har. Jeg registrerer at de private høyskolene har en svært ulik grad av statlige tilskudd. Mens en stor og tung institusjon med stor bredde i utdanningstilbud og betydelig forskningsaktivitet i dag har 20 pst. statstilskudd, er det andre private høyskoler som har opptil 80 pst. statstilskudd. Dette illustrerer behovet for en gjennomgang

som sikrer forutsigbarhet og mulighet for faglig utvikling og forskning, noe som først og fremst kan møte arbeidslivets behov for tilgang på kompetanse. Det er derfor betryggende å høre at departementet er i dialog med Nettverk for private høyskoler i arbeidet med denne gjennomgangen.

Presidenten: Presidenten reknar med at representanten Gåsvatn og representanten Enger kan vere samde om at osthøvelen er ei norsk oppfinning.

Odd Einar Dørum (V) [20:01:47]: I denne debatten om osthøvel og kutt og øks, er min opplevelse at det ikke var øks som ble brukt, men kniv. En kan gjerne bruke kjøkkenkniv, den er jo ganske skarp. Jeg skal ikke trekke det lenger.

Jeg skal forholde meg til fire konkrete punkter. Det ene er begrepene her. Jeg synes det er positivt at vi har en åpen debatt om dette. Men det er litt ulik forståelse. Soria Moria-erklæringen snakker om de private høyskolene som et supplement, statsråden bruker ordet alternativ, representanten Opheim og enda mer representanten Enger snakker om disse høyskolene som en sentral del av et naturlig utdanningstilbud, mens jeg oppfatter at representanten fra SV snakker om et supplement.

Venstres oppfatning er, for å si det veldig kort, grunnleggende på linje med representanten Engers oppfatning – nemlig at vi står overfor institusjoner som har viktige samfunnsoppdrag, og som har vokst fram slik historisk. Det er det som gir det naturlige utgangspunktet. Jeg tror selv at en del av høyskolene gikk med i dragsuget da budsjettet skulle salderes, og de gikk med i dragsuget etter kampen om friskolene. Slik bør det ikke være i framtida. Derfor er det ganske viktig at begrepene i hvert fall er slik at når institusjoner som flere av representantene har nevnt – som Menighetsfakultet og BI – dekker en så grunnleggende del av et utdanningstilbud, da gjør det bare det. Jeg synes ikke vi skal gjøre dette til noen debatt om hva slags ord vi bruker, jeg tror bare vi skal ha den virkelighetsbeskrivelsen.

Når det så gjelder det at man gjennomgår finansieringsgrunnlaget, er det en viktig distinksjon her. Alle i komiteen er enige om at man skal gjennomgå det. Men mindretallet, som regjeringspartiene ikke vil slutte seg til, ønsket at man også skulle se dette i lys av de ulike historiske forutsetninger – også belyst av representanten Enger – at ulike tilskuddsatser har blitt til slik historisk.

Jeg vil gjerne understreke fra denne talerstolen at Venstre mener at det vil være fruktbart å ta med de historiske forutsetningene, fordi dette ville gi en beskrivelse av institusjonene på to måter, nemlig for det første av deres samfunnsoppdrag og for det andre en forståelse av de økonomiske tilskuddene de har, og hvordan de har fått lov til å utvikle seg.

Når det så gjelder statsrådens og regjeringspartienes tilnærming til at kutt må skje ut fra politisk prioritering, blir det en litt selsom øvelse når kuttene rammer institusjoner som utdanner førskolelærere. Så langt jeg har oppfattet det, er førskolelærere en hyppig prioritert gruppe fra

regjeringspartienes side. Man vil rett og slett ha mange av dem, og man konstaterer for øyeblikket at med den tilnærming man har til makspris, mangler man både barnehageplasser og førskolelærere. Hvis man da ser på institusjoner som utdanner førskolelærere, nemlig Norsk Lærerakademi og Dronning Mauds Minne, er det bare minimalt som er rettet opp av de kuttene som nå kommer i revidert nasjonalbudsjett.

Greit med politikk, men jeg tror ikke at regjeringspartiene tenker så dårlig om sine egne tunge prioriteringer at de ikke mener å styrke førskolelærerutdanningen. Det klarer jeg rett og slett ikke å være med på. Derfor tror jeg at disse kuttene fortsatt er ettertrakten etter det som skjedde ved årets budsjett. Jeg vil legge til grunn at hvis man nå skal mene det man mener om behovet for førskolelærere, bør man behandle både Dronning Mauds Minne og Norsk Lærerakademi på en annen måte.

Ser man på kuttene totalt for disse private høyskolene, ble de ved Regjeringens eget grep og regjeringspartienes grep i budsjettprosessen på 17,3 mill. kr, og så har man gitt 4 mill. kr tilbake. Det er ca. en fjerdepart. Da er det fortsatt tre fjerdeparter som gjenstår som kutt. Jeg tror ikke det går an å komme bort fra den beskrivelsen.

Til slutt til debatten om stipendiater: Jeg har lyst til å bringe inn et moment her som går forbi private høyskoler. Jeg tror at hvis man nå skal få en noenlunde veloverveid utvikling i Norge som handler om forholdet mellom forskning, utvikling av universiteter og høyskoler, må man åpne en ganske betydelig sekk på forskningssiden, og det krever økte bevilgninger som går på profesjonsrettet forskning. En profesjonsrettet forskning – forskning omkring profesjonene, som høyskolene har mye av, både de offentlige og de private – vil kunne gi grunnlag for at disse institusjonene ikke nødvendigvis er nødt til å gå omveien og bli til universiteter for å få forskningsmidler.

Forskningsrådets leder, Arvid Hallén, tok opp disse tankene ved begynnelsen av dette året. Jeg har bare lyst til å sende de tankene videre på vegne av Venstre. Det er svært viktig at høyskoler får en sjanse til å bli gode som profesjonsutdanningsinstitusjoner. På den måten kan man legge tyngde i den forskningsutviklingen som vi kan kalle profesjonsrettet forskning. Ved siden av grunnforskning, anvendt forskning og næringsrettet forskning må man ha forskning som går på profesjonene. Jeg tror det vil være et viktig grep ikke bare i den generelle universitets- og høyskolepolitikken, men også i forholdet mellom private høyskoler og andre høyskoler.

Jeg vil også takke interpellanten for å ha reist en svært viktig debatt.

C a r l I . H a g e n hadde her overtatt presidentplassen.

Ola T. Lånke (KrF) [20:07:07]: Jeg synes det har vært en interessant debatt, med mange viktige innlegg der det har vært pekt på en rekke utfordringer. Jeg synes også det er positivt at de fleste partiene har understreket den viktige rolle de private høyskolene har i vårt utdanningsystem. Jeg registrerer nok med en viss forundring at det

er såpass stor differanse mellom de rød-grønne partiene – på den ene siden Senterpartiet, som veldig sterkt understreket den positive rollen som de private har, og på den andre siden SVs representant, som fortsatt går inn for å bruke supplementsbegrepet. Jeg håper at det ikke er veldig bevisst. Dette dreier seg kanskje veldig mye om bruk av ord, og det trengs en viss modning fram til å kunne slå fast hva dette er. Jeg tror det kanskje egentlig handler vel så mye om ulik forståelse av virkeligheten, og at det er en forståelse man kan endre og vinne ny innsikt i. Jeg håper at det kommer til å skje både i departementet og ikke minst i SV.

Statsråden gikk ganske langt i retning av å si at det i dag er likebehandling mellom de private og de offentlige, til tross for at Ryssdal-utvalget og tidligere regjering har sagt at det ikke er det. Et samlet storting har sagt at vi må ha større grad av likebehandling. I det ligger det jo nettopp at det er en ulikebehandling i dag. Riktignok er det likebehandling når det gjelder forskningskomponenten, den incentivbaserte delen, og undervisningskomponenten, men man må ta pengene fra basis for å oppfylle dette. Jeg er klar over at de statlige høyskolene i like stor grad også har hatt problemer med å få tilført de nødvendige forskningsmidler, men det står ikke til å nekte at det er kuttene i basis som er smertepunktet. Så lenge det blir salderingsposten, betyr det at kvaliteten på utdanningen ved disse institusjonene – til tross for økt studenttall og mer penger slik sett – blir dårligere og ikke svarer til det oppdraget som de har fått i oppdrag av samfunnet å skulle ta seg av.

Jeg har til slutt lyst til å understreke at noe av det verdifulle ved det norske utdanningssystemet er nettopp det mangfoldet de private bidrar med. Sett utenfra har Norge et beskjedent utdanningsmiljø sammenliknet med mange andre land som har en helt annen flora av ulike miljøer innenfor høyere utdanning. Det er viktig at vi hegner om det lille verdimeslige mangfoldet som vi har.

For å oppsummere til slutt håper jeg at vi kan være enige om at det er viktig å se nærmere på dette. Jeg håper at den prosessen som nå pågår i departementet blir positiv med tanke på å nå fram til en større likebehandling. De kuttene som er kommet, understreker at det er mangel på påregnelighet og forutsigbarhet i rammevilkårene for disse institusjonene. Det hjelper ikke at det samme er tilfellet også for andre. Det er noe av det som jeg synes det er viktig å understreke, at upåregnelighet er vanskelig å forholde seg til. La oss gjøre noe med det.

Statsråd Øystein Djupedal [20:10:29]: Finansieringssystemet for universiteter og høyskoler gir budsjettmessig uttelling for resultatet av de private høyskoler, basert på de samme indikatorer som for statlige institusjoner. Private høyskoler har samme incentiver som de statlige til å øke antall avlagte studiepoeng for å få uttelling i finansieringsmodellens undervisningskomponent. Videre er det den samme indikatoren som gir grunnlag for uttelling i finansieringsmodellens forskningskomponent.

Når jeg understreker dette, er det fordi jeg vil anta at det nok er noen grad av misforståelse i denne debatten.

Man snakker hele tiden om at man skal ha samme grad av likebehandling, men systemet likebehandler i de komponentene som foreligger her. Man kan si at det historisk nok finnes en forskjell i hvordan disse bevilgningene har framkommet. Det er nok riktig. Det gjelder også de statlige bevilgningene. Men man må også huske på at når man diskuterer de private, kan man ikke diskutere de private isolert sett, for de statlige høyskolene har også gjennom årene blitt utsatt for kutt, f.eks. i basisbevilgning knyttet til studieplasser, som den forrige regjeringen gjorde mange ganger. Det betyr at hvis man skal se dette som en helhet, som vi gjør, er det grunnlag for å si at det finnes en likebehandling. Vi vil selvfølgelig komme tilbake til Stortinget med det oppdraget Stortinget har pålagt oss, nemlig å komme med en samlet vurdering av hva som vil være rimelig når det gjelder statlige tilskudd for at de ikke-kommersielle skolene skal få utført sitt viktige samfunnsoppdrag. Det betyr at vi er i en prosess med de private høyskolene når det gjelder dette, og vi vil komme tilbake til Stortinget – som tidligere annonsert – i budsjettet til høsten.

Det er ikke grunnlag for – la det være min siste kommentar – å si at man har brukt øks eller ostehøvel på de private høyskolene. Gjennom år har disse hatt en bedre finansiell utvikling enn de statlige høyskolene. I den perioden jeg selv henviste til, har de hatt en vekst på 24,3 pst., mens de statlige har hatt 8,3 pst. Det viser, hvis man ser på de rene budsjettallene, at økningen for de private høyskolene har vært vesentlig større enn antall studenter skulle tilsi. Det betyr at man av ulike hensyn har tilført disse mer penger. Det har sikkert vært gode grunner for det. Det kan tenkes at de historisk lå for lavt, men det betyr ikke at det er grunnlag for – slik flere av talerne i dag har gitt uttrykk for – at de har fått mindre ressurser. Tvert imot har disse høyskolene gjennomgående gjennom alle budsjetter, så langt tilbake som jeg har tall foran meg nå, fått mer penger enn de statlige høyskolene. Det betyr at det er nødvendig med noe mer edruelighet i språkbruken knyttet til dette. Vi har sett på dette på den måten jeg har orientert om. Vi vil komme tilbake til Stortinget med en gjennomgang av dette, og vi vil da selvfølgelig legge inn i den de premisene som Stortinget har ønsket at vi skal legge inn.

Presidenten: Interpellasjonsdebatten i sak nr. 7 er dermed slutt.

S a k n r . 8

Interpellasjon fra representanten Olemic Thommessen til kultur- og kirkeministeren:

«Markeringen av 100-årsminnet for Edvard Grieg i 2007 blir en viktig markering for Norge. Grieg har en unik posisjon hos så vel et norsk som et internasjonalt publikum, og markeringen i 2007 må være å betrakte som et nasjonalt anliggende. Initiativet til Griegåret 2007 ble tatt av Bergen kommune, som etter tilsagn om statlig støtte har etablert en driftsorganisasjon for gjennomføringen av programmet. I departementets tilsagnsbrev er det i tillegg til en direkte bevilgning på 2,5 mill. kr også gitt sig-

naler om tilskudd direkte til institusjoner som skal medvirke til markeringen. Bergen kommune har i ettertid også søkt om en tilleggsbevilgning.

Hvordan kan staten bidra til at Grieg-året reelt sett blir gjennomført som et nasjonalt anliggende, og mener statsråden det er behov for ytterligere styrking av det økonomiske fundamentet for denne markeringen?»

Olemic Thommessen (H) [20:14:51]: I inneværende år markerer vi at det er 100 år siden Henrik Ibsen døde. Dette har vært en fantastisk spennende erfaring. Så langt ser vi et uttall av arrangementer på initiativ fra institusjoner, foreninger og organisasjoner på alle samfunnsnivåer. Norge har ved siden av Henrik Ibsen også noen andre store kunstnere – noen internasjonale navn som appellerer til et publikum utover våre grenser. Vi snakker selvfølgelig om navn som Knut Hamsun, Sigrid Undset, Edvard Munch og altså den personen som vi skal snakke om i dag, Edvard Grieg. I 2007 er det 100 år siden han døde, bakgrunnen for at Griegåret 2007 nå står på beddingen.

Edvard Grieg var gjennom hele livet knyttet til Bergen by, og det er således naturlig at initiativet kommer nettopp fra Bergen. Imidlertid regner jeg med at det er bred enighet om at markeringen av Edvard Grieg er et nasjonalt anliggende, og at staten stiller opp med økonomisk bistand og med de ressurser statsapparatet for øvrig rår over.

Regjeringen Bondevik gav i første omgang et tilsagn på 2,5 mill. kr samt klare signaler om å støtte orkestre eller andre institusjoner som ville engasjere seg. Dette tilsagnet må ses i lys av at planene og organiseringen på det tidspunktet var kommet relativt kort. Bergen kommune har senere fulgt opp arbeidet, og har nå på plass en organisasjon og et lovende rammeverk for programmet i 2007.

Skal det være mulig å gjennomføre Griegåret 2007 i det format som må til for at markeringen skal fremstå på en god måte, bør nok også økonomien i prosjektet styrkes. Dette er nødvendig for å få til det volumet som må til for at det øvrige Norge skal kunne delta på en ordentlig måte. Jeg tenker da på andre institusjoner på orkestersiden og på utdanningssiden, og selvfølgelig også på Utenriksdepartementet. Vi bør kunne forvente at de tar tak i dette. Noen ekstra kroner i bunnen vil gi gode synergier i forhold til vesentlig økte ressurser totalt sett, fordi disse samarbeidspartnere selvfølgelig vil bistå hver fra sin kant.

Jeg er kjent med at Griegåret 2007 har søkt om ekstra-bevilgninger fra staten, noe jeg håper kan bli imøtekommet. Høyre vil i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett i første omgang foreslå en ekstrabevilgning på 2 mill. kr, med signaler om ytterligere midler i forbindelse med statsbudsjettet til høsten. Utover de økonomiske bidragene er det selvsagt viktig at Utenriksdepartementet også benytter Grieg-året, kanskje særlig overfor de land der Edvard Grieg har en høy stjerne.

Ved 150-årsjubileet for Griegs fødsel hadde vi viktige markeringer som vi har sett har hatt stor levedyktighet i ettertid, kanskje særlig prosjekter som ble gjennomført i tyske skoler på barneskole- og ungdomsskoletrinnet. Det er prosjekter som jeg tror man igjen kan ta tak i, bringe videre og nyttiggjøre seg videre.

Ellers er det signalet som tidligere statsråd Svarstad Haugland gav om direkte støtte til institusjoner som ville delta, også en viktig sak å følge opp. Det er klart at her snakker vi om musikk-institusjoner, de store orkestrene, og jeg tenker ikke minst på utdanningsinstitusjonene innenfor musikk – konservatoriene i Oslo, Trondheim, Bergen og Stavanger – som alle har meget gode ressurser og meget gode aktører som vil kunne spille inn når det gjelder det å gripe tak i Griegs musikk med en ny vinkling og i en ny sammenheng.

Den effekten vi nå ser av Ibsen-markeringen i år, der mange aktører landet over tar tak i Ibsens tekster, burde være en interessant sak, også med hensyn til hvordan vi skal håndtere Griegs markering. Norge har et sterkt musikk-miljø, og her vil man kunne få mye ut av det. Ikke minst synes jeg det er viktig å tenke seg at dette bør rettes mot ungdom. Norge har et fantastisk grunnfjell av unge musikere, som selvsagt alle bør ha et forhold til Norges fremste komponist gjennom tidene, nemlig Edvard Grieg.

Statsråd Trond Giske [20:20:18]: Jeg deler interpellantens synspunkter når det gjelder Griegs unike posisjon hos så vel et norsk som et internasjonalt publikum. 150-årsmarkeringen av Edvard Griegs fødsel i 1993 var svært vellykket og fikk stor oppmerksomhet i Norge og i utlandet. Jeg ser det derfor som både naturlig og positivt at Bergen kommune ønsker en markering av Edvard Grieg 100 år etter hans død, i 2007. Jeg kan forsikre representanten om at jeg mener at staten bør bidra til denne markeringen på en mer omfattende måte enn det den tidligere regjeringen la opp til.

Spørsmålet om statlig medvirkning må også ses på bakgrunn av at departementet mottar mange forespørsler om å ta initiativ til eller medvirke til forberedelsene til markeringer av historiske personer innenfor kunst- og kulturfeltet. Som alle vet, er vi midt i Ibsenåret 2006, som staten yter et betydelig bidrag til, men det er flere viktige markeringer i årene som kommer. Jeg vil kort nevne at det

- i 2008 er 200-årsmarkering av Henrik Wergelands fødsel og 100-årsmarkering av Olav H. Hauges fødsel og av Geirr Tveitts fødsel
- i 2010 er 100 år siden Bjørnstjerne Bjørnson døde
- i 2013 vil være 150-årsmarkering av Edvard Munchs fødsel og 200 år siden Camilla Collett ble født

Jeg tror det er stor enighet om at staten bør og skal medvirke til at personer med bakgrunn i Norge som har fått nasjonal og internasjonal kulturell og samfunnsmessig betydning, blir markert både nasjonalt og internasjonalt. Spørsmålet er i hvilken grad og på hvilken måte.

Ved Edvard Grieg-markeringen i 1993 bidro departementet med 6 mill. kr av et totalbudsjett på vel 24 mill. kr. I tillegg deltok departementet i styrende organ. En gjennomgang av markeringene de ti siste årene viser at det har vært noe ulik praksis med hensyn til størrelsen på det statlige tilskuddet og statens rolle i den praktiske gjennomføringen av markeringene:

- Til Ivar Aasen-året i 1996, 100 år etter hans død, gav departementet et tilskudd på 1,75 mill. kr, og en stiftelse stod for gjennomføringen.

- Ved 150-årsmarkeringen for Alexander Kiellands fødsel, i 1999 bidrog Kulturdepartementet og Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet med en halv million kr hver. En lokal oppnevnt markeringskomite stod for gjennomføringen.
- Ved 150-årsmarkeringen for Arne Garborgs fødsel, i 2001, bidrog departementet med 600 000 kr, mens en stiftelse stod for gjennomføringen.
- Ved 200-årsmarkeringen for Magnus Brostrup Landstads fødsel, i 2002, bidrog departementet og Kulturrådet samlet med 675 000 kr, mens Kirkelig Kulturverksted og Landstadinstituttet i Seljord forestod gjennomføringen.

Departementet har ikke deltatt i planlegging og gjennomføring av disse markeringene utover å yte finansiell bistand. Det er bare ved Griegmarkeringen i 1993 at departementet har hatt en rolle i gjennomføringen utover finansieringen. Vanlig størrelse på departementets bidrag har altså vært 500 000–600 000 kr. At tilskuddet til Ivar Aasen-markeringen var høyere, må ses på bakgrunn av at den markeringen også var en markering av nynorsk som målform.

Beslutninger om hvilke personer som skal markeres, mener jeg må treffes av departementet i hvert enkelt tilfelle og etter vurdering av relevante fagorgan. Når departementet finner det riktig at staten skal bidra til markeringer, vil en utpeke institusjonene eller organisasjonene som skal ha hovedansvaret for gjennomføringen, og sammen finner de så en hensiktsmessig organisering. Det er i tråd med prinsippet om armlengdes avstand. Jeg forutsetter også som hovedregel delt finansieringsansvar mellom staten og initiativtakerne.

Jeg mener at disse reglene vil sikre en ryddig og konsistent saksbehandling. Det er en slik praksis som er lagt til grunn for de kommende markeringene av 200-årsmarkeringen for Henrik Wergelands fødsel, i 2008, 100-årsmarkeringen for Olav H. Hauges fødsel og Geirr Tveitts fødsel, i 2008, og 150-årsmarkeringen for Edvard Munchs fødsel, i 2013.

Initiativtakerne til disse markeringene er i hovedsak fagmiljø og hjemstavnskommuner. Departementet deltar ikke på annen måte ved noen av disse markeringene, men har forankret gjennomføringsansvaret lokalt eller i relevante faginstitutioner og -miljøer. Disse vil også være mottakere av statlige tilskudd.

Markeringen av Edvard Grieg og Henrik Ibsen står i en særstilling. Planleggingen av Ibsenåret har pågått siden 1997. Departementet er ikke direkte involvert i planleggingen, men har oppnevnt en nasjonalkomite sammensatt av eksperter og representanter fra de berørte institusjonene. Komiteens oppdrag er å planlegge og koordinere 100-årsmarkeringen i 2006, mens det er inngått avtale med Norsk Folkemuseum om å etablere et aksjeselskap, Ibsenåret AS, for gjennomføringsansvaret. Markeringen vil omfatte vel 3 000 små og store arrangementer verden over. Departementet har i perioden 2002–2006 bidratt økonomisk med 37,4 mill. kr. Ifølge Ibsenkomiteen er kostnadene for gjennomføringsåret 52 mill. kr.

Planleggingen av Griegmarkeringen i 1993 startet allerede høsten 1989, altså fire år før. Markeringen omfattet mer enn 1 400 små og store konserter og arrangementer i Norge og i utlandet. Og som sagt bidrog departementet med 6 mill. kr av en samlet utgift på 24 mill. kr. Bergen kommune og Hordaland fylkeskommune bidrog samlet med 13 mill. kr. Markeringen ble organisert som en stiftelse med et råd, styre og et styreutvalg. Departementet oppnevnte medlemmer til styret og styreutvalget og daværende kulturminister var leder av rådet for stiftelsen.

Jeg ser på initiativet fra Bergen kommune som svært prisverdig, og har merket meg at sentrale aktører, og da spesielt på regionalt plan, følger opp. Det fordrer selvsagt at staten gjør det samme. Samlet budsjetttramme for 2007 er 12 mill. kr. Størrelsen på det statlige tilskuddet må ses i sammenheng med det. Når det er sagt, vil jeg positivt vurdere søknaden fra Bergen kommune om tilskudd utover de 2,5 mill. kr som allerede er tiltenkt markeringen i 2007.

I erkjennelsen av at Edvard Grieg-markeringen i 2007 i aller høyeste grad er et nasjonalt anliggende ser jeg det som meget naturlig at staten medvirker med et økonomisk tilskudd som har et omfang som er saken verdig. Av prinsipielle og praktiske grunner bør ikke staten være direkte involvert i prosjektorganisasjonen og den praktiske gjennomføringen. Når det gjelder den endelige størrelsen på det statlige tilskuddet, må jeg få komme tilbake til det i budsjettet for 2007, men vil, som understreket tidligere, allerede nå gi signaler om et større statstilskudd enn de 2,5 mill. kr den forrige regjeringen gav.

Olemic Thommessen (H) [20:27:29]: Jeg takker statsråden for svaret, og er glad for at han vil ha en positiv innstilling til den søknaden som ligger fra Griegåret 2007. Jeg håper jo at han i det videre arbeidet også kanskje direkte overfor dem det angår, kunne antyde litt mer hva det dreier seg om, for tiden går, og 2007 er altså ikke så lenge til. Skal man planlegge disse tingene, er det kanskje greit i hvert fall å ha en idé om hva man skal holde seg til.

Jeg synes statsråden trakk opp et interessant perspektiv i forhold til alle de markeringer vi står overfor. Det er i sannhet en lang rekke, så vi får nok ting å beskjeftige oss med i årene som kommer. Men la meg si at i den grad jubileumsmarkeringer eller dødsmarkeringer er av verdi, er de det fordi vi greier å fornye inntrykket av den kunst som disse personene har stått for. Det er av verdi hvis vi kan skape nye grep, slik at vi kan sørge for at den oppvoksende slekt fornyer sitt forhold til den kulturarv disse representerer, og til det genuine samtidsuttrykk som kunstnere av det formatet vi nå snakker om, representerer. Derfor er det viktig at vi har det i fokus.

Det er klart at det vil dreie seg om forskjellige beløp og forskjellige størrelsesordener. Når det gjelder personer som Munch, Ibsen og Edvard Grieg, snakker vi om kunstnere som forholder seg til et stort internasjonalt publikum, som naturlig inviterer til å bruke de kanalene vi har ute, og som naturlig inviterer både til å ta aktører til vårt land og å bringe våre aktører ut i verden. Det er klart at kostnadene må ses i sammenheng med det.

(Thommessen)

Jeg er også enig i statsrådets prinsipielle utgangspunkt når det gjelder et armlengdes avstand-prinsipp også i denne sammenheng, altså at departementet som sådant ikke akkurat skal styre hvordan dette skal gjøres, men at man har forskjellige typer organisasjonsformer som tar tak i dette, altså initiativtakere. Der ligger det viktige incitamenter og viktige grep som ikke bare styrker økonomien, men som ikke minst også styrker det faglige elementet og interessen for det. Men det er viktig at departementet er offensivt i forhold til det å vise interesse, i forhold til det å snakke om det, i forhold til det å interessere seg for hvordan forskjellige statsinstitusjoner eller statlig finansierte institusjoner faktisk ønsker å delta. Altså: Det at man er interessert, det at man faktisk bidrar, det at Utenriksdepartementet signaliserer deltakelse betyr også noe i forhold til det å få til et løft, slik vi nå ser det med Ibsen-markeringen.

Statsråd Trond Giske [20:30:35]: Det er klart at vi skal både markere oss og uttale oss i forbindelse med Grieg-markeringen i 2007. Men vi må ta med i beregningen at det ikke er så veldig lenge siden vi hadde et jubileum, i 1993. Derfor har det litt sammenheng med det vi da faktisk gjennomførte, da vi hadde et budsjett på 6 mill. kr i statlig tilskudd – totalt 24 mill. kr til jubileumsarrangementer.

Vi skal bidra mer enn det Bondevik-regjeringen la opp til. Det er nå etablert et eget selskap som skal ha ansvaret for Grieg-markeringen. De har søkt departementet om økte tilskudd, og det vil de få et positivt svar på. Selv om det er Grieg-markeringen som skal stå for de ulike arrangementene og ulike tiltakene og gjøre den kunstneriske vurderingen, må vi jo likevel få en slags beskrivelse av og en innholdsfortegnelse over hva slags type markeringsarrangement man egentlig ønsker seg, slik at vi vet hva vi gir tilskudd til, ikke på enkeltarrangementsplan, men som en slags overordnet helhet. Derfor har vi invitert det nye selskapet til å komme til departementet og fortelle om sine planer, og så skal vi i budsjettssammenheng svare på den søknaden som Bergen kommune formelt sett har sendt til oss.

Det de har beskrevet så langt, er et år som skal preges av tre hovedprofiler: «Humanisten Grieg», kunstnerens rolle i forhold til menneskerettigheter og ytringsfrihet, det de kaller «Samplern Grieg», altså bruk av «samples» fra natur og kultur til å skape ny kunst, og «Den nasjonale Grieg» – «Den tradisjonelle Grieg» og det nasjonale satt under debatt. Alt er interessante profiler, men det står altså veldig lite i disse søknadene om hvordan man tenker å markere de tre profilene. Det får vi rikelig anledning til å snakke om – også når det gjelder en eventuell ytterligere bevilgning. Men så er det helt riktig, som interpellanten sier, at det er jo like viktig at de andre faste institusjonene våre – kanskje spesielt i Bergen, men også andre steder i Norge – bruker året 2007 til å vie Grieg en spesiell oppmerksomhet, slik at det ikke bare blir et markeringsårsbudsjett som brukes til denne type ting, men at de ordinære budsjettene innenfor kulturområdet også til en viss grad tar høyde for at 2007 skal stå i Griegs tegn.

Karin S. Woldseth (FrP) [20:33:24]: Det var for så vidt interessant å høre på statsrådets oppramsing av hva vi har brukt kulturkroner på de siste hundre år – ikke det at jeg kan se at det er særlig relevant for den interpellasjonen som nå foreligger. Statsråden viser til at det var Griegjubileum i 1993, og jeg var så heldig å få være til stede på det jubileet – jeg levde midt i hjertet av jubileet, kan man si. Han sier så at vi brukte relativt mye penger i forbindelse med det Grieg-jubileet, og at det bare er noen få år siden. Ja, det kan hende det, men fjorten år er en hel generasjon av barn og unge. De som var babyer i 1993, er altså 14 år i dag. Det er noe å tenke på.

Edvard Grieg var en av de aller største norske komponister, kanskje den største gjennom tidene. Han er kjent i både inn- og utland – denne lille mannen og denne store komponisten! Det er vel ikke en eneste voksen nordmann som ikke har hørt ett eller flere av Griegs verker. Dette er vår kulturarv. Denne musikken er noe vi får tårer i øynene av når vi befinner oss utenfor den norske grensen, og vi føler oss så ekstra norske og så ekstra stolte når vi hører Griegs musikk spilt i utlandet. Men Grieg er ikke bare en komponist i haugen av komponister, han er et symbol på hva norsk kulturarv er. Det kanskje viktigste for å sikre at dette symbolet blir stående, er at vi sørger for å legge forholdene til rette på en slik måte at ingen vil være i tvil om at 2007 står i Griegs tegn, både innenfor og utenfor landets grenser. Det er viktig å ta vare på og – ikke minst – gjøre barn og ungdom kjent med også denne siden av kulturarven.

Jeg vet at svært mange komponister har hentet sin inspirasjon fra Grieg – både Bartók, Ravel, Sæverud og andre. Også i moderne tid har rockegrupper, som f.eks. The Who, latt seg inspirere, og musikken hans er brukt i filmer, som f.eks. «Lolita» – så han har en bred tilhørerskare.

Ulike virkemidler fra det offentlige kan tas i bruk for å sikre at folk flest får tilgang til musikken hans og får gjøre seg kjent med de mest sentrale av hans verker – og gjøre seg kjent med mannen som bodde i Bergen og hadde sin komponisthytte på Troldhaugen.

I Fremskrittspartiets program heter det at vi skal sikre kulturarven vår, og det gjelder selvsagt også den delen av kulturarven som vi får gjennom ørene.

Av alle de millioner av kroner som går til kultur i Norge hvert år, bør vi kunne tillate oss å bruke noen av dem på nettopp et slikt år for å sikre Grieg og hans musikk et evig liv.

Ågot Valle (SV) [20:37:11]: Jeg er glad for at interpellanten har tatt opp temaet, slik at vi kan ha muligheten til å diskutere Grieg-markeringa. Men jeg er like glad for at statsråden så tydelig signaliserer at markeringa i 2007 er et nasjonalt anliggende, og at staten skal bidra med et større tilskudd enn de 2,5 mill. kr som den forrige regjeringa var villig til å legge på bordet.

Jeg opplevde det vellykkede jubileet i 1993. Det som gjorde det jubileet så spesielt, var at det gjorde Grieg levende for barn og unge. Barn og unge fikk muligheten til å oppleve Griegs musikk – de fikk også muligheten til å

dikte med, til å dikte videre sjøl. Markeringer som dette kan altså gi oss muligheten til å lære kunstneres verk, men også til å bringe kunstneren inn i vår tid – og bringe til fornying, som interpellanten sa.

Det er det initiativtakerne i Bergen kommune, med støtte av Hordaland fylkeskommune, har planer om å gjøre. Det gjør at mange vil finne denne markeringa interessant, viktig og aktuell, ikke bare på Vestlandet, ikke bare i Norge, men langt utover Norges grenser, slik det var i 1993 med programmet «Grieg i skolen» i Tyskland.

Grieg tok utgangspunkt i røttene, i egen identitet, mens hans musikk var fra hans egen samtid. Han var en viktig ambassadør for tanken om at nasjonal kultur er i endring under påvirkning fra impulser utenfra. Så reiste han jo også ut for å lære. Dermed går hans tanker rett inn i dagens debatt om det kulturelle mangfoldet. Derfor kan og vil Grieg-markeringa bety noe i forhold til vår forståelse av hvordan kunsten utvikler seg, nemlig i møte med det som er annerledes, det ukjente. Det er det som kan bli et viktig tema under vignetten «Den nasjonale Grieg».

Sist fredag var jeg på Raftohuset i Bergen på åpninga av en utstilling med tegninger av tsjekkiske jødiske barn under den siste verdenskrigen. De aller fleste av disse døde under krigen. Det var helt naturlig for de unge, dyktige musikerne som åpnet utstillinga, å spille Griegs musikk, fordi de sa at Grieg var opptatt av menneskerettigheter. Det er det andre aspektet som vil bli markert i 2007: temaet «Humanisten Grieg». Grieg var en forkjemper for frihet, demokrati, rettferdighet og rettssikkerhet. Han var opptatt av at kunsten skal gjøres tilgjengelig for alle, ikke bare de privilegerte. Til oss kan han fortelle at kunsten og kunstnerne har en viktig rolle å spille i kampen mot diskriminering, ekskludering og intoleranse. Så vil da arrangørene samarbeide med Raftostiftelsen, Chr. Michelsens Institutt og andre viktige aktører.

Det tredje temaet er «Sampleren Grieg». Grieg tok utgangspunkt i folkekulturen, naturen, men gav det sitt uttrykk og bragte musikken videre. Grieg har vært inspirator for norske jazzmusikere, som har brakt inspirasjon fra folkemusikken inn i vår tids musikkuttrykk. Temaet «Grieg og sampleren» er en utfordring til dagens kunstnere innen elektronisk musikk og lydkunst om å ta utgangspunkt i det lyd materialet Grieg lot seg inspirere av i norsk musikk og norsk natur og folkekultur.

Så er altså en av styrerepresentantene musiker i Røyksopp. Det viser at Grieg-markeringa er viktig, aktuell og interessant for dagens musikere, for dagens publikummeire og forhåpentligvis for utdanningsinstitusjonene.

Det er planer om flere markeringer for å feire store Hordaland-kunstnere, slik statsråden var inne på – kunstnere som har betydd noe nasjonalt og internasjonalt, bl.a. Olav H. Hauge og Geirr Tveitt. Når aktører lokalt og regionalt vil markere disse store kunstnerne som betydd noe internasjonalt, er det nettopp for å markere dem som internasjonale kunstnere, men også for at markeringer som dette vil ha en regionalpolitisk rolle. Så er det slik at markeringer vil bringe kunstnerne inn i vår tid, være inspiratorer for dagens barn og unge, og sjølsagt det at vi får

muligheten til rike opplevelser, til å dykke ned i og fordype oss i musikken, poesien, som de gav oss.

Av disse gode grunner er det viktig å løfte opp Grieg i 2007 – bringe og fornye musikken og tankene hans inn i vår tid, som bl.a. inspirasjon til viktige debatter i dag, ved siden av at det gir oss muligheter til gode opplevelser. Det samme gjelder Olav H. Hauge og Geirr Tveitt i 2008. Derfor har staten et ansvar, derfor tar staten et ansvar, slik kulturministeren signaliserer i dag.

May-Helen Molvær Grimstad (KrF) [20:42:24]: Det er flott at representanten Olemic Thommessen tek opp dette temaet i interpellasjonen i dag.

Edvard Grieg er ein kunstnar som talar til vår samtid, og er blant Noregs viktigaste ambassadørar i utlandet. Hundre år etter sin død har Grieg framleis viktige ting å seie til dagens publikum og kunstnarar. Det er dessutan 14 år sidan sist han blei markert, og dei fleste barn og unge som møtte Grieg i skulen den gongen, vil ha forlate skuleverket i dag.

I 1993 blei det i samarbeid mellom Kulturdepartementet og Bergen kommune gjennomført ei storarta markering av Edvard Griegs 150 års fødselsjubileum. Programmet var omfattande og blei lagt merke til både nasjonalt og internasjonalt. Innanlands blei det gjennomført ca. 1 500 konsertar, 25 turnear i regi av Rikskonsertane for totalt 100 000 barn og unge, ca. 2 400 prosjekt i skule og barnehagar, pluss sceniske forestillingar, konferansar, bok- og fonogramutgivingar. Det var også eit omfattande program i utlandet med tilsvarende type program.

Jubileet i 1993 gav også langsiktige verknader for Bergen og Noreg. Blant desse er: Program knytte til formidling til barn og unge er brukte som modell i Den kulturelle skulesekken, skuleprogrammet i Tyskland har halde fram til i dag, etablering av Det internasjonale Edvard Griegselskapet, nybygg på Troidhaugen i 1995, ei internasjonal vandrestilling om Grieg – 2000 til 2005 – og Norsk Hydro finansierte eit svært suksessrikt femårig forskingsprosjekt på Troidhaugen, Griegforsk, fram til 2003.

Totalbudsjettet for jubileet i 1993 var på 24 mill. kr – Kulturdepartementet, Bergen kommune og Hordaland fylkeskommune bidrog med i overkant av 12 mill. kr.

Griegåret 2007 har så langt fått 2,5 mill. kr frå staten. Sjølv om Bergen kommune har vore kreativ når det gjeld å skaffe finansiering, vil korkje samhandling mellom kultur og næring eller samarbeid med Stavanger 2008 kunne dekkje alle utgiftene. Derfor er det viktig at staten bidreg, slik at Grieg-året får den forma det fortener.

Griegåret 2007 gir moglegheiter til å vareta arven og tradisjonen etter Grieg, samtidig med at denne arven blir fornya og aktualisert. Griegs musikk var resultatet av hans tid, samtidig som musikken gjerne blir definert som evig genuint norsk. Som Edvard Grieg sjølv sa det:

«Thi Som moderne Kunstner står det Universelle som mit Mål, eller rettere, det Individuelle: Bliver det nationalt, nu, så er det fordi Individet er nationalt, og det er da ingen Last.»

Grieg sine kjelder til inspirasjon er mange: Dei spenner frå diktning og historie til menneskelivet – i alle livets

avskyggingar. Hans livsverk vitnar om korleis menneskets lodd vert spegla i musikken. Nasjonale politiske og religiøse idear flettar seg saman med hans intense oppleving av naturen. For Grieg var kunsten og livet vove saman i eit tett mønster.

No er det 240 år sidan ein liten gjeng musikkentusiastar etablerte Det musicalske selskab i Bergen. Det vesle «husorkestret» har sidan 1765 vakse til eit moderne og tradisjonsrikt symfoniorkester med stadig nye triumfar heime og ute. Seinast i haust har Harmonien fått strålende kritikkar, også internasjonalt, av si nyinnspeiling og nytolking av Grieg.

Å bygge opp solid infrastruktur for god kunst og kultur tek tid – om ikkje nødvendigvis 240 år, så gjerne fleire tiår. Det vi investerer i nettverk for gode opplevingar innanfor kunst og kultur på eitt felt, kan vi få mange gonger tilbake på eit heilt anna område. Dei neste tiåra vil Bergen kunne bygge vidare ikkje berre på eit symfoniorkester og festspela – som så sterkt er knytte til Harmonien si historie – men også på ein nasjonal teaterscene, eit ensemble for samtidsdans og operaverksemd og ei flott markering av komponisten og humanisten Edvard Grieg gjennom Griegåret 2007.

Grieg ønskte å lage ein musikkfest i Bergen. I byrjinga møtte ideane hans mykje motbør både frå bergensarar og nære venner. Men Grieg fekk det som han ville. 26. juni 1898 opna «Musikkfesten i Bergen», Noregs første musikkfestival. Arrangementet, som varte i ei veke, blei ein stor suksess. Eg håpar Regjeringa vil bidra til å gjere Grieg-året til ein like stor suksess og til eit nasjonalt kulturløft. Det inneber at det statlege bidraget bør bli høgare, slik at prosjektet kan gjennomførast som planlagt.

Erling Sande (Sp) [20:47:32]: Det er viktig å lyfte fram og gjere stas på dei kunstnarane vi har, og har hatt, her i landet.

Jubileumsfeiring bidreg til fokusering på dei verka som kunstnarane har stått for, og den kunstforma og den perioden som dei har vore aktive innan – og i tillegg ofte på eigenskapane til kunstnarane sjølve.

Grieg er mellom dei fremste kunstnarane i landet gjennom tidene, og derfor er vi i Senterpartiet glade for at statsråden så klart seier at han deler interpellanten sitt ynske og endåtil lovar ei sterkare satsing enn det den førre regjeringa la opp til.

Det har vore sagt mykje godt i debatten om korfor vi har grunn til å feire Grieg. Eg skal ikkje gjenta alt det, men eg ynskjer å heve blikket noko. Ser ein på jubileumsfeiring isolert, ser ein at sjølv om det ofte har avgrensa verdi for kunstnaren sjølv, iallfall i nokre tilfelle, har det stor verdi for samfunnet. Eit samfunn som viser at det set pris på kunstnarane, fostrar nye kunstnarar. Lyftar vi fram dei som har fått kunstnariske evner utover oss andre, og gjev dei status – ja, då freistar vi fleire til å styrkje samfunnet vårt med kunstnariske uttrykk. Det gjer livet rikare for oss alle. Forhåpentleg fører det til at vi får fleire høve til å feire jubileum for store kunstnarar i framtida.

Vi er frå Senterpartiet si side glade for Regjeringa si satsing og ser fram til markeringa.

Espen Johnsen (A) [20:49:34]: Det er heldigvis slik at vi har mange historiske personar innan kunst- og kulturfeltet som har betydd og framleis betyr mykje for oss som kulturnasjon og som samfunn. Det betyr at staten i mange samanhengar både bør og skal delta i ulike jubilé og markeringar for desse personane.

Grieg-markeringa neste år er openbert ei slik markering. Det er derfor gledeleg at Regjeringa vil bidra i noko som er ei viktig nasjonal markering, og at ho vil auke sitt engasjement saman med andre aktørar, slik som kulturministeren no har lagt opp til.

Eg deler 100 pst. den beskrivinga som Framstegspartiet her gav av Grieg og hans betydning for norsk kulturliv og det norske samfunnet. Derfor er eg spent på om Framstegspartiet vil bli med og leggje til rette for at vi kan skape ein ny Grieg, ei ny Undset eller ein ny Munch i vår vidare kultursatsing.

Saman med Ibsen er Grieg ein av dei personane som har betydd mest for oss som kulturnasjon, både nasjonalt og internasjonalt. Derfor er det eit prisverdig tiltak frå Bergen kommune og andre aktørar, som er initiativtakarar til markeringa neste år. Forhåpentleg vil markeringa neste år bli like god og vellykka som 150-årsjubileet etter Griegs fødsel var i 1993, sjølv om det ikkje på alle område blir like omfangsrikt. Det statlege engasjementet som kulturministeren skisserer, vil truleg bidra til at det blir ei god og verdig markering.

Det er, som kulturministeren viste til, mange jubilé og markeringar som står for tur i åra som kjem, og det vil heilt sikkert krevje statleg medverknad i større eller mindre grad. For å få til det er vi ikkje minst avhengige av å ha eit kulturbudsjett med eit volum som gjer det mogleg å prioritere kultur som politikkområde høgt nok. Regjeringas og Stortingets arbeid med Kulturløftet er i den samanhengen viktig, også for å vere i stand til å bidra ved slike viktige markeringar og jubilé som Grieg-markeringa i 2007 – og andre jubilé og markeringar i åra som kjem. Etter mi oppfatning er derfor essensen i det interpellanten tek opp, at det eigentleg er eit budsjettspørsmål – eit spørsmål om vår evne og vilje til å prioritere kultur. Derfor ser eg fram til den debatten som vi får til hausten, når dei økonomiske rammene skal leggjast – til glede for alle som er glade i Grieg, og til glede for alle som er glade i norsk kulturliv elles.

Ulf Erik Knudsen (FrP) [20:52:48]: Jeg merker meg at representanten fra Arbeiderpartiet halvveis harselerer over Fremskrittspartiets svært ekteføyte innlegg på området – det er i forlengelsen av all den pepper Fremskrittspartiet fikk for de uttalelser vi hadde i forbindelse med kulturmeldingen, hvor vi sa klart og tydelig at vi så det som en viktig oppgave å satse på å bevare norsk kultur. Edvard Grieg er helt sentral i så måte.

Vi har merket oss at statsråd Giskes nye satsingsområde er de fremmedkulturelle uttrykk. Som et svar på utfordringen fra representanten Johnsen vil jeg vel si at det neppe blir flere Grieg-er i Norge av Arbeiderpartiets satsing på tyrkisk folkedans og indisk gitarspill.

Olemic Thommessen (H) [20:53:56]: Jeg merket meg at representanten Johnsen mente at essensen i det vi nå har diskutert i en time, er at det er et budsjettspørsmål. Det har han rett i. Det er fordi tiden begynner å gå ganske fort.

Den typen arrangementer som er naturlige for en Grieg-markering, er arrangementer som alle krever en viss planleggingstid. Det er her snakk om store institusjoner som må ha signaler om hva de skal gjøre. Slik sett er det lovlig sent å komme tilbake i oktober og gi rammene for det som skal skje i januar.

Nå har alle regjeringspartiene i tur og orden vært oppe her og ment at dette er en storartet sak, og slik sett kunne jeg appellere til regjeringspartiene om å være med på Høyres forslag om faktisk å mobilisere 2 mill. kr ekstra til dette nå. Det ville gi en bunnplanke. Det ville gi et utgangspunkt for å kunne foreta de disposisjoner som er nødvendige for at vi skal få dette til på en ordentlig måte. Det beløp som Bondevik kom opp med, må ses i lys av hvor langt planleggingen på det tidspunktet var kommet. I fjor fantes det ikke noen organisasjon som kunne ivareta dette. Det fantes heller ikke noen programskisser, slik vi nå har sett det. Den programskissen som nå er presentert, er meget god. Den fungerer som ramme, og den borger for et godt program som det vil være helt forsvarlig å gi en økt bevilgning.

Jeg håper derfor, dersom ikke regjeringspartiene nå blir med på å gi noen ekstra penger i denne runden – og det er det vel kanskje ikke grunn til å håpe på, dvs. håpe kan man jo alltid – at statsråden iallfall vil gi så konkrete signaler til Grieg-markeringen 2007 at det vil være mulig å få til de arrangementene som er Grieg verdig.

Det er riktig at det var en stor markering i 1993 i forbindelse med Grieg 150 år. Det ser jeg som en styrke, ikke som et argument for at man nå skal gjøre så mye mindre. Man bør snarere se på at av dette er det ting å høste. Her er det erfaringer å hente. Jeg nevnte f.eks. den satsingen som ble gjort i forhold til skoleverket i Tyskland – det var et viktig initiativ, det må man nå bygge videre på.

Ellers er jeg hjertens enig med representanten Sande, som generelt nærmet seg den immaterielle kulturarven. Vi bruker mye penger på å holde torv på hustakene. Vi kunne godt brukt litt mer til det også, men vi er ikke like dyktige til å ta vare på den immaterielle kulturarven. Her synes jeg også Fremskrittspartiet har viktige signaler å komme med.

Så jeg håper at vi kan få litt mer konkrete signaler om hva det her er snakk om, slik at vi kan komme i land på en ordentlig måte.

Statsråd Trond Giske [20:57:18]: Det har vært en rørende enighet i denne debatten, og slik sett lover det godt for en god markering av Griegåret 2007. Det er et godt poeng, som en av talerne hadde, at de som er russ i 2007, ikke engang hadde begynt på skolen da vi feiret Grieg i 1993. Slik sett kan det være en god anledning for en ny generasjon til å lære om vår viktigste komponist, som også er kjent langt utover Norges grenser.

Nå trenger vi ikke et markeringsår for hver eneste kunstner i Norge, for vi bør markere dem hvert eneste år med mange aktiviteter. Det skjer selvsagt også, men vi skal legge godt til rette, med mer bevilgninger enn det Bondevik-regjeringen la opp til.

Jeg tror ikke dette trenger å bli en partipolitisk sak. Det skal ikke tillegges for stor betydning at Grieg skrev sin store pianokonsert i A i stedet for i H! Dette er noe vi tverrpolitisk kan stå sammen om: å markere vår største komponist.

Presidenten: Sak nr. 8 er dermed ferdigbehandlet.

Stortinget gjør klar til votering. Presidenten vil tro det er fordel om representantene inntar sine plasser, slik at de som har ansvaret for sammensetningen kan se hvem som er til stede og hvem som ikke er det.

Etter at det var ringt til votering, uttalte

presidenten: Vi går da til votering i sakene nr. 3, 4 og 5.

Votering i sak nr. 3

Presidenten: Under debatten er det satt fram tre forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Arne Sortevik på vegne av Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre
- forslag nr. 2, fra Arne Sortevik på vegne av Fremskrittspartiet, Høyre og Venstre
- forslag nr. 3, fra Arne Sortevik på vegne av Fremskrittspartiet

Det votes først over forslag nr. 3, fra Fremskrittspartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber Regjeringen i løpet av høsten 2006 legge frem forslag til luftfartsplan for årene 2007-2010.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Fremskrittspartiet ble med 81 mot 23 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 21.01.25)

Presidenten: Det votes så over forslag nr. 2, fra Fremskrittspartiet, Høyre og Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber Regjeringen vurdere mulige tiltak som kan fjerne eventuelle hindringer for virksom konkurranse innenfor innenlands luftfart og på egnet måte fremme forslag for Stortinget.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Fremskrittspartiet, Høyre og Venstre ble med 62 mot 42 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 21.01.48)

Presidenten: Det votes så over forslag nr. 1, fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber Regjeringen i lov eller forskrifts form om å pålegge flyselskaper på norske ruter jevnlig å offentliggjøre sin kanselleringsstatistikk med kanselleringsårsak pr. avgang for en viss tidsperiode.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre ble med 56 mot 49 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 21.02.16)

Komiteen hadde innstilt:

Dokument nr. 8:18 (2005-2006) – forslag fra stortingsrepresentantene Torbjørn Hansen, Trond Helleland, Petter

Kap.	Post	Formål	Kroner
1062		Kystverket:	
	1	Driftsutgifter, ø k e s med	28 000 000
		fra kr 841 040 000 til kr 869 040 000	

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 5

Presidenten: Under debatten er det satt fram to forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Øyvind Korsberg på vegne av Fremskrittspartiet
- forslag nr. 2, fra Torbjørn Hansen på vegne av Høyre og Venstre

Det votes først over forslag nr. 1, fra Fremskrittspartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber Regjeringen tildele konsesjonene vederlagsfritt og uten bindingstid, og uten geografisk fordeling.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Fremskrittspartiet ble med 83 mot 23 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 21.03.42)

Presidenten: Det vil så bli votert over forslag nr. 2, fra Høyre og Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber Regjeringen tildele konsesjonene uten ti års kommunebinding og ellers med samme vilkår som for konsesjoner andre steder i landet.»

Presidenten antar at Fremskrittspartiet ønsker å støtte forslaget subsidiært.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Høyre og Venstre ble med 64 mot 42 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 21.04.11)

Løvik, Øyvind Halleraker og Jan Tore Sanner om å pålegge flyselskapene å offentliggjøre kanselleringsinformasjon og andre tiltak som kan bedre konkurranseforholdene og passasjerrettighetene i norsk luftfart, vedlegges protokollen.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 4

Komiteen hadde innstilt:

I statsbudsjettet for 2006 gjøres følgende endring:

Komiteen hadde innstilt:

St.prp. nr. 48 (2005-2006) – om endringer av løyvingar for 2006 under Fiskeri- og kystdepartementet sitt område mv., pkt. 3 – vedlegges protokollen.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

S a k n r . 9

Referat

1. (244) Forslag fra stortingsrepresentantene May-Helen Molvær Grimstad, Ingebrigt S. Sørfonn og Knut Arild Hareide om å starte arbeidet med et forbud mot spilleautomater (Dokument nr. 8:91 (2005-2006))
Enst.: Sendes familie- og kulturkomiteen.
2. (245) Forslag fra stortingsrepresentantene Ine Marie Eriksen, Gunnar Gundersen og Jan Tore Sanner om skattemessig likebehandling ved opprettelse av gaveprofessorater ved universiteter og høyskoler (Dokument nr. 8:90 (2005-2006))
Enst.: Sendes finanskomiteen.
3. (246) Forslag fra stortingsrepresentantene Hans Olav Syversen og May-Helen Molvær Grimstad om et styrket erstatningsrettslig vern mot helseplager og helseskader som er forårsaket av forbruksvarer (Dokument nr. 8:89 (2005-2006))
Enst.: Sendes justiskomiteen.
4. (247) Forslag fra stortingsrepresentantene Asmund Kristoffersen, Heidi Sørensen og Ola Borten Moe om å oppheve Stortingets vedtak 22. mai 2006 ved behandlingen av Innst. S. nr. 147 (2005-2006) fra ener-

gi- og miljøkomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Ketil Solvik Olsen, Børge Brende, Line Henriette Holten Hjemdal og Gunnar Kvassheim om et felles norsk/svensk marked for grønne sertifikater for fornybar elektrisitet (Dokument nr. 8:92 (2005-2006))

Presidenten: Referatsak nr. 247 foreslås tatt opp til avgjørelse straks, jf. forretningsordenens § 28 tredje ledd bokstav d.

Forslaget går ut på å oppheve Stortingets vedtak den 22. mai i år, fordi flertallet i Stortinget ikke kom til uttrykk gjennom denne voteringen, på grunn av en feil ved utbyggingen som Stortingets presidentskap er blitt gjort kjent med gjennom brev fra Høyres og Fremskrittspartiets stortingsgrupper.

Forretningsordenens § 47 bestemmer:

«Når en sak er endelig avgjort, må den ikke bringes fram igjen, eller tas opp på nytt i samme samling. Er det påtrengende nødvendig, eller fremmer regjeringen proposisjon eller melding innenfor samme saksområde for Stortinget, kan vedkommende ting likevel fatte vedtak om dette, forutsatt at saken igjen blir komitébehandlet.»

§ 64 i forretningsordenen bestemmer:

«I særskilte tilfelle kan Stortinget vedta å sette enkelte bestemmelser i forretningsordenen ut av kraft. Et slikt vedtak krever to tredjedels flertall, hvis ikke forslaget er satt fram av presidenten. I så fall avgjøres det med alminnelig flertall.»

I dette tilfellet mener presidenten at en ny behandling av saken må sies å være «påtrengende nødvendig», fordi det tidligere vedtaket ikke er i samsvar med det virkelige flertallet i Stortinget. Ny komitébehandling av dette forslaget er etter presidentens oppfatning opplagt ikke nødvendig.

Presidenten vil derfor, med hjemmel i forretningsordenens § 64, som ble sitert, foreslå at Stortinget fraviker be-

stemmelsen i § 47 om ny komitébehandling av det foreliggende Dokument nr. 8-forslaget.

– Det anses vedtatt.

Presidenten vil så foreslå at referatsak nr. 247 tas opp til avgjørelse straks, jf. forretningsordenens § 28 tredje ledd bokstav d.

– Det anses vedtatt.

Forslaget i referatsak nr. 247, Dokument nr. 8:92 for 2005–2006, fra representantene Asmund Kristoffersen, Heidi Sørensen og Ola Borten Moe, tas opp til votering. Forslaget lyder:

«I.

Stortingets vedtak 22. mai 2006 ved behandlingen av Innst. S. nr. 147 (2005-2006) fra energi- og miljøkomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Ketil Solvik-Olsen, Børge Brende, Line Henriette Holten Hjemdal og Gunnar Kvassheim om et felles norsk/svensk marked for grønne sertifikater for fornybar elektrisitet – oppheves.

II.

Dokument nr. 8:21 (2005-2006) – forslag fra stortingsrepresentantene Ketil Solvik-Olsen, Børge Brende, Line Henriette Holten Hjemdal og Gunnar Kvassheim om et felles norsk/svensk marked for grønne sertifikater for fornybar elektrisitet – bifalles ikke.»

Forslaget er fremmet av regjeringspartiene. Det er forventet at regjeringspartiene stemmer for. Det vil ikke forundre presidenten om de øvrige partier stemmer imot.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Asmund Kristoffersen, Heidi Sørensen og Ola Borten Moe ble bifalt med 56 mot 50 stemmer.
(Voteringsutskrift kl. 21.08.27)

Presidenten: Dermed er dagens kart ferdigbehandlet. Forlanger noen ordet i henhold til forretningsordenens § 37 a før møtet heves? – Møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 21.10.